

Snap Map – et overvåkingsparadoks

En mixed methods studie av hvordan unge bruker Snap Map, og hvordan kartfunksjonen oppleves som en arena for overvåking, muligheter og begrensinger for deltakelse

THEA ELISE SORKNES

TILDE AMANDA AUNEDI HØVSET

VEILEDERE

Tale Steen-Johnsen & Sivert Skålvoll Urstad

Universitetet i Agder, 2023

Masterfordypning i samfunnskunnskap, lektorutdanning 8-13

Fakultet for samfunnsvitenskap, UiA

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Antall ord i hovedteksten: 42 081

Forord

Da var plutselig lektorstudiet for trinn 8-13 ved Universitetet i Agder ferdig, der masteroppgaven markerer slutten på vårt femårige masterstudium. Det har vært et spennende og innholdsrikt halvår, som både har vært krevende og fint på samme tid. Arbeidet med masteroppgaven har vært lærerik, og vi sitter igjen med ny og viktig kunnskap om unges medievaner.

Det er flere som fortjener en takk i forbindelse med masteroppgaven. Først vil vi takke våre fantastiske veiledere Tale Steen-Johnsen og Sivert Skålvoll Urstad. Tusen takk for god og strukturert veiledning. Deres kunnskap og behjelpelighet har vært avgjørende for vår oppgave. Dere har sørget for at vi har følt på mestring etter veiledning, og det har vi satt pris på. Takk for gode faglige diskusjoner, gode løsninger og engasjement.

Vi ønsker også å gi en takk til Morten Blekesaune for å varmt åpne sitt kontor for oss, og hjelpe oss med vår Survey.

Vi ønsker å gi en stor takk til våre respondenter og informanter. Uten dere, hadde vi ikke hatt mulighet til å utforske denne tematikken i samme grad. Takk for at dere ville dele om deres opplevelser og erfaringer med Snap Map, og at dere stilte til intervju på kort varsel. Ikke minst, vil vi takke læreren som gav oss mulighet til å bruke skoletimene til intervju av elevene sine.

Gjengen i Vrimle, tusen takk for det gode samholdet og all latteren underveis i prosessen. Selv de tyngste dagene har vært fine sammen med dere. Vi kommer til å savne dere.

Våre aller nærmeste, tusen takk for oppmuntrende ord og god støtte. Else og Jesper, takk for tålmodigheten og for at dere alltid 'backer' oss.

Vi snappes,

Thea Elise Sorknes &

Tilde Amanda Aunedi Høvset

Kristiansand, juni 2023

Sammendrag

Med en mer digital oppvekst enn tidligere, foregår mye av samhandlingen blant unge i dag på nett. Denne masteroppgaven er en mixed methods studie der vi har undersøkt hvordan unge bruker og opplever Snap Map. Vi har først gjennomført en kvantitativ spørreundersøkelse med 197 respondenter mellom 16 og 25 år, og deretter utført 10 kvalitative individuelle intervjuer i samme aldersgruppe. Undersøkelsene er gjort med utgangspunkt i formålet om å besvare oppgavens problemstilling: *Hvordan bruker unge Snap Map, og hvordan oppleves kartfunksjonen som en arena for overvåking, muligheter og begrensinger for deltakelse?*

Ut ifra vårt datamateriale kommer det frem at kartfunksjonen inneholder et mangfold av komplekse spilleregler. For eksempel ser det ut til at det er uformelle normer som både er eksplisitte og implisitte, altså at reglene enten kan være synlige eller usynlige. De uformelle reglene ser ut til å bli synlige som regler idet noen bryter med dem. En av spillereglene er at det er en felles oppfatning blant ungdommene om at det befinner seg et prinsipp om gjensidighet. Prinsippet går ut på at om noen er synlig på Snap Map for deg, må du også være synlig for dem. Det ligger også et sosialt press om å være synlig på Snap Map. Vi argumenterer derfor for at Snap Map fungerer som et spill.

Kartfunksjonen blir opplevd som en arena for sosial overvåking, og vi finner at det oppstår et overvåkningsparadoks. Til tross for at ungdommene i vår studie er klar over at de blir overvåket av andre og beskriver ubehagelige opplevelser med overvåking, er det nærmest ingen som faktisk føler selv at de blir overvåket. Vi finner likheter med Foucaults videreføring av teorien om fangene i det panoptiske fengselet (Foucault, 1975/1999, s. 179), men med en vesentlig forskjell: fangene opplevde overvåkingen som inngripende, noe få av brukerne av Snap Map opplever. Vi ser også at mens panoptikon går ut på at få overvåker mange, finner vi derimot at kartet gir muligheten til at mange kan overvåke mange – som et slags ‘supraopticon’.

Det ser ut til at Snap Map både gir gode muligheter for deltakelse, men at mulighetene også begrenses. Ungdommene som allerede besitter en høy sosial kapital offline, har bedre muligheter til å delta i det sosiale spillet. Vi knytter det til hypotesen fra eksisterende forskning om at «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123). Her vil vi foreslå en videreutvikling av begrepet, og legger til at «de fattige blir fattigere», der de som allerede har mindre sosial kapital fra før, også taper på å delta på Snap Map Map. Vi ser også at Snap

Map bidrar til å synliggjøre allerede eksisterende opplevelse av utenforskap, og det vi vil argumentere for også bidrar til nye måter å ekskludere på.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Sammendrag	3
Innholdsfortegnelse.....	5
Oversikt over tabeller.....	7
Oversikt over figurer.....	8
1.0 Innledning og temaets aktualitet	9
1.1 Bakgrunn for tema og profesjonsrelevans.....	11
1.2 Problemstilling og avgrensing.....	12
1.3 Begrepsavklaringer.....	13
1.3.1 Sosiale medier, Snapchat og Snap Map.....	13
1.3.2 Overvåking og deltakelse	16
1.4 Oppgavens oppbygning.....	16
2.0 Eksisterende forskning	18
2.1 Unges medievaner	18
2.1.1 Krav om tilgjengelighet	19
2.2 Digital overvåking.....	20
2.2.1 Delte meninger om Snapchat.....	22
2.3 Personvern.....	23
2.3.1 Privatlivsparadokset.....	23
3.0 Teori	25
3.1 Resiprositet.....	25
3.2 Domestiseringsteori.....	26
3.3 Overvåking og kontroll	27
3.3.1 Sosial overvåking	28
3.3.2 Panoptikon	29
3.3.3 Sosial kontroll.....	30
3.4 Sosial kapital	31
3.4.1 Pierre Bourdieus teori om sosial kapital.....	32
3.4.2 Fellesskap	32
4.0 Metode.....	34
4.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt.....	34
4.2 Mixed methods design	35

4.3 Kvantitativ spørreundersøkelse	38
4.3.1 Gjennomføring av spørreundersøkelse	39
4.4 Kvalitativt intervju	40
4.4.1 Photo elicitation.....	42
4.4.2 Gjennomføring av intervju	43
4.5 Utvalg og rekruttering	45
4.6 Analyseprosessen	46
4.7 Metodisk kvalitetssikring og overførbarhet	49
4.7.1 Reliabilitet	50
4.7.2 Validitet	50
4.7.3 Overførbarhet.....	51
4.7.4 Forskningsetiske retningslinjer og vurderinger	52
5.0 Unges bruk av Snap Map	55
5.1 Hva brukes Snap Map til?.....	55
5.1.1 En del av den daglige rutinen	60
5.2 Synlighet.....	62
6.0 Snap Map som arena for overvåking	69
6.1 Overvåkningsparadokset	69
6.2 Fra overvåking til sosial kontroll	78
7.0 Muligheter og begrensinger for deltakelse	87
7.1 Snap Map gir mulighet for å bli sett.....	88
7.1.1 Et gjensidig spill	94
7.2 Snap Map synliggjør utenforskap	99
8.0 Konklusjon.....	107
8.1 Oppsummerende diskusjon	107
8.2 Avsluttende bemerkninger og veien videre.....	110
Litteraturliste.....	111
Vedlegg 1: Tabeller for operasjonalisering.....	119
Vedlegg 2: Intervjuguide	120
Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	121
Vedlegg 4: Godkjenning fra Sikt	123

Oversikt over tabeller

Tabell 1. <i>Oversikt over vår metode</i>	36
Tabell 2. <i>Presentasjon av våre informanter</i>	46
Tabell 3. <i>Definisjonsmodell av kategorier</i>	46
Tabell 4. <i>Spørsmål for å kartlegge omfanget av Snap Map</i>	118
Tabell 5. <i>Spørsmål for å måle begrepet overvåking</i>	118
Tabell 6. <i>Spørsmål for å måle begrepet utestenging</i>	118

Oversikt over figurer

Figur 1. <i>Meg og klassen samlet</i>	40
Figur 2. <i>Meg og klassen splittet</i>	40
Figur 3. <i>Kategori-tre av omfang</i>	46
Figur 4. <i>Kategori-tre av overvåkings</i>	47
Figur 5. <i>Kategori-tre av deltakelse</i>	47
Figur 6. <i>Hvor mange ganger sjekker du Snap Map i løpet av en dag?</i>	54
Figur 7. <i>Opplever du at de rundt deg sjekker Snap Map ofte?</i>	55
Figur 8. <i>Hvorfor sjekker du Snap Map?</i>	56
Figur 9. <i>Hvem er du synlig for på Snap Map?</i>	62
Figur 10. <i>Hvorfor deler du ikke posisjonen din (har på spøkelsesmodus)?</i>	64
Figur 11. <i>Får du inntrykk av at andre følger med på hvor du er på Snap Map?</i>	69
Figur 12. <i>Hvis du er synlig på sNap Map, hvorfor har du det på?</i>	94
Figur 13. <i>Har du følt deg utenfor fordi du har sett på Snap Map at flere av vennene dine har vært sammen uten deg?</i>	99

1.0 Innledning og temaets aktualitet

«Digitaliseringen har endret mange sider av barn og unges oppvekst og hverdagsliv. En tredjedel av verdens internettbrukere er barn og unge. Internett er altså ikke noe som eksisterer i tillegg til deres ‘virkelige liv’, det er en del av selve livet.» (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 7).

Med en stadig mer digital hverdag, foregår også mye av samhandlingen blant unge på internett og i sosiale medier. Det er på sosiale medier at mange unge får sin første kjæreste, krangler med bestevenninnen sin, former sin egen identitet og utfolder seg kreativt. Med andre ord, har unge i dag en mer digital oppvekst enn tidligere. I likhet med en tidligere tradisjonell oppvekst, vil trygge rammer i en digital oppvekst være av like stor viktighet (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 7).

I arbeidet for å sikre trygge rammer for unges oppvekst, er det flere departementer, underliggende etater og virksomheter som tar del i arbeidet. På bakgrunn av Stortingsmelding 18 (2020-2021) har det statlige direktoratet, Medietilsynet, fått i oppdrag å følge opp og koordinere innsatsen for trygg digital oppvekst (Meld. St. 18 (2020-2021), s. 157).

Medietilsynets rapport, *Barn og medier 2022*, viser at 99 prosent av unge mellom 16 og 17 år bruker et eller flere sosiale medier (s. 6). I denne aldersgruppen er Snapchat det mest brukte sosiale mediet, der mer enn ni av ti bruker det (94 prosent). Før fylte 13 år, har så mange som 79 prosent skaffet seg Snapchat (Medietilsynet, 2022, s. 7-9). I likhet med Medietilsynet, viser også tall fra Ipsos *Sosiale medier tracker Q1 '23*, at 85 prosent av de mellom 18 og 29 år har brukerprofil på Snapchat (Ipsos, 2023). Tallene gir oss en indikasjon på at Snapchat er svært populært blant unge, og at applikasjonen har en sentral rolle i unges digitale hverdag. Alle som bruker Snapchat, har også tilgang til tilleggsfunksjonen Snap Map. Snap Map er en kartfunksjon som gir deg mulighet til å se venners nøyaktige stedsposisjon. Med en avatar som skal forestille brukeren, vil den etterligne ulike aktiviteter man holder på med på Snap Map. For eksempel vil avataren automatisk etterligne at man kjører bil, båt eller hører på musikk, uten at man selv oppfordrer til det (Snap Inc., 2022c).

Snapchat rapporterte i 2022 at de hadde 375 millioner daglige aktive brukere fra hele verden (Snap Inc., 2023d, s. 12). Av brukerne er det 300 millioner som benytter seg av kartfunksjonen månedlig, der daglige brukere av Snap Map åpner kartet i gjennomsnitt seks ganger om dagen (Snap Inc., 2023e). På bakgrunn av de svært høye brukertallene, og til tross

for at Medietilsynet har kommet med årlige rapporter om barn og unges medievaner siden 2016, blir ikke Snap Map nevnt én eneste gang. Som statens tilsynsorgan med oppgave om å kartlegge unges medievaner og sikre trygge rammer for unges mediebruk, stiller vi spørsmål ved hvorfor ikke Snap Map har blitt viet plass til. For vet vi egentlig nok om unges medievaner til å kunne skape trygge rammer i deres digitale oppvekst, hvis vi heller ikke har kunnskap om hva unge bruker Snap Map til?

Gjennom kvantitativ spørreundersøkelse og kvalitative intervjuer, finner vi i vår masteroppgave at Snap Map hovedsakelig brukes til å overvåke venner og bekjente. Vi bruker ordet overvåking fremfor «å følge med på» fordi å overvåke venner og bekjente over nett samsvarer med Alice E. Marwick (2012) sin definisjon av sosial overvåking (s. 378). I empirien ser vi at overvåkingen har blitt en såpass integrert del av hverdagslivet at det for mange har blitt en vane. Vi ser at det i bruken av Snap Map oppstår et overvåkingsparadoks. I våre funn fremstår det som paradoksalt at ingen føler seg overvåket selv om de opplever å få meldinger med spørsmål hvor de er, eller at gutter dukker uanmeldt opp på døra uten at de har fått adresse. Det er heller ingen av ungdommene som uttrykker bekymring for sitt eget personvern, til tross for det de selv beskriver som ubehagelige opplevelser. Ved første øyekast kan overvåkingen virke uskyldig, men når overvåkingen bikker over til en form for sosial kontroll, viskes uskyldigheten seg ut. Overvåkingen har forvandlet funksjonen til et «spill» med et sett uformelle spilleregler. Ungdommene må endre sin egen atferd for å tilpasse seg spillet, og hvis de ikke behersker det som forventes av dem – vil det kunne få konsekvenser. For eksempel er det et press om å være tilgjengelig og synlig for andre på Snap Map, og hvis de ikke er det, vil heller ikke andre være synlig for dem. De blir med andre ord rett og slett glemt, og risikerer å ikke bli sosialt inkludert. Vi finner at sosial status øker når man er synlig på kartet, og vi vil argumentere for at «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123) og at «de fattige blir fattigere». Om man besitter høy sosial kapital offline, vil man mest sannsynlig vinne på å bruke Snap Map, mens vi ser at de som har en lavere sosial status vil tape på å være synlig.

På bakgrunn av våre funn, vil vi hevde at det er behov for mer kunnskap om unges bruk av Snap Map. Selv om Medietilsynet utfører et omfattende og grundig arbeid for å sikre en trygg digital hverdag for barn og unge, vil vi foreslå at det trengs mer kunnskap innenfor hvert enkelt sosialt medium. Videre, til tross for at Snapchat er det mest brukte sosiale mediet blant ungdommer mellom 16 og 17 år, finner vi på en generell basis lite forskning på feltet rundt Snap Map, noe vi håper vår masteroppgave kan bidra med.

1.1 Bakgrunn for tema og profesjonsrelevans

I en pause mellom undervisningstimer på universitet, kom vi i samtale med medstudenter om hvordan det har blitt normalisert å skulle følge med på hvor venner befinner seg til enhver tid gjennom Snap Map. Det er ikke uvanlig at det tikker inn en melding med spørsmål om for eksempel hvorfor man er i en annen by, eller på et sted man vanligvis ikke befinner seg. Etter en først spøkefull kommentar om at «dette er så interessant at man nesten burde skrevet en masteroppgave om det», begynte ideen å vokse på oss. Etter nesten fem år på universitetet med hovedvekt på sosiologi, begynte våre indre sosiologer å se spennende sammenhenger og mønstre, som vi ble svært ivrige etter å undersøke nærmere.

Når tanken om å først skrive om Snap Map hadde streifet oss, ville vi undersøke temaets relevans. Det viste seg at et raskt Google-søk av ordet ‘Snap Map’ gav til sammen i underkant av 300 millioner treff, og bød på direktelinker til artikler med titler som *Frykter ekskluderende mobiltjeneste* (Bergens Tidende, 2017), *Studenter mener Snapchats nye funksjon er «creepy»* (Sigurdson & Rognaldsen, 2022), *Kripos med råd til foreldre etter «Snap map»-oppdatering* (Westeng, 2017) og *Snapkartet: Den moderne barnevakten* (Pedersen, 2022). Felles for nyhetsartiklene var at det kunne virke som at Snap Map bidro til synliggjøring av utestenging, at funksjonen var overvåkende, og kartet gjorde det lettere for foreldre å kontrollere sine egne barn. I tillegg fant vi at selv under den grufulle krigen i Ukraina, ble Snap-kartet satt i søkelys. Som en del av et sikkerhetstiltak har Snapchat valgt å deaktivere kartfunksjonen ‘heatmap’¹ i Ukraina, for å skjule at større grupper er samlet (Sundfør, 2022). Informasjonen styrket interessen for å forske på temaet ytterligere.

Som kommende lektorer i videregående skole, er tematikken rundt Snap Map relevant. Som en del av skolens mandat, skal skolen sikre elevens digitale dannelse, ferdigheter og dømmekraft. På bakgrunn av rammeverket for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse, pekes det i dag på at det er viktigere enn noensinne at unge ikke bare er passive konsumenter av informasjon – og det er vår jobb som lærere å bidra til at unge har et reflektert forhold til egne og andres handlinger på nett (Utdanningsdirektoratet, 2021). For å kunne bidra til kompetanseheving, er det helt sentralt å ha kunnskap om sosiale medier på de plattformene ungdommer faktisk befinner seg på, der Snapchat er det mest brukte (Medietilsynet, 2022, s. 7). Snapchat selv viser også til hvordan lærere bør ha kunnskap om

¹ ‘Heatmap’ er egne områder på kartet du kan trykke på, der alle med Snapchatbruker har mulighet til å legge ut offentlige videoer og bilder (Matthews et al., 2021).

Snapchat. På egne nettsider oppfordrer de lærere til å snakke med elevene sine om ansvarlig og hensiktsmessig bruk av sosiale medier (Snap Inc., u.å.).

1.2 Problemstilling og avgrensning

Formålet med masteroppgaven er først og fremst å bidra i diskursen om sosiale medier, og forhåpentligvis sette et søkelys på hvordan Snap Map er en større del av mange ungdommers medievaner enn hva som blir fremstilt i rapporter fra for eksempel Medietilsynet. Ut ifra egne erfaringer og problemområder knyttet til Snap Map fremstilt i media, ser det ut til at temaer som økt utenforskap, overvåking og kontroll er aktuelle. Men hva stemmer egentlig overens med virkeligheten? Vi har utarbeidet problemstillingen både på bakgrunn av teori om sosiale medier, og vårt eget datamateriale. Vi vil derfor undersøke følgende problemstilling:

Hvordan bruker unge Snap Map, og hvordan oppleves kartfunksjonen som en arena for overvåking, muligheter og begrensinger for deltakelse?

Problemstillingen legger til rette for å undersøkes både kvalitativt og kvantitativt. På bakgrunn av at det ikke er noen tall på ungdommers bruk av Snap Map, ønsker vi også å få en indikasjon på hvor mange som bruker tilleggsfunksjonen. Videre er det også lite kunnskap om hvordan Snap Map blir brukt, noe vi ønsker å få frem gjennom informantenes egne opplevelser og beskrivelser. For å undersøke nyansene, har vi benyttet mixed methods. Vi gjennomførte derfor først en kvantitativ spørreundersøkelse av 197 respondenter mellom 16 og 25 år, og gjennomførte deretter ti kvalitative individuelle intervjuer i samme aldersgruppe.

Vi har avgrenset undersøkelsen til målgruppen 16 til 25 år. Grunnen til det, er for det første fordi de mellom 16 og 25 år er blant aldersgruppen som bruker Snapchat mest, og det er derfor også tenkelig at de bruker Snap Map mye (Medietilsynet, 2022, s. 3; Ipsos, 2023, s. 7). For det andre, vil vi argumentere for at denne aldersgruppen kan kategoriseres som ungdommer. Den amerikanske psykologen Jeffrey Arnett (2000) lanserte begrepet *emerging adulthood*, som går ut på at mange unge i dag ikke lenger har like klare forventinger til ansvar, og dermed også bruker lenger tid på å bli voksne. Her kan man da se på ungdomstiden som forskjøvet, og dermed også lenger (Bakken et al. 2021, s. 49). Vi legger derfor til grunn at personer opp til 25 år kan regnes som ungdommer.

1.3 Begrepsavklaringer

For å skape en felles forståelse av begreper som går igjen i masteroppgaven, har vi valgt å redegjøre for dette i et eget delkapittel. I tillegg vil vi belyse ulike uttrykk, forkortelser eller former for «slang» som våre informanter har brukt og som vil komme til syne i oppgaven. I dette kapittelet har vi først valgt å definere sosiale medier, Snapchat og deretter Snap Map. Rekkefølgen er slik på bakgrunn av at definisjonen av sosiale medier legger også grunnlag for å forstå Snapchat og Snap Map. Til slutt vil vi kort vise til vår forståelse av begrepene sosial overvåking og deltakelse, som er to sentrale begreper i problemstillingen vår.

1.3.1 Sosiale medier, Snapchat og Snap Map

For å forsøke å forklare sosiale medier, vil vi først og fremst lene oss på medieviterne Ida Aalen & Magnus Hoem Iversen. Forskerne mener at sosiale medier er utfordrende å definere, men at det likevel er to unike trekk ved sosiale medier. For det første er skillet mellom publikum og avsender udefinert. Det betyr at vi som bruker sosiale medier både har mulighet til å være produsent og konsument av innhold. Det andre som er særegent med sosiale medier, er at det legges til rette for at det er mange som kommuniserer til mange, og ikke en som kommuniserer til en eller en til mange (Aalen & Iversen, 2021, s. 23). For å også forstå hvordan sosiale medier faktisk appellerer til mennesker – må vi også se på de sosiale faktorene (Aalen & Iversen, 2021, s. 32). Det er noe vi vil belyse i denne oppgaven.

Uten oss mennesker, gir sosiale medier lite mening. Da vil det verken være knapper å trykke på, nyhetsstrømmer ville vært uten innhold og algoritmer uten spesielle oppgaver. Med andre ord ville ikke sosiale medier eksistert uten oss (Iversen & Aalen, 2021, s. 15). Sosiale medier forandrer seg fort (Aalen & Iversen, 2021, s. 20), og derfor vil graden av popularitet og aktualitet også endre seg fort når det gjelder ulike medier. Hvis vi for eksempel sammenlikner Medietilsynets undersøkelser av barn og unges medievaner i 2014 og 2023, er blant annet Facebook et av de mest populære sosiale mediene i 2014, mens Snapchat er blant de mest populære i 2023 (Medietilsynet, 2014; Medietilsynet, 2023).

Snapchat – en visuell applikasjon

Ifølge Snap Inc. sin rapport fra 2022, beskrives Snapchat som «[...] a visual messaging application that enhances your relationships with friends, family, and the world.» (Snap Inc, 2022a, s. 6). Snapchat betegnes som en visuell applikasjon, som gir deg mulighet til å sende meldinger i form av video, tale og andre kreative verktøy. I Medietilsynets veileder til

foreldre fra 2021, forklares det at du på Snapchat selv kan bestemme hvem og hvor lenge mottakeren kan se bildet eller videoer du sender (hovedregelen er inntil 24 timer). Applikasjonen gir deg også mulighet til å bruke ulike filtre på bildene dine, og du kan både sende og motta meldinger privat eller i grupper (Medietilsynet, 2021). Som applikasjon, inneholder Snapchat ulike tilleggsfunksjoner. Eksempelvis er *Stories* et av tilleggene, der man kan dele videoer eller bilder til et utvalg venner. Det vil si at man ikke sender videoer eller bilder direkte til en annen bruker, men at du snarere oppretter en felles «plattform» (Snap Inc, 2022a, s. 6). Videre er Snapchat tilgjengelig for gratis nedlastning på alle Android- og iOS-enheter (Snap Inc, 2022a, s. 13), og er derfor stort sett tilgjengelig for alle. Applikasjonen har aldersgrensen 13 år, i likhet med andre sosiale medier som Instagram, TikTok og Facebook (Medietilsynet, 2021).

Med Snapchat finnes det som nevnt flere muligheter for kommunikasjon, men det er også mulig å bruke applikasjonen på alternative måter. I vår oppgave snakker flere av våre informanter om blant annet «hacks». Med «hacks» menes det at man kan gjøre endringer i hvordan applikasjonen egentlig er ment for å brukes. Et eksempel på en «hack» som flere av informantene benytter, er «half swipe». «Half swipe» er et uttrykk som beskriver en funksjon i ulike medietjenester. Hvis du blir tilsendt en melding på Snapchat, kan du istedenfor at det blir synlig for mottakeren at du har åpnet og sett meldingen, heller enkelt dra fingeren delvis over meldingen for å få en forhåndsvisning av innholdet uten at det blir markert som lest.

I oppgaven blir Snapchat referert til på ulike måter av våre informanter. «Å sende snap» er ofte ment som at en person sender et bilde, en video eller en tekstmelding til en annen person. Når informantene snakker om «å snappe», menes det at det er en gjensidig meldingsutveksling som foregår. Eksempelvis vil man kun «snappe» hvis det gjelder en situasjon der en sender en snap, for så å få en tilbake. Ifølge Språkrådet er snappe en del av den nye måten mange verber substantiv i norsk. Det vil si at det dannes verb av det som egentlig er substantiv (Språkrådet, 2020). Hvis informantene forklarer at de «snapper», vil det i likhet med «å snappe», og bety at man både mottar og sender bilder, videoer eller meldinger i applikasjonen.

Når vi i oppgaven skriver om Snapchat, vil vi i likhet med våre informanter, vise til andre benevnelser underveis. På bakgrunn av at Snapchat defineres som en applikasjon (Snap Inc, 2022a), vil vi oppgaven veksle mellom å skrive Snapchat og applikasjon.

Snap Map – en kartfunksjon

Snap Map ble lansert i 2017, og Snapchat beskriver funksjonen som «[...] a live and highly personalized map that allows Snapchatters to connect with friends and explore what is going on in their local area [...]» (Snap Inc., 2022a, s. 6). Oppsummert, er Snap Map en tilleggsfunksjon inne på Snapchat, hvor man kan følge med på hvor venner er, og hvor venner kan følge med på deg, om man velger å ha posisjonen sin synlig. Som en tilleggsfunksjon av Snapchat, får man opp venner som en oversikt på et verdenskart, men som automatisk zoomes inn på hvor man selv er. Her kan man følge med på hvor venner befinner seg og når de sist var aktive. Er man inne på applikasjonen vil det ved siden av personen stå 'aktiv nå', eller om man sist var inne på Snapchat for tre timer siden vil det stå 'aktiv for 3t siden'. På selve Snapchat kan man også sende snapper som legges ut på heatmap. Med denne funksjonen kan man se snapper som blir lagt ut lokalt, eller over hele verden. Fra Snap Map, kan man også få veibeskrivelser eller «klikke» seg inn på restauranter for å se åpningstider og mat-anmeldelser. På enkelte av restaurantene kan man også bestille mat direkte fra Snap Map (Snap Inc., 2022a s. 6). Vi vil i oppgaven veksle mellom ulike betegnelser til Snap Map, som Snap-kart, kartet, kartfunksjonen, og tilleggsfunksjonen/tilleggsapplikasjon til Snapchat.

Når man lager en bruker på Snapchat, kan man opprette en såkalt «bitmoji», eller avatar av seg selv. Den Norske Akademis Ordbok definerer en avatar som «rollefigur, symbol eller bilde brukt for å representere en person på Internett, f.eks. i dataspill» (Det Norske Akademis Ordbok, u.å.). Her er med andre ord bitmojen en figur som er ment for å representere brukeren av Snapchat, og som er synlig for andre venner på kartet. Bitmojen kan personaliseres på ulike måter, ved at man for eksempel kan velge hud- eller hårfarge, og ansiktsuttrykk. Det finnes også et stort sortiment av klær med for eksempel merker som Ralph Lauren og Converse (Snap Inc., 2022c). Bitmojen vil også gjenspeile ulike aktiviteter man holder på med samtidig som man er inne på Snapchat, for eksempel vil den «høre på musikk» eller «kjøre» bil eller båt om man selv gjør dette fysisk, noe som vil være synlig for andre venner (Snap Inc., 2022c). Er man i nærheten av en flyplass, vil bitmojen automatisk ha med seg en liten reisekoffert. Med andre ord, kan man skape en svært realistisk versjon av seg selv, som vises for andre venner på Snapchat.

Om man ikke ønsker å være synlig på Snap Map for andre, kan man sette bitmojen sin i «spøkelsesmodus» eller av mange også kalt for «ghost mode» (Snap Inc., 2023b). Om man

har aktivert «ghost mode» kan ingen se hvor man er på kartet, men man kan likevel se de som har på synligheten for deg. Da har man skrudd av stedsposisjon, og er usynlig på kartet. I oppgaven kan vi referere til at man for eksempel «har på kartet», hvor vi med det mener at man er synlig for andre, eller at man har «av kartet», som vil si at man har på «ghost mode».

1.3.2 Overvåking og deltakelse

I oppgaven forstår vi begrepet overvåking som sosial overvåking, snarere enn andre former for overvåking. Ifølge Marwick (2012) skiller sosial overvåking seg fra andre typer overvåking da den ofte er gjensidig mellom flere parter, og dermed vil maktforskjeller inkorporeres. Ofte vil partene som er involvert i sosial overvåking være individer med lik status, noe som også forminsker maktforskjeller. I tillegg foregår som oftest sosial overvåking via sosiale medier, der de som praktiserer overvåkingen også ofte samtidig blir overvåket av andre (Marwick, 2012, s. 382-384).

Med deltakelse i denne oppgaven, forstår vi det som muligheten eller begrensningen man har til å delta. Vår forståelse av deltakelse kan knyttes tett til Aksel Tjora (2018) sin forklaring på fellesskap, som går ut på å være en del av noe større (s. 131-132). Her kan vår forståelse av mulighetene til å delta ses på som å bli invitert eller inkludert av andre. Begrensninger for deltakelse ser vi på som motsetningen til muligheter, hvor det er et fravær av fellesskap. Her vil et fravær av fellesskap kunne gi en følelse av utenforskap (Tjora, 2018).

1.4 Oppgavens oppbygning

Masteroppgaven består av 8 kapitler. I det første kapitlet, som tar for seg innledningen, har vi gjort rede for oppgavens problemstilling, bakgrunn for tema, profesjonsrelevans, og avklart sentrale begreper. Videre hører kapittel 2 og 3 sammen, og tar for seg eksisterende forskning på feltet og relevante teoretiske perspektiver som belyser vårt datamateriale. Det fjerde kapitlet setter søkelys på oppgavens metode, der vi reflekterer over styrker og utfordringer med mixed methods. Metodekapitlet er forholdsvis omfattende da vi anvender ulike metoder, og ser på det som viktig å være så transparente som mulig i forskningsprosessen. Videre tilhører kapittel 5, 6 og 7 samme del, der vi både presenterer våre funn, analyserer og drøfter datamaterialet med hensikt om å besvare problemstillingen vår. Delen er strukturert etter rekkefølgen av spørsmål i problemstillingen. Kapittel 5 består av tre delkapitler, der vi hovedsakelig har vektlagt å presentere funn, og legger grunnlaget for de to neste kapitlene. Kapittel 6 består av analyse og drøfting av våre funn om overvåking og kontroll, og består av to delkapitler. I likhet med kapittel 6, vil også kapittel 7 bestå av analyse og drøfting, men her

med fokus på muligheter og begrensinger for deltakelse. Til slutt gir vi i kapittel 8 en konklusjon av funn og oppgaven i sin helhet, der vi har delt kapittelet i to deler. Første del vil være en oppsummerende diskusjon, og andre del vil være avsluttende bemerkninger og tanker om videre forskning.

2.0 Eksisterende forskning

I dette kapittelet vil vi peke på et utvalg av tidligere forskning som er gjort om sosiale medier, som vi finner sentrale for å forstå og belyse problemstillingen vår. Først vil vi vise at forskningen er særlig opptatt av at Snapchat som applikasjon stadig blir mer populær blant unge i dag. I Norge 'trender' applikasjonen sammenliknet med våre naboland (Ipsos, 2023, s. 10). Vi vil derfor se på unges medievaner, basert på rapporter fra blant annet Medietilsynet, Ipsos og Eriksen et al. (2017). På bakgrunn av at Snap Map er relativt nytt, baserer mye av den eksisterende forskningen seg på andre sosiale medier. En studie som derimot forsker direkte på Snapchat og Snap Map, er «Ghost protocol - Snapchat as a method of surveillance» (Matthews et al., 2021). Studien undersøker om Snap Map kunne fungert som en erstatning for tradisjonelle overvåkningskameraer (Matthews et al., 2021, s. 1). Annen forskning om digital overvåkning viser at sosial overvåkning har blitt en del av en hverdagslig praksis som vi utsettes for (Marwick, 2012, s. 385-387). Vi vil også belyse masteroppgaven «Prisen å betale», da den i likhet med vår oppgave, også forsker på unges tanker om personvernet sitt på Snap Map (Hanssen, 2019). I forskningen om personvern og sosiale medier, viser Hargittai & Marwick (2016) sin studie at selv om unge uttrykker bekymring for personvernet sitt, deler de likevel mye informasjon om seg selv på sosiale medier. Det eksisterer derfor et privatlivsparadoks (Hargittai & Marwick, 2016, s. 3738). Vi vil i de neste kapitlene referere en god del til Aalen & Iversen (2021) sin bok *Sosiale Medier*, da denne gir et godt overblikk over nyere forskning om nettopp sosiale medier. I likhet med Aalen & Iversen (2021), vil også professor i medier og teknologi, Alice E. Marwick (2012) sin studie om sosial overvåking være sentral i oppgaven.

2.1 Unges medievaner

Ifølge Brandes & Levin (2014), har forholdet til venner en større betydning i livet til tenåringer og unge voksne enn hva det har som barn. Denne gruppen bruker også mye tid på å pleie relasjoner med venner over sosiale medier, og er derfor en av hovedgrunnene til at unge bruker sosiale medier (Brandes & Levin, 2014, s. 744). Aalen & Iversen (2021) peker også på at tenåringer investerer mye tid i å pleie relasjoner gjennom sosiale medier, og viser til hvordan det er lett å identifisere hvem som er populære eller ikke på sosiale medier (s. 65). Andre grunner til at unge bruker sosiale medier kan også være at det dekker et behov for å vise seg frem, følge med på andres liv, eller det å ville føle på et fellesskap med andre (McQuail, 1987, s. 73; Aalen & Iversen, 2021, s. 43). Ifølge Timeo, Riva & Paladino (2020),

kan sosiale medier bidra til å bygge relasjoner mellom unge voksne, men at sosiale medier også er et sted hvor mange opplever å føle på ekskludering (s. 173).

Medietilsynets undersøkelse *Barn og medier 2022*, kartlegger blant annet hvilke medier som blir mest brukt av unge mellom 9 og 18 år (Medietilsynet, 2022, s. 11). I 2022 ble det rapportert at Snapchat brukes av over ni av ti unge. I undersøkelsen kommer det også fram at gutter og jenter har ulike medievaner. Det er en overvekt av jenter som er brukere av Snapchat, der 96 prosent av jentene som går på videregående skole bruker Snapchat (Medietilsynet, 2022, s. 4). I likhet med Medietilsynet, gjennomfører også Ipsos undersøkelser om medievaner. I rapporten *Q1 '23*, kartlegges blant annet medievanene til voksne over 18 år. Det kommer frem at sammenliknet med våre nordiske naboland, blir Snapchat betydelig mer brukt i Norge (Ipsos, 2023, s. 10). I Norge oppgir 65 prosent av befolkningen at de har brukerprofil på Snapchat. Unge mellom 18 og 29 år oppgir å bruke Snapchat i størst grad (84 prosent), og i alle aldersgrupper bruker kvinner Snapchat mer enn menn (Ipsos, 2023, s. 10).

Studiene til Medietilsynet (2022) og Ipsos (2023), gir oss et innblikk i hvilke medievaner unge har i dag. Det ser ut til at Snapchat er i en voksende trend blant unge, men også blant andre aldersgrupper. Imidlertid gir ikke undersøkelsene oss svar på hvor mange som bruker Snapchat sin funksjon Snap Map. Derimot viser Snapchat sine egne tall fra slutten av 2022, at Snap Map blir brukt av over 300 millioner brukere over hele verden (Snap Inc, 2023a). Disse tallene sier likevel ingenting om hvor mange brukere av Snap Map det er i Norge, eller om aldersgrupper og bruk.

2.1.1 Krav om tilgjengelighet

Snap Map har funksjoner som gjør det mulig å ha oversikt over når og hvor vennene dine var sist inne på Snapchat, noe som med andre ord viser om man er tilgjengelig eller ikke (Snap Inc., 2023c). Dette gjør at det blir vanskeligere å skjule sin aktivitet på plattformene, noe som igjen kan skape former for sosialt press. På grunn av smarttelefonens varslingssystemer, har det blitt vanligere at man skal kunne være tilgjengelig til enhver tid, og den forventede responstiden er derfor svært kort. Som følge av varslingssystemene, har de ulike sosiale mediene laget funksjoner som gjør det mulig å sette seg som «usynlig» (Aalen & Iversen, 2021, s. 58-59). Dette kan man også gjøre på Snapchat sin funksjon, kalt «ghost mode» på Snap Map (Snap Inc., 2023b). Men ifølge Aalen & Iversen (2021), har det til tross for en økt

frihet til å velge om man skal vise seg som tilgjengelig eller ikke, blitt en norm å alltid skulle være tilgjengelig, noe selskapene bak ulike sosiale medier har lært seg å spille på (s. 60).

Eriksen et al. (2017) skriver i sin rapport *Stress og press blant ungdom* om hvordan sosiale medier i dag, særlig gjennom mobiltelefonen, gir en forventning om at unge i stor grad skal være tilgjengelig, noe som for mange kan være forbundet med stress (s. 73). Presset om å være tilgjengelig handler blant annet om at man skal være tilgjengelig for å bli kontaktet, noe ungdommene ifølge Eriksen et al. (2017) følte et stort press på (s. 73). Videre hevder de at «mobilen og sosiale medier er nært knyttet sammen med nære relasjoner, status, å holde seg orientert og å være tilgjengelig» (Eriksen et al., 2017, s. 76). Det blir også vist til hvordan det å være tilgjengelig på mobilen kan være en forpliktelse når det gjelder overfor foreldre, og hvordan foreldre ofte ønsker at tenåringsene skal være tilgjengelige på mobilen sin (Eriksen et al., 2017, s. 73). I samme rapport, viser også Eriksen et al. (2017) til hvordan det å være tilgjengelig hele tiden kan bli sett på som en vanesak (s. 75).

2.2 Digital overvåking

Eksisterende forskning av elektronisk og sosial overvåking, er ofte knyttet til andre sosiale medier som Facebook og Twitter. Derimot viser studien «Ghost protocol - Snapchat as a method of surveillance» direkte til Snapchat og Snap Map (Matthews, et al. 2021, s. 1). Studien undersøker hvordan Snap Map kan brukes som overvåking fremfor den tradisjonelle CCTV-overvåkingen (Closed Circuit TeleVision) (Matthews, et al., 2021, s. 8), snarere enn overvåking som foregår på individnivå som i vår masteroppgave. Innenfor fagfeltet er forsker ved Center for Information, Technology, and Public Life (CITAP), Alice E. Marwick helt sentral. I sin studie setter hun overvåking inn i en ny digital kontekst, og forklarer hvordan vi har blitt vitne til sosial overvåking som en hverdagslig praksis (Marwick, 2012). I sin studie, undersøker Robert S. Tokunaga (2011) overvåking på sosiale medier, der han fokuserer spesifikt på individer i parforhold (Tokunaga, 2011, s. 708).

Sosial overvåking i hverdagslivet

I Alice E. Marwick sin studie «The Public Domain: Social Surveillance in Everyday Life» (2012) settes overvåking inn i en ny digital kontekst hvor blant annet roller i det virkelige livet «forsvinner», og endres på sosiale medier (s. 379). I artikkelen presenteres tre kvalitative case-studier om sosial overvåking. I den første case-studien, sees sosial overvåking i sammenheng med Erving Goffman sin teori om sosiale roller. I litteraturen om overvåking

generelt, ser det ut til at personer som allerede står i en høyere maktposisjon er den som også overvåker (Marwick, 2012, s. 378). Marwick (2012) finner at det ikke kun er autoritære enheter på topp som har makt ovenfra og ned, men at det heller befinner seg et makthierarki mellom alle individer på sosiale medier. Det hevdes at makten finner sted i hverdagen, for eksempel ved at sosiale medier skaper en form for falsk ekvivalens mellom alle parter ved å eliminere konteksten rundt. På sosiale medier kan alle beskrives som «venn» eller «følger», uavhengig om du er en kjent popstjerne, et familiemedlem eller nær venn i virkeligheten. De tydelige normene og reglene som er mellom for eksempel en arbeidsgiver og en ansatt, viskes ut på sosiale medier. De sosiale rollene vi befinner oss i, endres fordi konteksten forsvinner. Det foregår derfor et 'brudd' i de sosiale rollene, men overvåkingen endres basert på den rollen individene på nett har som den som overvåker og den som blir overvåket (Marwick, 2012, s. 385-387).

I Marwick (2012) sin andre case-studie, ser hun på «Facebook Stalking». Ved å «stalke», forsøker personer å forme et bilde av et individ ved å se igjennom andres brukerprofiler på nett, ofte utøvd flere timer om gangen (Marwick, 2012, s. 387). I studien forklares «stalking» som en type sosial overvåking, som lar den som overvåker andre, beholde en form for makt i situasjoner der man fra før av har følelsen av å ha mindre makt. Marwick (2012) legger vekt på at Facebook-stalkingen er en form for hverdagslig praksis av sosial overvåking, noe som ikke kan forklares av annen overvåkningsteori (Marwick, 2012, s. 388). Til slutt finner Marwick (2012) i sin tredje case-studie, at folk utsetter seg selv for sosial overvåking, slik at andre personer skal kunne se dem. Dette forklares som «lifestreaming», hvor sosiale medier gjør det mulig for personer å dele av sitt liv med millioner av folk, samtidig som dette gjør at disse personene er gjenstand for sosial overvåking (Marwick, 2012, s. 389). Ofte er deling av informasjon på nett, knyttet til et ønske om høyere sosial status. For eksempel vil personer dele innhold på sosiale medier for å appellere til et publikum, men for at innholdet faktisk skal 'treffe' de som følger deg, krever det at du «leser deg opp» på ditt eget publikum. Jo bedre man treffer på sin egen målgruppe, desto større sannsynlighet er det for at man får ønsket oppmerksomhet. På denne måten, konkluderer Marwick med at den sosiale overvåkingen er gjensidig (Marwick, 2012, s. 390).

En erstatning for tradisjonell CCTV-overvåking

I studien «Ghost protocol - Snapchat as a method of surveillance» (2021), viser Richard Matthews, Kieren Lovell og Matthew Sorell hvordan Snapchat sitt Snap Map ble brukt som

et verktøy for overvåkning av uroen i Minneapolis etter drapet på George Floyd i 2020. Ved hjelp av 'heatmap', ga det mulighet til overvåkning (Matthews et al., 2021, s. 1-2). For å undersøke om Snap Map kan brukes som et alternativ til tradisjonell CCTV-overvåkning, finner forskerne at dette fungerer hvis man ikke har behov for å verifisere bilder og videoer. Som et alternativ til tradisjonell overvåking, hevdes det at «Snapchat should be considered by law enforcement and intelligence communities as a viable source for collection» (Matthews et al., 2021, s. 8). Med andre ord, konkluderes det med at Snapchat faktisk fungerer som en relevant kilde til overvåkning og bør vurderes til etterretning.

Overvåking i romantiske forhold

I studien med tittelen «Social networking site or social surveillance site? Understanding the use of interpersonal electronic surveillance in romantic relationships» undersøker Robert S. Tokunaga (2011) hvordan sosiale medier blir brukt for å overvåke andre, med fokus på overvåkning av egen partner. Dette gjøres ved hjelp av en spørreundersøkelse der deltakerne er over 18 år, har vært involvert i et romantisk forhold og har en form for bruker på sosiale medier der også deres partner har profil på samme plattform (Tokunaga, 2011, s. 708). Forskeren anvender blant annet Jeremy Benthams panoptiske fengsel som teoretisk forankring. Resultatene av studien viser blant annet at det er mer sannsynlig at yngre voksne bruker overvåkningsstrategier i sosiale medier av partneren sin, enn eldre voksne. Det finnes derimot ingen forskjeller mellom kjønn (Tokunaga, 2011, s. 709). Det kommer også frem at de som erkjenner at sosiale medier er en del av deres hverdagslige rutine, også bruker mer tid på å overvåke partneren sin (Tokunaga, 2011, s. 710).

2.2.1 Delte meninger om Snapchat

Terje Sandkjær Hanssen forsket i sin masteroppgave «Prisen å betale», om hvordan unge voksne mellom 19 og 23 år vurderer eget personvern på nett, hvor blant annet Snap Map og overvåking er en av casene (Hanssen, 2019). En av hans hovedteorier var Foucault sin forståelse av panoptikon, hvor ett av hovedfunnene var at det var en delt mening om bruken av Snap Map. Han fant at noen valgte å ikke ha det på fordi det førte med seg negative opplevelser knyttet til overvåking, mens andre valgte å ha det på fordi det var praktisk og morsomt (Hanssen, 2019, s. 65). Hanssen (2019) bidrar derfor med et perspektiv i diskusjonen rundt unges bruk av Snap Map med hovedfokus på personvern. Forfatteren hevder at det fremdeles er et kunnskapshull omkring tematikken, og foreslår videre forskning på temaet knyttet til hvordan brukere av Snap Map overvåker vennene sine. Han viser så til

hvordan kvalitative studier kan være med på å samle inn enda flere opplevelser knyttet til overvåking (Hanssen, 2019, s. 69). Her håper vi at vårt bidrag vil belyse flere av spillereglene rundt bruken av Snap Map, både personvern og overvåking, men også omfang, utenforskap og muligheter for deltakelse.

2.3 Personvern

Personvern har en stor rolle i diskursen om sosiale medier, hvor sosiale medier er med på å endre det som tidligere var et klart skille mellom det private og det offentlige (Enjolras et. al, 2013, s. 194). Å holde styr på sitt eget personvern kan derfor være vanskelig, og noe av årsaken til dette er fordi vi deler mye mer informasjon om oss selv til mange flere (Staude & Marthinsen, 2013, s. 191).

Datatilsynet, Forbrukertilsynet og Medietilsynet fikk i 2018 Sentio Research til å undersøke holdninger og kunnskap knyttet til personvern blant 15- til 18-åringer (Medietilsynet, 2018). Undersøkelsen viste at unge er opptatt av og bekymrer seg for personvern på sosiale medier, men at de likevel ikke leser personvernserklæringene når de tar i bruk de ulike sosiale mediene (Medietilsynet, 2018). De overnevnte tilsynene hevdet derfor at slike personvernserklæringer burde vært bedre tilpasset barn og unge (Medietilsynet, 2018).

2.3.1 Privatlivsparadokset

Videre i diskursen rundt sosiale medier og personvern, har det oppstått en debatt om i hvor stor grad brukere av sosiale medier bryr seg om sitt eget personvern (Aalen & Iversen, 2021, s. 85). Fra dette utgangspunktet har privatlivsparadokset oppstått. Det handler om at folk er bekymret og opptatt av eget personvern på nett, men likevel deler mer enn noen gang før på sosiale medier (Aalen & Iversen, 2021, s. 85).

Hargittai & Marwick (2016) har gjennomført studier om privatlivsparadokset. De har undersøkt unges holdninger til personvern ved å gjennomføre intervjuer i fokusgrupper. Det kom frem at mange unge voksne i dag hevder at de bryr seg om eget personvern på nett og sosiale medier, men at de allikevel utgir mye personlig informasjon. Dermed oppstår det et slags privatlivsparadoks (Hargittai & Marwick, 2016, s. 3737). I tidlige studier om privatliv, så det ut til at det oppstod et privatlivsparadoks fordi personer som delte mye av eget privatliv over sosiale medier ikke forstod konsekvensene (Hargittai & Marwick, 2016, s. 3737).

I senere studier har man derimot gått bort fra denne forklaringen, da konsekvensene av å dele fra eget privatliv på sosiale medier har blitt klarere, og kan dermed ikke lenger ses på som en like stor del av årsaken til at privatlivsparadokset oppstår (Aalen & Iversen, 2021, s. 94); Hargattai & Marwick, 2016). Ifølge Alice E. Marwick, Claire Fontaine & Danah Boyd (2017) har forklaringen i senere studier handlet mer om at de fleste fortsetter å bruke sosiale medier til tross for bekymring rundt eget personvern, fordi fordelene ved å bruke sosiale medier veier tyngre enn konsekvensene (s. 12). En annen forklaring på privatlivsparadokset, kan være at man ikke nødvendigvis opplever selve overvåkingen som man kan bli utsatt for av andre, og dermed heller ikke er like bevisst på alle som ser det man deler om eget privatliv (Aalen & Iversen, 2021, s. 95). Dette viser også hvordan sosiale medier kan være med på å forenkle overvåking som foregår på sosiale medier (Aalen & Iversen, 2021, s. 88).

3.0 Teori

I dette kapittelet vil vi redegjøre for de teoretiske perspektivene som vi skal anvende i drøftingen av de kvalitative intervjuene og spørreundersøkelsen. Teoriene i dette kapittelet er presentert etter våre tre hovedtemaer: hvordan Snap Map brukes, overvåking, kontroll, og til slutt muligheter og begrensinger for deltakelse. Vi anser alle teoriene som sentrale i bidraget med å forsøke å belyse unges bruk og opplevelse av Snap Map, og for å besvare vår problemstilling.

Vår oppgave vil være teoretisk forankret i fem hovedteorier med tilhørende underkategorier. De to første teoriene skal bidra til å belyse hvordan Snap Map brukes av unge. Marcel Mauss (1924/1995) sin teori om (1) *resiprositet* forklarer hvorfor unge utleverer personopplysninger om seg selv. (2) *Domestiseringsteorien* til Silverstone & Haddon (1996) bidrar til å forstå hvordan sosiale medier fungerer som en rutine (s. 2). Deretter vil teorier om sosial overvåking og kontroll belyses. Teorien om (3) *sosial overvåking* av David Lyon (2018) og Alice. E. Marwick (2012), i tillegg til Jeremy Bentham sitt panoptiske fengselsdesign som senere ble videreført av Michel Foucault (1975/1999, s. 181), vil bidra til å belyse hvordan kartfunksjonen oppleves som en arena for overvåking. Thomas Ugelvik (2019) sin teori om (4) *sosial kontroll* vil være helt sentral i forståelsen av opplevelsen av overvåking, der vi særlig vil legge vekt på hvordan det befinner seg uformelle regler innenfor kartfunksjonens grenser. Til slutt vil vi presentere teorien om (5) *sosial kapital*, der vi har valgt å lene oss på Pierre Bourdieu (1986/2006) sin forståelse av begrepet. Vi anser teorien som sentral i bidraget for å forstå unges opplevelse av muligheter og begrensinger for deltakelse. Som en underkategori til sosial kapital, vil vi i tillegg benytte oss av teorien om fellesskap av Aksel Tjora (2018) i bidraget til forståelsen av muligheter og begrensinger for deltakelse (s. 7).

3.1 Resiprositet

Sosiale medier har resiprositet som en del av sin forretningsmodell. For å forstå hvordan og hvorfor mennesker deltar på disse plattformene kan teorien om resiprositet være nyttig. Da den franske sosiologen Marcel Mauss utga essayet *the gift* i 1924, beskrev han teorien om resiprositet hovedsakelig som et gjensidig bytte av ulike typer gaver (Mauss, 1924/1995, s. 10-11). Til tross for dette, er teorien om resiprositet svært sentral når det kommer til å utveksle informasjon over sosiale medier (Pelaprat & Brown, 2012). Thomas Hylland Eriksen viser til hvordan denne gaven som Mauss beskriver ikke trenger å være noe materielt, men at prinsippet også gjelder på mange andre områder. Gaven eller byttet, trenger derfor

ikke være økonomisk lønnsom, slik man typisk ser på materialistiske gaver, men hva den kan overføres til, varierer i ulike kulturer og samfunn (Eriksen, 2003, s. 102). For eksempel kan det være gjensidighet knyttet til å være vennlig tilbake hvis noen viser det først, eller hvis noen inviterer i selskap så inviterer man tilbake, altså symbolsk. Selv om dette byttet av gaver i teorien er frivillig, hevder Mauss at det i realiteten blir en forpliktelse til å gi noe tilbake (1924/1995, s. 11).

I etterkant av Mauss sin teori om resiprositet og såkalte gaver, har Perugini et al. (2003) forsøkt å gi en klarere definisjon på hva resiprositet er: Resiprositet er en slags strategi i gjentatte interaksjoner, hvor det kan bli sett på som et spill mellom to aktører og utfallet for begge parter skal være gunstig og likt (Perugini et al., 2003, s. 252). Et slikt syn på resiprositet kan være med på å forstå hvordan relasjoner kan utvikles gjennom sosiale medier (Pelaprat & Brown, 2012). Aalen & Iversen (2021, s. 57), viser til hvordan det er vanlig at man utleverer seg selv gjennom sosiale medier i større grad i nære relasjoner. Her er det derfor svært sentralt å knytte resiprositet til hvor mye og hvem man deler informasjon om seg selv til på sosiale medier.

3.2 Domestiseringsteori

Når man skal forstå hvordan sosiale medier og teknologi blir brukt i hverdagslivet, hevder Knut H. Sørensen og Merete Lie at domestiseringsteori er sentral (1996, s. 9).

Domestiseringsteori ble i 1996 presentert av Roger Silverstone & Leslie Haddon, der de forklarte denne teorien som å ta til seg teknologi inn i hverdagslivet og gjøre det til en del av sin rutine (Silverstone & Haddon, 1996, s. 2). Her er hovedpoenget at man ikke kan studere verken mennesker eller teknologi hver for seg når vi skal forstå hvordan det utvikles ulike spilleregler og normer for teknologibruken (Aalen & Iversen, 2021, s. 45). Denne tilnærmingen til mennesker og teknologi gjør det mulig å se hvordan for eksempel ulike livssituasjoner eller normer påvirker hvordan teknologien blir brukt, eller ikke brukt (Aalen & Iversen, 2021, s. 45).

Maren Hartmann, professor i kommunikasjons- og mediesosiologi, viser til hvordan domestiseringsteorien kan deles i to. Den første, er Silverstone og Haddons teori, kalt for den britiske tilnærmingen. Denne fokuserer på hvordan teknologien ikke bare kommer inn i hverdagslivet, men også inn i hjemmet (Hartmann, 2013, s. 43). Haddon, har i senere tid kritisert egen tilnærming til domestiseringsteorien, da teknologien ikke bare er i hjemmet, men kan brukes i hverdagslivet i andre settinger, som for eksempel ved å bruke mobiltelefon

(Haddon, 2011, s. 314-315). Den andre tilnærmingen, den såkalte norske tilnærmingen, hvor Lie & Sørensen (1996) har videreutviklet teorien til Silverstone & Haddon, viser til hvordan teknologien ikke bare trenger å være i hjemmet, men også hvordan man tilegner seg teknologien, og kan knyttes til for eksempel bredbånd og teknologi i biler, men også dating-apper på mobilen (Hartmann, 2020, s. 52; Haddon, 2011, s. 312). Snapchat som et sosialt medium, vil derfor kunne falle inn under teknologi som kan knyttes til domestiseringsteorien.

Hvordan domestiseringsteorien knyttes til teknologi, kan forklares i fire faser: (1) En anskaffelse av teknologien. Her handler det ofte om motivasjonen og vurderingene til hvorfor man har anskaffet seg teknologien, som for eksempel at «alle» andre i vennegjengen også har teknologien (Aalen & Iversen, 2021, s. 45). (2) En objektgjøring, hvor brukeren begynner å etablere bruksmønstre og normer for hvordan teknologien skal brukes. Her blir det mer tydelig hvilken rolle det sosiale mediet får, noe som kan være forskjellig hos den enkelte (Aalen & Iversen, 2021, s. 47). (3) Inkorporering av teknologien, hvor brukeren har gjort teknologien til en del av hverdagslivet og rutiner. Også her kan teknologien brukes forskjellig av den enkelte, og kommer ofte an på hvordan livssituasjon man er i (Aalen & Iversen, 2021, s. 48). Og til slutt, (4) konvertering, der brukeren tillegger teknologien verdier og en status som signaliseres til omverdenen (Aalen & Iversen, 2021, s. 45).

3.3 Overvåking og kontroll

Sosiologien David Lyon, peker i boken “The Culture of Surveillance” (2018) på at overvåking tidligere har blitt sett på som en handling som de færreste folk begikk, men at overvåking i dag har blitt en hverdagslig praksis der foreldre overvåker barna og venner overvåker venner. Lyon (2018) legger vekt på at sosial overvåking har fått stor sosial aksept, der teorien om det panoptiske fengselet kan bidra til å forstå hvordan den sosiale overvåkingen tar form. Tett knyttet til sosial overvåking, er teorien om sosial kontroll (Ugelvik, 2019, s. 14). For å forstå hvordan unge opplever kartfunksjonen som en arena for overvåking, vil det være sentralt å belyse teori om sosial kontroll – med vekt på den uformelle kontrollen som kan finne sted i sosiale medier.

3.3.1 Sosial overvåkning

Marwick (2012) definerer sosial overvåking som:

«[...] the use of Web 2.0 sites like Twitter, Facebook and Foursquare to see what friends, family, and acquaintances are “up to”» (Marwick, 2012, s. 378).

Sosial overvåking kan karakteriseres som en handling der man bruker ulike sosiale medier for å se hva venner, familie og bekjente gjør. Det legges vekt på at sosiale medieplattformer som Facebook, Twitter og lignende arenaer inneholder informasjon som er meningen at andre skal følge med på (Marwick, 2012, s. 378). Å følge med på hva andre gjør, vil variere i grad og kan derfor enten kategoriseres som «stalking», «watching», «creeping», «gazing» eller «looking». Felles for kategoriene er at sosial overvåking skaper panoptiske effekter (Marwick, 2012, s. 379). At sosial overvåking kan sees som en panoptisk effekt, redegjør vi nærmere for i neste delkapittel.

Sosial overvåking er den type informasjonsinnhenting av andre som er normalisert av sosiale medier. Det som er imidlertid skiller sosial overvåking fra annen type overvåking, deler Marwick inn i tre faktorer som (1) makt, (2) hierarki og (3) resiprositet (Marwick, 2012, s. 382). For det første så vil det maktforholdet som befinner seg i sosial overvåking være annerledes enn ved annen overvåking. Grunnen til dette er at den sosiale overvåkingen er gjensidig mellom to «venner», og dermed vil makten være likt fordelt mellom aktørene. For det andre handler overvåking i seg selv ofte om skjev maktbalanse mellom den som overvåker og den som blir utsatt for overvåking, der gruppen som samler informasjon vanligvis enten har strukturell eller systematisk makt. Ved sosial overvåking vil man i mindre grad finne denne type asymmetri i makten, og det er fordi det ofte er individer med lik status som overvåker hverandre (Marwick, 2012, s. 383). Den tredje og siste forskjellen fra overvåking og sosial overvåking, er at den sosiale overvåkingen foregår via sosiale medier der de som praktiserer sosial overvåking også samtidig blir overvåket av andre (Marwick, 2012, s. 383-384)

Ifølge Aalen & Iversen (2021), er det å være nysgjerrig på andre personer en helt vanlig del av det å være menneske, og i likhet med Marwick peker også Aalen & Iversen på at dette i stor grad har blitt normalisert (s. 76). Hvis nysgjerrigheten utvikles i for stor grad, kan det bikke over til en form for sosial overvåking, også kalt for «stalking». Sosiale medier har gjort det mulig å kunne overvåke andre personer uten at de merker det, noe som gjør at denne type nysgjerrighet får færre begrensninger. Videre kan overvåkingen gjøre at man kan få tilgang til

mye informasjon om en person, og dermed være en måte å få kontroll over andre på (Aalen & Iversen, 2021, s. 76-77).

Begrepet interpersonal electronic surveillance (IES) er nært beslektet med sosial overvåking og andre former for elektronisk overvåking på individnivå (Tokunaga, 2011, s. 706). I Tokunaga's artikkel «Social networking site or social surveillance site? Understanding the use of interpersonal electronic surveillance in romantic relationships» (2011), er dette begrepet helt sentralt. Ifølge forskeren karakteriseres IES som en strategi som er ment for å være skjult, der individet bruker kommunikasjonsteknologi for å innhente informasjon om andre menneskers offline og/eller online atferd. Dette gjelder både partnere, nære venner og arbeidsrelaterte relasjoner. Denne type overvåkende atferd utføres bevisst og målrettet, og informasjonen innhentes fra profiler i ulike sosiale medier, gjennom statusoppdateringer eller informasjon om fremtidige eller allerede gjennomførte sosiale arrangementer, og gjennom andre elektroniske enheter (Tokunaga, 2011, s. 706).

3.3.2 Panoptikon

En annen forståelse av overvåking, er videreføringen den franske filosofen Michel Foucault gir av Jeremys Bentham sitt panoptiske fengsel. Panoptikon har i nyere tid blant annet blitt brukt i analyser av elektronisk overvåking, og for å forstå moderne former for sosial regulering (MacMillan, 2008, s. 121). Lyon viser i sin bok «The Electronic Eye: The Rise of Surveillance Society» (1994) hvordan det fengselslignende samfunnet på nett, der andre mennesker usynlig observerer våre digitale fotspor, likner det panoptiske fengselet (Lyon, 1994, s. 71).

Panoptikon er et fengselssystem designet av Jeremy Bentham på 1700-tallet, men ble videreført og analysert som en metafor av en beskrivelse av et overvåkende samfunn av Michel Foucault (Foucault, 1977). Panoptikon bygger på et prinsipp som oppstod fra ideen om bevoktning i fengsler. Den fysiske formen er et vaktårn med fengselsceller rundt, og utformingen gjør at vaktene til enhver tid kan ha kontroll over de innsatte, men ikke trenger å være til stede for at det skal være en virkning av overvåkingen (Foucault, 1975/1999, s. 179). De innsatte vet at de kan bli observert når som helst, selv om de ikke nødvendigvis blir det. Observatørene har da en makt over de observerte, og Foucault beskriver denne overvåkingen som at «Han er objekt for informasjon, men aldri subjekt i kommunikasjon» (Foucault, 1975/1999, s. 180). Videre forklarer han maktfordelingen som kommer fra Panoptikon slik:

«Panopticon er et maskineri som sørger for asymmetri, skjevhet, og forskjell. Det er følgelig uviktig hvem som håndhever makten. Nesten hvem som helst kan få denne maskinen til å virke [...]» (Foucault, 1975/1999, s. 181).

Lyon (1993) påpeker at det skal vanskelig finnes en modell eller teori som tilstrekkelig kan oppsummere nåtidens overvåking, men at teorien om panoptikon bidrar til å forstå makten som finnes i sosiale relasjoner. Panoptikon kritiseres likevel for å ikke kunne gi oss et totalt bilde av overvåkingen (Lyon, 1993, s. 678). Sosiale medier og elektronisk overvåking har endret seg siden midten av 1900-tallet og frem til i dag, men panoptikon kan benyttes som en teori for å forstå hvordan man kan utsettes for overvåking uten at man selv ser at man blir overvåket.

3.3.3 Sosial kontroll

Sosial kontroll assosieres ofte med kriminologien og rettsvitenskapen (Ugelvik 2019), og arbeid mot negativ sosial kontroll er en del av Regjeringens handlingsplan for å sikre at alle kan leve et trygt og fritt liv (Kunnskapsdepartementet, 2021-2024). Sett i sammenheng med ny teknologi, åpner sosiale medier på den ene siden opp for å finne fellesskap og vennskap, men samtidig vil den på den andre siden, åpne opp for en omfattende uformell sosial kontroll. Vi viser sider ved oss selv som vi både er bevisste og ubevisste på (Haugseth, 2013, s. 134).

I boken *Sosial kontroll* (2019), gir professor Thomas Ugelvik en bred introduksjon til fenomenet sosial kontroll. Ugelvik definerer sosial kontroll som et fenomen der man forsøker å få noen til å oppføre seg på en måte som man selv ønsker (Ugelvik, 2019, s. 14). Fenomenet kan dekke eksempelvis overvåking, straff, trusler og fysisk tvangsmakt (Ugelvik, 2019, s. 33). Dette gjør at begrepet kan brukes om svært ulike situasjoner og handlinger. Det er derfor viktig at man spesifiserer begrepet. Eksempelvis peker Aalen & Iversen (2021) på at den sosiale overvåkingen som foregår på sosiale medier, handler om å utøve kontroll over andre (s. 77). Ugelvik (2019) spesifiserer begrepet sosial kontroll ved å skille mellom blant annet formell og uformell kontroll. Når det gjelder unge og sosiale medier, vil den uformelle kontrollen kunne knyttes tett opp mot de normer og spilleregler som befinner seg i dette sosiale rommet på nett.

Uformell kontroll

Uformell kontroll kan kobles tett opp mot normer. I hverdagslivet vil mennesker utsettes for uformell kontroll kontinuerlig, der man som barn blir kontrollert av sine foreldre og senere i

sosialiseringen får venner en større rolle. I ulike situasjoner vil det være usynlige og uskrevne normer som vi må følge, og dette blir tydeligst når noen bryter med normene (Ugelvik, 2019, s. 77-79). Normene blir utformet av fellesskapet, og det er disse som former den sosiale kontrollen. Ungdommer er i en fase i livet der de vil «sole seg i glansen av sine jevnaldrenes blikk» (Ugelvik, 2019, s. 89), som betyr at det venner mener om noe vil kunne fremstå som svært viktig. Erving Goffman (1971) trekker frem at uformelle normer ofte kan handle om et sosialt press, og han hevder at normer påvirker individet på to måter. Han argumenterer for at normer fungerer som en forpliktelse som krever at man gjør noe eller avstår fra å gjøre noe for andre, eller en forventning om hva andre skal gjøre eller ikke gjøre (Goffman, 1971, s. 96-97). Eksplisitt og implisitt kontroll handler om hvorvidt kontrollen er synlig (eksplisitt) eller usynlig (implisitt) for de som utsettes for det (Ugelvik, 2019, s. 44). Når den sosiale kontrollen er usynlig, betyr ikke dette at den ikke finnes i like stor grad som den synlige. Det er mer sannsynlig at den implisitte kontrollen kommer til syne når de sosiale normene i hverdagslivet brytes. På bakgrunn av at normer på sosiale medier ikke er nedskrevne regler, vil det være mer sannsynlig at normbrudd på slike arenaer blir synlig idet noen bryter med normene.

Ifølge Ugelvik (2019) er familien en sentral arena for uformell kontroll (s. 36), der sosial kontroll ansees å være et viktig utgangspunkt for sosialiseringprosessen (Ugelvik, 2019, s. 81). Allerede som babyer utsettes vi for sosial kontroll av våre foreldre som en naturlig del av foreldres og familiens rolle i våre liv (Ugelvik, 2019, s. 81). I barndommen vil foreldre være viktige forbilder, men etter hvert som vi blir eldre, vil vi også henvende oss til andre mennesker som venner og andre voksne (Ugelvik, 2019, s. 82). Primærkontrollen er ment som tegn på kjærlighet og omsorg, og vil derfor betegnes som produktiv. Likevel kan den sosiale kontrollen i familien også være destruktiv, hvis den fører til påføring av skam og dårlig samvittighet (Ugelvik, 2019, s. 36-37).

3.4 Sosial kapital

For å undersøke unges muligheter for deltakelse på Snap Map og hvordan kartfunksjonen oppleves som en arena for utestenging, kan teorien om sosial kapital bidra til å skape forståelse. Formålet til Snap Map er nettopp at det gir 'snapchattere' mulighet til å skape sosiale bånd med andre, der plattformen gjør det enkelt å se hvor andre er og hvem de er sammen med (Snap Inc, 2022b). Lora Appel et al. (2014) viser til at i studier av informasjons- og kommunikasjonsteknologi, er sosial kapital faktisk ansett som en årsak og

konsekvens av bruken av sosiale medietjenester og mobiltelefoner, men at variasjonen av gyldighet i studiene varierer (s. 398).

3.4.1 Pierre Bourdieus teori om sosial kapital

Med sitt konfliktteoretiske syn på samfunnet, er sosiologen Pierre Bourdieu helt sentral når det gjelder teorien om kapitalformer. Kapital er både det Bourdieu beskriver som en ‘vis insita’ og ‘lex insita’ (Bourdieu, 1986/2006, s. 5). Det betyr med andre ord at kapital er en kraft innenfor den objektive og subjektive verden. Med objektivismen, mener Bourdieu det sosiale rommet vi mennesker befinner oss i, som for eksempel samfunnet, institusjonene eller den klassen vi er en del av (Bourdieu, 1980/1990, s. 52-53). ‘Lex insita’ handler ifølge Bourdieu om at kapitalen er et underliggende prinsipp i den sosiale verden, som en del av et større spill (1986/2006, s. 5).

Bourdieu (1986/2006) definerer sosial kapital som ressurser mennesket har knyttet til det å ha et nettverk eller institusjonaliserte relasjoner, der relasjonene er basert på gjensidighet og anerkjennelse. Innenfor den bestemte gruppen av dine relasjoner, utgjør medlemmene i gruppen en kollektiv kapital (Bourdieu, 1986/2006, s. 16). Med andre ord kan man forstå sosial kapital som noe som handler om kvaliteten i de sosiale relasjonene, snarere enn at man kun snakker om det enkelte individs sosiale kapital. For å kunne si noe om hvor stor sosial kapital noen har, avhenger dette av størrelsen på nettverket, og volumet på både økonomisk, kulturell og symbolsk kapital (Bourdieu, 1986/2006, s. 17). Hvis du besitter en høy sosial kapital, besitter du sannsynligvis mer av de andre kapitalformene, og omvendt. Vårt nettverk, er ifølge Bourdieu (1986/2006) et produkt av investeringsstrategier der vi enten ubevisst eller bevisst jobber for å etablere eller reprodusere nyttige relasjoner. De vi forsøker å skape relasjoner til kan være kollegaer, naboen eller familien. Dette medfører både varige forpliktelser og en følelse av takknemlighet (Bourdieu, 1986/2006, s. 18). Bourdieu knytter sosial kapital og andre kapitalformer til klasseteori, og vektlegger at sosial kapital kan bli sosialt instituert gjennom anvendelsen av for eksempel en klasse (1986/2006, s. 16), men dette vil vi i vår oppgave ikke bruke eksplisitt.

3.4.2 Fellesskap

Begrepet fellesskap er flertydig, men settes ord på av Aksel Tjora som en erfaring som mennesker stadig er på jakt etter, der man ønsker å være en del av noe større (Tjora, 2018, s. 7). Å være en del av et fellesskap eller nettverk, gir oss tilgang til ressurser. Likevel vil tilgangen til ressurser variere, fordi noen vil befinne seg i mindre ressurssterke relasjoner (Bø

& Schiefloe, 2007, s. 158). For få tilgang til ressursene, krever det at vi 'pleier' våre relasjoner, og hva slags type relasjoner vi har til våre venner eller familie er avgjørende for hvor mye sosial kapital vi kan benytte oss av (Bø & Schiefloe, 2007, s. 178). Dette kan også knyttes til studier som viser at de som har mye sosial kapital (eksempel utadvendte og ressurssterke personer), også bruker internettet til sin fordel eksempelvis for å etablere flere relasjoner, der de med mindre sosial kapital har mindre nytte av tiden på nett (Ejloras, 2013, s. 69).

Ifølge Tjora (2018) gir fellesskapet muligheter, for eksempel når det gjelder sosial kapital, samtidig som det har negative sider. Sosiologen mener at når man først er en del av et fellesskap, vil man også raskt kunne miste evne til å forstå hvordan det er å havne på utsiden av fellesskapet. At vi tar fellesskapet for gitt, mener han også er fellesskapets største problem (Tjora, 2018, s. 131-132).

Aalen & Iversen (2021) oppsummerer forskningen om hvordan sosiale medier slår ut med hensyn til sosial kapital for ulike grupper, der en hypotese er at "de rike blir rikere"² (Aalen & Iversen, 2021, s. 124). Det vil si at de som i utgangspunktet har mye sosial kapital offline fra før, også får økt sin sosiale kapital mest gjennom sosiale medier (Aalen & Iversen, 2021, s. 123). De som rett og slett er populære fra før, blir også populære i sosiale medier (Aalen & Iversen, 2021, s. 124).

I boken "Liker - liker ikke" (2013) fremheves det at det tidligere har vært en voksende bekymring for at den økende bruken av digitale medier bidrar til at de reelle mellommenneskelige relasjonene i det virkelige liv skal forvitte. Til tross for bekymringene ser det ut til at det som foregår er det motsatte – teknologien øker nettverkskapasiteten vår (Ejloras et al., 2013, s. 65). Ejloras et al. (2013) viser til flere studier (se eksempelvis Boase et al. 2006; Ellison et al.; Brandtzæg, 2012) der det blir tydelig at de personene som er aktive på nett, både har bredere og mer mangfoldige nettverk offline og online (s. 68-69). Tjora referer til de spontane fellesskapene i app-enes tidsalder, der sosiale medier som Snapchat blir brukt på rituelle vis av unge for samhandling (2018, s. 71).

² Ong, E.Y.L., Ang, R.P., Ho, J.C.M., Lim, J.C.Y., Goh, D. H., Lee, C.S. & Chua, A.Y.K. (2011). Narcissism, extraversion and adolescents' self-presentation on Facebook. *Personality and individual differences*, 50(2), 180-185.

4.0 Metode

I dette kapittelet vil vi redegjøre for valg av metode for å besvare masteroppgavens problemstilling: *Hvordan bruker unge Snap Map, og hvordan oppleves kartfunksjonen som en arena for overvåking, muligheter og begrensinger for deltakelse?*

Metodekapittelet er forholdsvis omfattende fordi vi har avendt flere metoder for å tilnærme oss tematikken, og vi ønsker å vise transparens. I første del av kapittelet vil vi redegjøre for vårt vitenskapsteoretiske utgangspunkt, da vårt syn legger føringer for valg av metodikk og tilnærminger i oppgaven. Vi vil argumentere for hvorfor vi har valgt å benytte mixed methods, og hvorfor vi har benyttet en kvantitativ spørreundersøkelse og kvalitative intervjuer for datainnsamling. Diskusjon omkring fordeler og utfordringer med metoden vil også bli behandlet i denne delen av oppgaven. Vi vil beskrive utvalget vårt, og hvordan respondenter og informanter er rekruttert. Deretter vil vi redegjøre for, og diskutere hvordan vi har analysert datamaterialet vårt. Underveis i kapittelet vil vi trekke inn diskusjoner knyttet til de metodiske valgene, men vi vil avslutningsvis redegjøre i egne delkapitler for metodens validitet, reliabilitet, overførbarhet og hvilke etiske vurderinger vi har gjort underveis i prosjektet.

4.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt

Masteroppgaven bygger på et sosialkonstruktivistisk vitenskapsteoretisk utgangspunkt. For oppgaven betyr det at vårt sosialkonstruktivistiske syn på vitenskap vil påvirke tilnærmingen til problemstilling, metode, valg av teorier, og analysen av datamateriale. Med et sosialkonstruktivistisk syn, er et grunnprinsipp at virkeligheten er sosialt konstruert (Mertens, 2019). Forskere med en slik forståelse av virkeligheten, vil forsøke å forstå verden gjennom levde erfaringer fra de som faktisk lever i den (Mertens, 2019, s. 16-17). For vår oppgave betyr det at hvordan unge bruker og opplever Snap Map, blir forstått gjennom unge som faktisk benytter Snap Map. Vi vil for det første, ha mulighet til å si noe om hvordan hver enkelt person i studien fortolker opplevelsene, og for det andre vil svarene bli gitt ut ifra hvordan den enkelte forstår overvåking, muligheter og begrensninger for deltakelse. Med vårt vitenskapssyn, vil vår forskning på unge og Snap Map, ta utgangspunkt i en forståelse om at både teknologi og hvilke medier ungdom bruker, vil endre seg i det sosiale og over tid.

Peter Berger & Thomas Luckmann (1966) er helt sentrale innenfor dette paradigmet.

Sosiologene forstår samfunnet som konstruert i en dialektisk prosess som er sammensatt av

eksternalisering, objektivisering og internalisering (s. 135). Til sammen skaper elementene en felles virkelighet. Identitet blir sett på som et nøkkelement i den subjektive virkeligheten, der identitet opprettholdes, modifiseres og omformes av sosiale relasjoner. Den sosiale strukturen bestemmer hvilke prosesser som opprettholder og danner identiteten (Berger & Luckmann, 1966, s. 173). Vi forstår unges liv på sosiale medier som et sosialt konstruert fenomen der unges identitet på Snap Map opprettholdes og omformes av sosiale relasjoner. Påvirkning til en slik «Snap Map-kultur» vil avhenge av de objektive og subjektive strukturene som unge befinner seg i.

Vår forskningsprosess - et pragmatisk utgangspunkt

Vi gikk inn i forskningsprosessen med noen antakelser om hvilke temaer omkring Snap Map og unge som var sentrale, basert på nyhetenes dagsorden, eksisterende forskning og samtaler med eget nettverk i målgruppen (se eksempel Bergens Tidende, 2017; Sigurdson & Rognaldsen, 2022; Medietilsynet, 2022; Marwick, 2012; Tokunaga, 2011). Temaene kartlegging av bruken av Snap Map, overvåking og deltakelse har derfor vært sentrale i utforming av spørreundersøkelsen og intervjuguiden. På samme tid, har vi vært eksplorerende og utforskende på jakt etter nye observasjoner og funn. Med dette utgangspunktet for masteroppgaven, har vi verken et rent induktivt eller deduktivt design, men snarere elementer fra begge tilnærmingene. Det kan se ut til at vi heller mot et pragmatisk utgangspunkt.

Et pragmatisk vitenskapsteoretisk utgangspunkt er som oftest assosiert med de som velger mixed methods, selv om andre vitenskapsteoretiske syn er forenlig med metoden (Mertens, 2019, s. 35). Med et pragmatisk utgangspunkt har man en nær abduktiv tilnærming. Det vil si at man veksler mellom teori og empiri, der nye funn leder til nye spørsmål. Ofte vil en pragmatiker bruke ulike metoder for å besvare ulike type spørsmål (Jacobsen, 2015, s. 34-35; Vassenden, 2018). Deler av pragmatismen er forenlig med vårt vitenskapssyn, men fordi vi ser på virkeligheten som sosialt konstruert, plasserer vi oss innenfor moderat sosialkonstruktivisme.

4.2 Mixed methods design

På bakgrunn av at det finnes lite kvantitativt datamateriale om omfanget av bruken av Snap Map, fant vi det interessant å forsøke å kartlegge bruken. Hovedsakelig ønsket vi å se nærmere på hvordan unge opplever Snap Map. Med problemstillingen vår, lå det muligheter for å undersøke både i bredden og i dybden. For å undersøke i bredden, valgte vi å samle inn

datamateriale ved hjelp av et kvantitativt spørreskjema. Her fikk vi muligheten til å få en indikasjon over i hvor stor grad et utvalg ungdom bruker Snap Map. Dybdelen i undersøkelsen ønsket vi å få gjennom kvalitative intervjuer, hvor vi ville få frem opplevelser og erfaringer sett fra ungdommers individuelle perspektiv.

Vi har hatt en diskusjon med oss selv underveis om én av metodene hadde besvart problemstillingen alene. Vi kom frem til at mixed methods var best egnet, da vi ønsket både opplevelser og tanker, men også kartlegging av bruken. Vi så at metoden ville kunne gi oss et rikt datamateriale. Imidlertid er metoden svært ressurskrevende, og krever at man arbeider jevnt og planlegger i forkant, og at man har god kunnskap om både kvalitativ og kvantitativ metode. På bakgrunn av at mixed methods er relativt nytt i samfunnsvitenskapelige studier (Creswell, 2014, s. 217), ønsker vi først å presentere den definisjonen av mixed methods som vi har tatt utgangspunkt i. Johnson et al. (2007) gir denne definisjonen:

«Mixed methods research is formally defined here as the class of research where the researcher mixes or combines quantitative and qualitative research techniques, methods, approaches, concepts or language into a single study.» (Johnson et al., 2007, s. 17).

Metode beskrives som en kombinasjon av kvalitative og kvantitative teknikker, tilnærminger, konsepter og språk som til sammen utgjør en helhetlig studie. Det finnes flere design innenfor metoden, og man må vurdere hvilket design som besvarer problemstillingen best. For eksempel må man vurdere om det kvalitative og kvantitative skal ha lik status, eller om en av paradigmene skal dominere i oppgaven. I tillegg må man vurdere om det kvalitative eller kvantitative skal foregå til ulik tid og rekkefølge eller om det skal foregå parallelt (Johnson et al., 2007, s. 19). En utfordring med mixed methods er at det kan være vanskelig å velge riktig design som svarer på oppgavens problemstilling, nettopp fordi det finnes så mange måter å gjennomføre mixed methods på (Leech & Onwuegbuzie, 2009, s. 266-267). Et klart og tydelig design er viktig for å få en klar og gjennomførbar struktur i studien.

Leech & Onwuegbuzie (2009) presenterer åtte ulike mixed methods design (s. 273). For å kunne besvare oppgavens problemstilling, samtidig som det bygges bro mellom vårt vitenskapsteoretiske syn og metodikk, har vi valgt designet: *Fully Mixed Sequential Dominant Status Design*. Designet kan også forklares ut ifra formelen $QUAN \rightarrow QUAL$ (Leech & Onwuegbuzie, 2009, s. 273). I vårt metodiske design har vi mikset både det kvalitative og

kvantitative, der den kvalitative metoden dominerer over det kvantitative. Pilen i formelen indikerer at spørreundersøkelsen ble gjennomført først, og at intervjuene ble gjennomført etter. Under er vår metode oppsummert i en tabell.

Metode	Mixed Methods
Paradigme	Kvantitativ + KVALITATIV
Design	Fully Mixed Sequential Dominant Status Design
Datainnsamlingsmetode 1	Spørreskjema i SurveyXact
Datainnsamlingsmetode 2	Individuelle intervjuer ansikt til ansikt

Tabell 1. *Oversikt over vår metode.*

Den kvalitative delen av metoden dominerer, blant annet på bakgrunn av vårt vitenskapsteoretiske syn. Ifølge Donna Mertens (2019) vil man innenfor et sosialkonstruktivistisk syn se på forskningen som et produkt av forskerens verdier, og at forskningen utføres og genereres gjennom interaksjon mellom forsker og informanter (s. 19). Da det ikke foregår en slik interaksjon gjennom anonymt spørreskjema, er det kvalitative metoder som for eksempel intervju, som er dominerende for det sosialkonstruktivistiske vitenskapsteoretiske synet. En annen grunn til at det kvalitative fikk mer plass, er at på grunn av oppgavens begrensninger i tid, ville det vært vanskelig for oss å tilfredsstille og oppfylle kriterier for overførbarhet i spørreundersøkelsen. Leech & Onwuegbuzie (2009) argumenterer for at målet med mixed methods ikke nødvendigvis er søket etter bekreftelse, men at det handler om å utvide forståelse (Leech & Onwuegbuzie sitert i Johnson et al., 2007, s. 19: Creswell, 2022, s. 2). Dermed ser vi ikke på undersøkelsen som en bekreftelse av intervjuene, men snarere at det utvider vår forståelse. Dette gir oss en bredere helhetsforståelse av fenomenet, og en indikasjon over unges bruk og opplevelser av Snap Map.

Ifølge Johnson et al. (2007) er det viktig at man vurderer både de kvalitative og de kvantitative egenskapene, for å bruke mixed methods effektivt (s. 18). Dette vil vi redegjøre nærmere for i de to neste delkapitlene. Det som er fordelaktig med mixed methods, er at vi får et større datamateriale. Svakheterne man finner i kvalitativ og kvantitativ metode alene, kan bli eliminert av å ta i bruk begge metodene. En styrke er at de kvantitative tallene kan gis mening med ord og fortellinger, samtidig som det kvalitative materialet kan presiseres ytterligere ved hjelp av tall (Johnson et al., 2007, s. 21). Kjernen i mixed methods er at metoden gir en større forståelse av fenomenet (Creswell, 2014, s. 215). Imidlertid kan det

være utfordrende hvis spørreundersøkelsen og intervjuene gir motstridende resultater. Samtidig vil ulike analyseresultater medvirke til muligheten for å utvikle nye tolkninger. Vi erfarte derimot i stor grad et samsvar mellom spørreundersøkelsen og intervjuene, noe som vil være med på å styrke funnenes gyldighet. Ved hjelp av mixed methods, har vi samlet inn et datamateriale bestående av 207 enheter, der 197 av disse er respondentene fra spørreundersøkelsen og 10 er individuelle intervjuer. Siden spørreundersøkelsen er anonym, har vi ikke kontroll over om noen av respondentene er overlappende innenfor de ulike metodene. Det betyr at enkelte av respondentene i spørreundersøkelsen, også kan være de samme personene som vi har intervjuet.

4.3 Kvantitativ spørreundersøkelse

Ifølge Jacobsen (2015) er en fordel med kvantitativ metode og spørreundersøkelse, at metoden er standardisert, noe som gjør at det er lett å behandle dataene (s. 136). For det andre, med tanke på antall respondenter, er spørreskjema en svært effektiv og tidsbesparende metode å samle inn datamateriale på (Creswell, 2022, s. 6). Imidlertid kreves en del forarbeid og forkunnskaper om tematikk (Jacobsen, 2015, s. 136). På den ene siden hadde vi en del forkunnskaper om teamet, da vi har egen erfaring fra å bruke Snap Map. På den andre siden, finnes det lite forskning om Snap Map, som gjør at vår faglige kunnskap blir mindre. For det tredje, er en styrke ved å bruke et web-basert spørreskjema at man har mulighet til å opprette en mer kompleks spørreundersøkelse (Jacobsen, 2022, s. 290). Ved å opprette ulike «spor» eller «filtre» i undersøkelsen, har vi fått utformet et spørreskjema som er mer tilpasset den som utfører undersøkelsen. Vi har eksempelvis spurt respondentene om de har på Snap Map for andre. Oppfølgingsspørsmålet ble valgt basert på svaret respondentene ga på dette spørsmålet. Svarte du at du har Snap Map på, ville du automatisk få et oppfølgingsspørsmål om hvorfor du har det på. Til slutt, har det vært fordeler knyttet til selve gjennomførelsen av spørreundersøkelsen. Undersøkelsen har vært gjennomført asynkront, og det er derfor liten intervju effekt som kan påvirke respondentene. Det har vært større grad av opplevd anonymitet, da Jacobsen (2022) viser til hvordan respondenter i web-baserte spørreundersøkelser føler seg mest anonyme, og dermed også er mest villig til å dele informasjon om seg selv (s. 290).

Utformingen av spørsmålene til spørreundersøkelsen, har resultert i flere utfordringer. For eksempel har vi ikke hatt mulighet til å justere spørsmålene underveis. Dette gjør at svarene vi har fått inn er relativt lukkede, og respondentene har ikke muligheten til å svare noe annet

enn det vi allerede har presentert. Dette kan igjen begrense forståelsen av konteksten til respondentene (Creswell, 2022). Her «tvinges» respondenten inn i forhåndsbestemte kategorier. Et eksempel på dette, er spørsmålet «hvorfor sjekker du Snap Map?». Her forsøkte vi å legge til flest mulig relevante svar. Likevel oppdaget vi under flere av intervjuene at en av hovedgrunnene til at flere av informantene bruker Snap Map i dag er for å sjekke om venner/bekjente er aktive på Snapchat. Dette var ikke et av våre svaralternativer, og det kan tenkes at dette hadde vært noe flere kanskje hadde svart hvis det var et av alternativene i spørreundersøkelsen. Vi forsøkte likevel å legge til rette for at man kunne legge til tilleggsinformasjon, da de kunne utdype under svaralternativet «annet», hvor flere svarte at de brukte det til å sjekke om venner/bekjente var aktive.

Språket i spørreundersøkelsen har vært i fokus under forarbeidet og utformingen av spørsmålene. For å øke sannsynligheten for at vi får svar på det vi ønsker å undersøke, er vi avhengige av at respondentene forstår spørsmålene og kategoriene i undersøkelsen (Jacobsen, 2022, s. 283). Her har vi forsøkt å utforme spørsmål og svaralternativer så forståelig som mulig, slik at vi unngår mest mulige misforståelser. Vi har derfor fått vårt eget nettverk og personer som befinner seg i målgruppen, til å se over undersøkelsens språk og svaralternativenes relevans. I etterkant av undersøkelsen, ser vi at utformingen av svaralternativer ikke har vært helt like på enkelte av spørsmålene, noe som gjør at det kan være vanskelig å sammenligne enkelte spørsmål og svar. I tillegg er en vanlig utfordring ved å gjennomføre web-baserte spørreundersøkelser, at svarprosenten kan avta noe (Jacobsen, 2022, s. 317), noe vi opplevde. Én av grunnene til at man får en lavere svarprosent kan for eksempel være en mangel på interesse for temaet i undersøkelsen (Jacobsen, 2022, s. 317). Vi ser at det er noe frafall av respondenter i undersøkelsen vår, men at svarprosenten likevel er på 86 prosent, noe som kan anses som en forholdsvis høy svarprosent (Jacobsen, 2022, s. 317). En mulig grunn til at det er en såpass høy svarprosent kan være fordi Snapchat og Snap Map er aktuelt blant unge, og at det derfor er en høy interesse blant utvalget.

4.3.1 Gjennomføring av spørreundersøkelse

I slutten av oktober 2022 sendte vi e-post til Ungdata og Medietilsynet for å høre om de hadde data tilgjengelig om Snap Map. E-post ble også sendt til professor ved UiO, Tune Bucher, om hun hadde gjennomført undersøkelse om Snap Map. Verken Ungdata, Medietilsynet eller Bucher hadde tilgjengelig data, men vi fikk anbefaling om å sjekke ut

Medietilsynets undersøkelse «Barn og medier» og «EU-kids online». Imidlertid inneholdt ingen av undersøkelsene data om Snap Map.

Vi har brukt mye tid på å lese aktuelle nyhetsartikler om tematikken. Gjennom eget nettverk forsøkte vi å få innblikk i hvor mye Snap Map ble brukt, hva andre fortalte om det, og om erfaringer og opplevelser omkring Snap Map. En sammensetning av nyhetssaker og erfaringer i eget nettverk, så vi tendenser til at det var to temaer som var mer fremtredende: utestenging og overvåking. Et siste og tredje tema, var behovet for en kartlegging som sier noe om omfanget av bruken av Snap Map. Utestenging og overvåking er kvalitative begreper, da de er subjektive og ikke direkte målbare. Slike begreper krever derfor å bli operasjonalisert (Jacobsen, 2022, s. 265). Det betyr med andre ord at vi må konkretisere begrepene og gjøre de mindre abstrakte, slik at de er mulig å måle. Vi har ikke mulighet til å måle opplevelse av utestenging eller opplevelse av overvåking ved hjelp av kun et enkelt spørsmål. Vi har derfor valgt å presentere tre tabeller (se vedlegg 1), som viser hvordan vi har valgt å operasjonalisere de ulike kategoriene.

Vi har valgt å benytte oss av SurveyXact for fremstilling av undersøkelsen. Undersøkelsen bestod av 14 spørsmål. Til slutt valgte vi å ha en egen rubrikk som inneholdt spørsmål om deltakelse til intervju. Vi lagde en plakat med lenke og QR-kode som kunne scannes med mobiltelefonen. Undersøkelsen ble åpnet og sendt ut 24. November 2022, og dagen etter hadde vi til sammen fått inn 77 svar. Datert 6. desember hadde vi fått inn 136 svar. Rett etter nyttår, var svarandelen på en flat kurve, men beveget seg noe oppover i januar 2023. Vi lukket undersøkelsen 30. Januar 2023, og hadde til sammen fått inn 197 svar.

4.4 Kvalitativt intervju

Den andre delen av vår datainnsamlingsmetode er semistrukturerte *kvalitative intervjuer* som har foregått ansikt til ansikt. For å få frem de individuelle erfaringene og historiene hos unge, så vi det hensiktsmessig å ta i bruk intervjumetoden for å besvare oppgavens problemstilling. Vi har intervjuet ti unge mellom 16 og 25 år, der fordelingen mellom gutter og jenter er likestilt. Fire av de intervjuede var over 20 år, mens seks var under 20 år. Ifølge Jacobsen (2015) åpner det kvalitative intervjuet opp for individualisering, der man kan få frem den enkeltes holdninger og oppfatninger om et fenomen (s. 146). Her hadde vi derfor mulighet til å fange opp og lytte til unges opplevelse av overvåkingen, og muligheter og begrensinger for deltakelse.

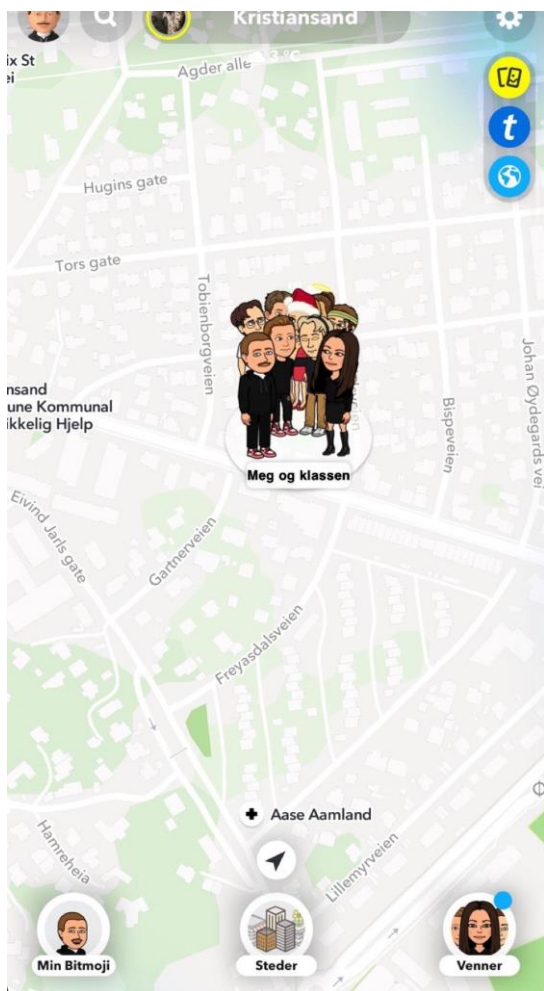
I forkant av intervjuene utformet vi en semistrukturert intervjuguide (se vedlegg 2), noe som handler om i hvor stor grad intervjuet er åpent eller styrende (Jacobsen, 2022, s. 166). Dette valgte vi for å sikre at informantene var innom mye av denne samme tematikken. Samtidig hadde intervjuene en grad av åpenhet, men der enkelte temaer fikk økt oppmerksomhet. Intervjuguiden var strukturert etter temaene: kartlegging av bruk av Snap Map, utestenging, og overvåking. Vi har vært åpne for at andre temaer kunne komme frem under intervjuene, fordi vi har vært ute etter individuelle erfaringer og tanker.

Det er viktig at man som forsker er klar over at ved ansikt til ansikt intervju vil intervju-effekten være relativt sterk (Jacobsen, 2022, s. 165). De subjektive erfaringene vi fikk høre om i intervjuene, vil være påvirket av en rekke faktorer som eksempelvis kontekst, spørsmålsformulering, lydopptak og kroppsspråk. Et tillitsforhold må opparbeides mellom intervjuer og informant, særlig med tanke på vår målgruppe. Unge befinner seg i en sårbar fase i livet (Madsen & Soest, 2021, s. 210), og det kan derfor være tematikk som noen synes at det er ubehagelig å prate om. Vi erfarte at noen av informantene var flauere for å fortelle om opplevelser av utestenging, men også hvor ofte de sjekket Snap Map. En utfordring ved å opparbeide relasjon med informanten var at vi hadde et begrenset tidsrom. Vi forsøkte likevel å ha en samtale om hverdagslige temaer i forkant av intervjuet, og å etablere en trygg atmosfære. Samtidig skal man ikke betrakte intervjuet som en fri dialog mellom parter som er likestilte. Det befinner seg et asymmetrisk maktforhold mellom oss som forskere og informant (Kvale & Brinkmann, 2009 s. 52). Det betyr ikke at vi utøver makt med overlegg, men snarere at det er vi som forskere som setter visse føringer for intervjuet uavhengig av hvor mye tillit vi forsøker å opparbeide i forkant. Dette vil også påvirke datamaterialet som vi har fått inn.

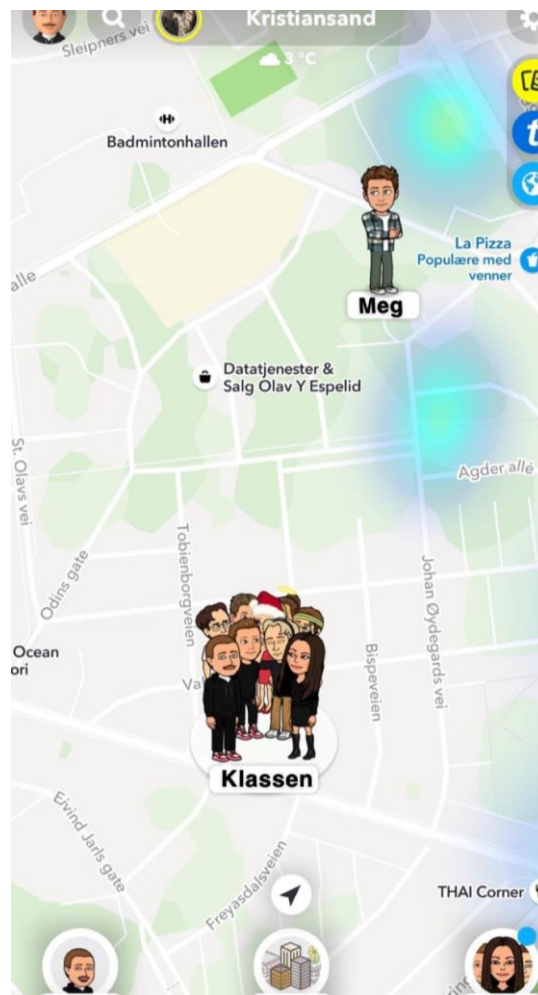
For å kunne ha en god samtale med informantene bør man ha øyekontakt underveis, samtidig som man er til stede som en god lytter (Jacobsen, 2022, s. 170). Derfor valgte vi å ta i bruk Nettskjema Diktafon Applikasjonen til opptak av intervjuene. Dermed kunne vi ha fullt fokus på informanten, uten å måtte ta notater underveis og bekymre oss for å miste detaljer og nyanser i datamaterialet. Samtidig var det en risiko for at informantene kunne reagere negativt på lydopptak (Jacobsen, 2022, s. 170). Vi opplevde likevel at alle var positive eller nøytrale til at vi tok lydopptak.

4.4.1 Photo elicitation

Photo elicitation, også omtalt som visuell kvalitativ forskningsmetode, beskrives av Douglas Harper (2002) som å inkludere et fotografi i et forskningsintervju (s. 13). I vår studie har vi valgt å inkludere to bilder av en digital fremstilling av et Snap-kart under intervjuene.

Figur 1. Meg og klassen samlet³

Figur 2. Meg og klassen splittet⁴

Formålet med photo elicitation er flerdelt, men hensikten er at fotografier er med på å vekke hukommelsen, og at man da knytter bildene til en tidligere hendelse i eget liv. Dette kan bidra til en dyp og interessant så

mtale mellom intervjueren og den intervjuede (Harper, 2022, s. 22-23). Harper (2002) poengterer blant annet at bilder fremkaller en dypere bevissthet enn hva ord alene gjør, noe som gjør at bilder kan få frem en annen type informasjon hos informanten (s. 13). For å

³ En gjeng bitmoji er avbildet samlet, der det fremgår at «Meg og klassen» befinner seg på samme adresse i Kristiansand. Det er til sammen ni bitmoji som befinner seg der.

⁴ På bildet befinner «klassen» og «meg» seg på to forskjellige adresser i Kristiansand.

besvare den delen av problemstillingen som handler om begrensinger for deltakelse, så vi metoden som nyttig. Vi vil senere vise i analysen hvordan bruken av bilder åpnet for viktige samtaler med informantene. Mott et al. (2020) poengterer at photo elicitation er et nyttig verktøy i kvalitative intervjuer med ungdommer som målgruppe. Som en metode i møte med unge, kan bildene bidra til å vekke følelser og minner, og «bryte isen» mellom intervjuer og den intervjuede (Mott et al. 2020, s. 2). Vi opplevde at denne metoden fungerte utmerket som en samtalestarter. Bildene gjorde det mulig for informantene å relatere til sine egne opplevelser, noe vi tror kan ha lettet på følelsen av å fortelle om seg selv og temaer som kan være vanskelige. Denne delen av det kvalitative intervjuet er den eneste som har vært lik for alle informantene, noe som kan være fordelaktig fordi det gir alle lik mulighet til å svare på spørsmålet. Samtidig gir det grunnlag for å kunne se svarene i en større helhet. Uttestenging ble i større grad tatt opp som tema av ungdommene selv, fremfor at vi spurte om opplevd uttestenging på Snap Map. En annen fordel med photo elicitation er at det kan redusere misforståelser (Harper, 2002, s. 14). Bildene ga de intervjuede muligheter til å peke og vise, noe som kan minimere misforståelser der historier og erfaringer blir fortalt om.

En utfordring med bruk av photo elicitation, var at vi erfarte at noen var usikre på hva de skulle se etter på bildene. Vi forsøkte å bekrefte at vi ikke var ute etter en fasit, og vi presenterte aldri en fasit. Inntrykket vårt var likevel at flere jaktet etter en fasit, samtidig som vårt ønske var at informantene skulle få frie tøyler til å tolke bildene ut ifra egne forutsetninger, erfaringer, og minner. Utfordringen gjaldt i midlertidig ikke alle informantene, og igjen vil vi argumentere for at metoden fungerte godt for de fleste. at metoden bidro til å ufarliggjøre historiene som ungdommene fortalte, fordi de i større grad kunne snakke om seg selv ved å peke på «meg»-personen på bildet.

4.4.2 Gjennomføring av intervju

Vi valgte å benytte oss av en semistrukturert intervjuguide (se vedlegg 2) som var tematisert etter de tre temaene, i likhet med spørreundersøkelsen. Den inneholdt spørsmål under hvert tema, men disse var ikke bindende for oss i intervjuet. Vi så nytten av å stille oppfølgingsspørsmål, og disse var derfor ikke bestemt på forhånd. Før intervjuene, valgte vi å gjennomføre et pilotintervju med en bekjent. Dette gjorde vi for å få innsikt i egen spørsmålsutforming, med andre ord om vi brukte et forståelig språk. Selv om pilotintervjuet ikke er en del av vårt datamateriale, var det nyttig for oss å gjennomføre som uerfarne intervjuere.

Vi gjennomførte alle intervjuene i løpet av januar. Først gjennomførte vi to intervjuer hver for oss, deretter hadde vi resten av intervjuene sammen, da vi raskt fant ut at vi utfyller hverandres svakheter. Ifølge Kvale & Brinkmann (2009) bør en intervjuer blant annet ha god kunnskap om temaet, kunne stille oppfølgingsspørsmål for få frem nyanser i beskrivelser, og kunne følge opp ny informasjon som introduseres av intervjupersonen (s. 177). Siden vi var to, fordelte vi oppgaver oss imellom, og vi fikk derfor et mer spisset fokus innenfor et område. Vi fikk mer informasjon ut av intervjuene, men ser i ettertid at det hadde vært tidsbesparende å intervjuer hver for oss, og at vi ved intervjuene på videregående hadde fått mer tid til hver informant.

Da vi skulle intervjuer unge under 18 år, fikk vi benytte en lærer sine skoletimer. Intervjuene hadde derfor lokasjon på den gjeldende skolen. Imidlertid medførte dette at vi hadde et begrenset tidsrom. Vi fikk 45 minutter x 4 til vår disposisjon, som ble fordelt over to dager. Første dagen med intervju oppstod det en del utfordringer, da vi ikke hadde tilgang til et eget rom, og måtte gjennomføre intervjuene i skolens fellesarealer. Vi erfarte en del forstyrrelser under intervjuene på grunn av lokasjonen. Et av intervjuene måtte avbrytes halvveis fordi skoledagen var over. En mulighet hadde vært å fortsette intervjuet på et annet tidspunkt, men vi ønsket ikke bruke mer av lærerens skoletimer. Likevel opplevde vi for det meste at vi var uforstyrret av omgivelsene rundt, da vi gjennomførte intervjuene samtidig som alle andre befant seg i skoletimen inne i klasserommene. Den andre dagen gjennomførte vi to intervjuer på skolen, og her fikk vi et grupperom til disposisjon. Denne opplevelsen var en annen, da vi både satt for oss selv og hadde mer tid. Disse intervjuene varte lengre, og vi fikk bedre tid til å ha en rolig samtale i forkant.

Photo elicitation måtte planlegges i forkant av intervjuene. Bildene ble iscenesatt av personer fra eget nettverk. Vi tok skjermbilder av Snap-kartet, der vi redigerte og endret slik at navn ble anonymisert. Fonten som ble brukt var tro med den som originalt ble brukt på Snap Map, slik at dette ble en så nøyaktig framstilling av det kartet som informantene kjente til fra før. Bildene ble vist fram i midten av intervjuet, der et og et bilde ble gitt til den informanten. Informantene fikk så spørsmål om å beskrive og fortelle hva han eller hun så på bilde 1, og deretter det samme med bilde 2. Bildene ble ikke gitt samtidig, fordi vi ønsket å få frem hva personen oppfattet med hvert bilde.

Intervjuene ble transkribert fortløpende. Lydopptakene gjorde at vi både kunne skrive ned tonefall, ordbruk, og pauser. Når man transkriberer, må man ta stilling til om uttalelsene skal

transkriberes ordrett med for eksempel registrering av alle «eh»-er, eller om det skal transkriberes i en skriftlig stil (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 189-190). Vi transkriberte ordrett, med noen unntak av «eh" og lignende, og ved anonymisering. Det var likevel viktig for oss at transkriberingen representerte målgruppen vår, og dermed vil språket for eksempel være mindre formelt enn hos voksne. Hvordan unge prater om Snap Map, har betydning for våre funn, og det derfor viktig at transkriberingen fanger opp dette. Under transkribering har vi anonymisert ved å utelate alle detaljer som handler om en tredjeperson, for eksempel der navn på personer nevnes, familiemedlemmer som omtales med rolletittel, og byer eller steder som kan identifiseres.

4.5 Utvalg og rekruttering

Rekrutteringsprosessen for både kvantitativ og kvalitativ metode har vært preget av at vi ønsket bredde og dybde i utvalget. På bakgrunn av at aldersspennet i oppgaven strekker seg fra 16 til 25 år, har vi ønsket å sikre oss et mest mulig bredt utvalg av alder og kjønn. Vi har også benyttet oss av snøballmetoden (Johannessen et al., 2016) for å samle inn respondenter og informanter. Som nevnt tidligere, har vi gjennomført spørreundersøkelsen, og dermed også rekrutteringen til dette utvalget, først. I første del av rekrutteringen, la vi ut en lenke til spørreundersøkelsen på våre egne sosiale medier og delte den med vårt utvidede nettverk. Fordi vårt nettverk er spredt utover i Norge, er ikke undersøkelsen knyttet til et spesifikt geografisk område. Vi hang også opp en plakat med QR-kode til spørreundersøkelsen på universitet, og sendte e-post til en rekke videregående skoler for å høre om de kunne henge plakaten opp hos seg. I slutten av spørreundersøkelsen hadde vi også lagt ved kontaktinformasjonen vår med spørsmålet om noen ønsket å stille til intervju. Vi lot deretter undersøkelsen stå åpen i et par uker før vi rekrutterte til intervju. Det var kun én person fra spørreundersøkelsen som ønsket å stille til intervju. Her kan det tenkes at det er høy terskel for å selv skulle kontakte oss for å delta, og vi ser derfor at denne metoden for å rekruttere til intervju var lite effektiv.

På bakgrunn av at vi var ute etter bredde og dybde i intervjuene, brukte vi nettverket vårt til å få tak i informanter fra 20 år og oppover. Videre kontaktet vi en lærer på videregående skole for å høre om det var noen mulighet for å komme å presentere undersøkelsen vår og om noen ønsket å delta i intervju. Her fikk vi god hjelp, og en uke senere besøkte vi den videregående skolen. Engasjementet for Snapchat og Snap Map var stort blant elevene, og da det var flere som ønsket å la seg intervju, ble det trekning om hvem som skulle intervjues. De som

ønsket, svarte på spørreundersøkelsen, og her fikk vi inn mange svar. Dette gir igjen en indikasjon på hvor aktuelt det er med temaer som Snapchat og Snap Map blant unge, og selv om våre tall ikke er signifikante eller kan generaliseres, så har dette møtet forsterket vår antagelse om at Snap Map er svært relevant blant unge i dag. Samtidig, ser vi at det er flere jenter som har vist engasjement, noe som gjenspeiler overvekten av svar blant jenter på spørreundersøkelsen. Dette kan sees i sammenheng med at Medietilsynet og Ipsos rapporterer at flere kvinner enn menn bruker Snapchat (Medietilsynet, 2022, s. 4; Ipsos, 2023, s. 10)

4.6 Analyseprosessen

Analyse handler om å utvikle forståelse (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 101), og Jacobsen (2015) mener at det første vi må spørre oss selv om under analyseprosessen, handler om hvordan vi skal trekke noe fornuftig ut av informasjonsmengden (s. 197). I arbeidet med analysen, vil dette være en prosess der utforming av problemstilling, datainnsamling og analysering foregår side om side, og innsamling av data og gjennomføring av analyse er i et dynamisk forhold til hverandre (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 101-102). På bakgrunn av vår metode, har analyseprosessen derfor vært en kontinuerlig prosess i arbeidet med oppgaven. Da vi gjennomførte spørreundersøkelsen først, analyserte vi denne før vi intervjuet. Både for å få mer kunnskap som kunne være fint å ha med seg i intervjuene, men også for å forbedre intervjuguiden.

Univariat analyse

I analysen av det kvantitative datamaterialet, har vi valgt å utføre univariat analyse. I den univariate analysen har vi gått inn i den enkelte variabel, hvor vi har sett på antall enheter som markerer variabelen (Johannessen et al., 2010, s. 278). På bakgrunn av at den kvantitative undersøkelsen består av 197 enheter, er usikkerheten omkring våre målinger såpass store. Derfor har vi blant annet valgt å legge vårt hovedfokus på den kvalitative analysen.

Kvalitativ analyse

Vi har valgt å presentere informantene i en oversiktlig tabell. Her gis en oversikt over informantene med alder og fiktive navn. Presentasjonen er ment som et nyttig hjelpemiddel for å forstå den videre analysen.

Informanter	Alder	Karakteristikk
Ella	16	Elev ved videregående skole
Alex	16	Elev ved videregående skole
Sebastian	16	Elev ved videregående skole
Sara	17	Elev ved videregående skole
Henrik	17	Elev ved videregående skole
Thomas	18	Elev ved videregående skole
Louise	19	I arbeid
Nora	22	Student
Sonja	23	Student
Johannes	24	Student

Tabell 2. Presentasjon av våre informanter.

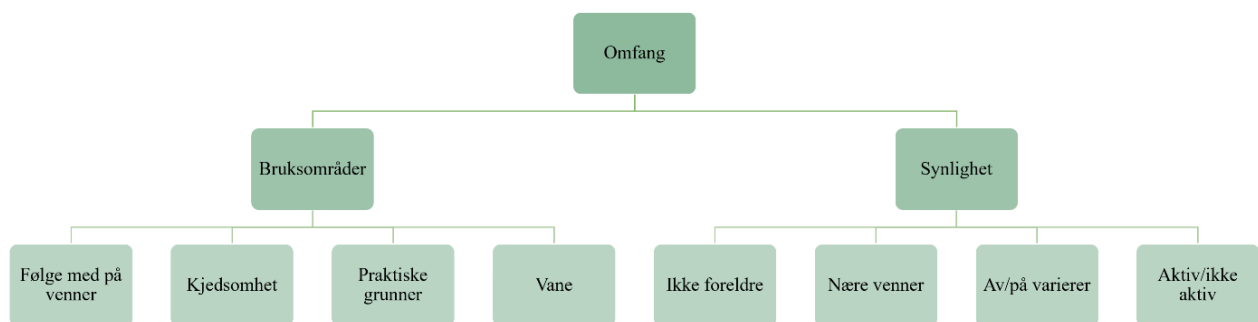
Etter hvert intervju, snakket vi sammen om våre inntrykk, og skrev ned umiddelbare tanker og refleksjoner. Det som ble skrevet ned og diskutert, har vært med på å gjøre analyseprosessen enklere, der tematiseringen av datamaterialet har vært en gradvis prosess. Hovedanalysen startet likevel etter at vi hadde transkribert alle intervjuene. Ved å gjennomføre en tematisk analyse, har vi forsøkt å forenkle datamaterialet, slik at vi kan analysere det som i utgangspunktet var detaljerte intervjuer til ulike typer kategorier som kan være overførbare. På denne måten kan vi ta deler av det som ble oppgitt av én informant og finne sammenhenger med andre intervjuer, som gjør at man kan uttale seg om noe generelt (Jacobsen, 2015, s. 244). Etter å ha lest gjennom intervjuene, kom vi frem til at hovedtemaene i datamaterialet var delt i tre hovedkategorier. Videre utformet vi en definisjonsmodell som er illustrert under.

Hovedkategori	Innhold
<i>Omfang</i>	All data som omhandler omfanget av bruken av Snap Map, tidsbruk, bruksområder, vanesak, om man har Snap Map på eller av, og begrunnelser.
<i>Muligheter og begrensinger for deltakelse</i>	All data som omhandler unges opplevelser av muligheter og begrensinger for deltakelse, blant annet gjensidighet, definering av vennskap, å bli sett/bli glemt, utenforskap og der Snap Map synliggjør utestenging.
<i>Sosial kontroll og sosial overvåking</i>	All data som omhandler hvordan unge opplever sosial kontroll og sosial overvåking gjennom Snap Map.

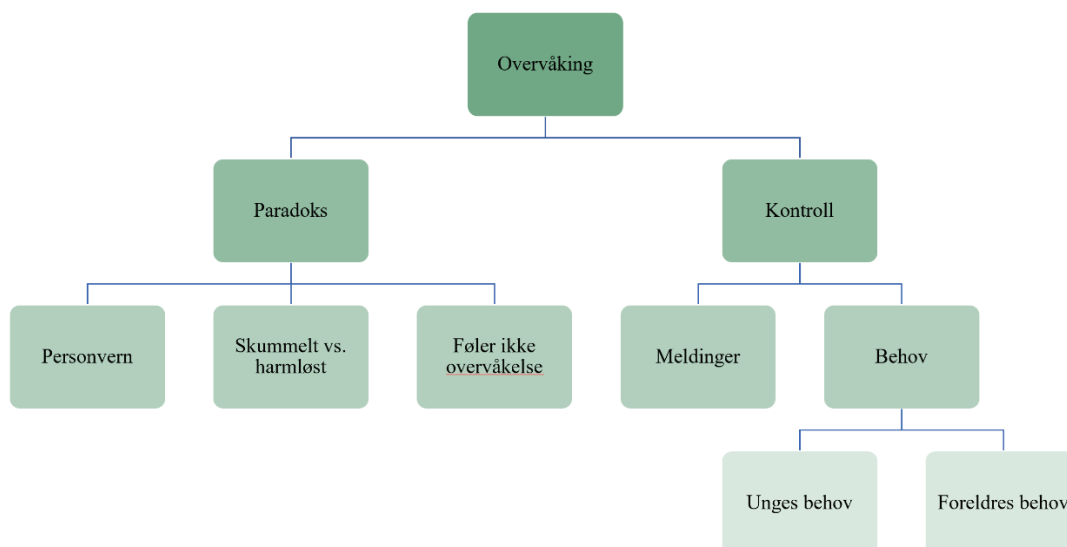
Tabell 3. Definisjonsmodell av kategorier.

Vi strukturerte kategoriene i en definisjonsmodell for å definere hva de enkelte kategoriene innebar. Ifølge Jacobsen (2015) kan en slik tabell være med på å øke troverdigheten, og begrunner at «en slik definisjon av innhold i kategorier er en viktig fase både for forskeren og andre som skal lese undersøkelsens resultater» (Jacobsen, 2015, s. 209). Det er spesielt viktig at når de første kategoriene er såpass generelle, at man konkretiserer hva de ulike kategoriene innebærer. I tillegg vil det at vi er to som har analysert intervjuene, være med på å øke reliabiliteten fordi vi har muligheten til å foreta en kryssjekk av inndelingen av kategorier (Jacobsen, 2015, s. 246). Dette gjorde vi ved å først lese intervjuene hver for oss og utforme egne kategorier, der vi senere sammenlignet kategoriene med hverandre.

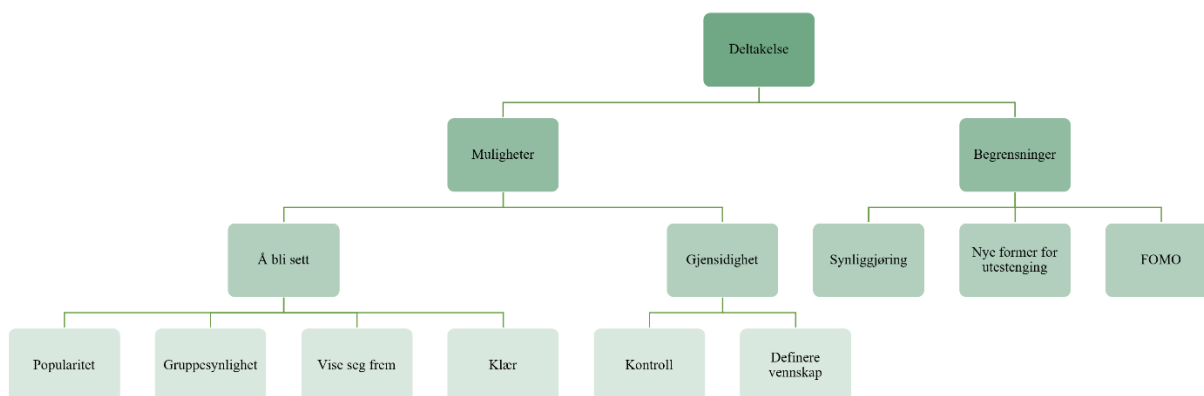
Videre har vi laget ulike nivåer av kategorier. Fra de tre kategoriene, utformet vi flere underkategorier. Ved å danne ulike nivåer av kategorier, kan vi få bedre oversikt over sammenhenger i datamaterialet, samtidig som at denne kategoriseringsprosessen er en viktig del av analysen for å forhindre at vi mister den opprinnelige sammenhengen av syne (Jacobsen, 2015, s. 210). Et viktig poeng når man kategoriserer datamaterialet, er at det verken er såpass generelt at det gjelder alle, men heller ikke så smalt at det ikke kan brukes til sammenligning (Jacobsen, 2015, s. 211). For å strukturere kategorier og underkategorier, har vi laget tre ulike kategori-trær etter våre hovedtemaer, som er illustrert under.

Figur 3. Kategori-tre av omfang.

Figur 4. Kategori-tre av overvåking.

Figur 5. Kategori-tre av deltakelse.

4.7 Metodisk kvalitetssikring og overførbarhet

Det er et mål at oppgaven skal være troverdig og pålitelig, slik at studien er til å stole på. Dette handler med andre ord om masteroppgavens kvalitetssikring og overførbarhet. Et bevisst forhold til datainnsamling og gjennomføring av metode er viktig for å sikre kvaliteten. I denne delen vil vi derfor redegjøre for reliabilitet og validitet ved det kvantitative og kvalitative materialet. På bakgrunn av at vi har et større fokus på det kvalitative materialet, vil derfor denne delen bli viet mer plass.

4.7.1 Reliabilitet

Kvale og Brinkmann (2009) forklarer reliabilitet i sammenheng med «spørsmålet om hvorvidt et resultat kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forskere» (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 250). For å unngå intervju-effekt, er det viktig at vi som intervjuere er bevisste på at vi ikke leder informantene til å gi bestemte svar, fordi det kan skape andre resultater og dermed også andre funn (Jacobsen, 2022, s. 251). Vi har derfor forsøkt å unngå å vise våre meninger og holdninger, og vi har formulert spørsmålene på en så nøytral måte som mulig.

Videre kan også konteksten påvirke resultatene, da informantene kan endre atferd etter hvilke omgivelser de befinner seg i (Jacobsen, 2022, s. 252). Vi har derfor forsøkt å tilrettelegge intervjuene i en mest mulig naturlig setting. Siden vi gjennomførte intervjuene på videregående skole, gjennomførte vi noen av intervjuene i en gang, fordi det ikke var tilgang til klasse- eller grupperom. At vi var nødt til å gjennomføre noen av intervjuene i en kontekst hvor det var forstyrrende elementer, var en utfordring i noen av intervjuene. Samtidig, så er skolen en naturlig kontekst for elevene, hvor de ikke var på et nytt og ukjent sted, som igjen kunne ha påvirket intervjuene.

4.7.2 Validitet

Når vi skal vurdere oppgavens indre gyldighet, er det viktig at vi som forskere er kritisk reflekterende rundt datainnsamlingen. Mats Alvesson (2011) hevder at mange forskere tar det for gitt at informantene alltid sier sannheten, der et kjent dilemma i kvalitative intervjuer er at de som blir intervjuet ønsker å fremstille seg selv på en sosialt riktig måte (Alvesson, 2011, s. 24). Her kan derfor informasjonen som ungdommene gir ut, være mer basert på hvordan de ønsker å fremstå, fremfor hvordan de faktisk handler i virkeligheten. Dette kan skape et skjevt bilde av virkeligheten (Jacobsen, 2022, s. 242). Her spiller også konteksten av intervjuene inn. Noen av intervjuene ble, som sagt tidligere, gjennomført i skolens fellesarealer der andre elever til tider kunne gå forbi. Spesielt under slike intervjuer, er det viktig å reflektere kritisk over om det som blir fortalt blir fremstilt på den måten fordi det er mer sosialt akseptabelt. I spørreundersøkelsen, vil det derimot ofte være mer sannsynlig at respondentene svarer ærlig, da det er en større grad av opplevd anonymitet (Jacobsen, 2022, s. 290).

Den indre gyldigheten kan også bli høyere om informasjon blir fortalt uoppfordret (Jacobsen, 2022, s. 243), noe vi har forsøkt å oppnå ved å stille åpne spørsmål og benytte metoden photo elicitation under intervjuene. Ved å vise bilder, har informantene fått muligheten til å tolke bildene selv, uten at vi har fortalt hva de skal se etter. Videre, er det også essensielt at vi som forskere drøfter kritisk over informantenes evne til å gjengi andrehåndshistorier på en korrekt måte. Vi har fått høre flere historier om venner og bekjente av informantene, og vi må derfor være oppmerksomme på at slike historier fort kan bli farget av andres syn og erfaringer.

Til slutt, viser Jacobsen (2022) til hvordan tidspunktet datamaterialet har blitt samlet inn på, kan påvirke undersøkelsens validitet. Han hevder at datamaterialet som blir samlet inn på det seneste tidspunktet, ofte er det beste (Jacobsen, 2022, s. 243). For det første, er vi forholdsvis uerfarne intervjuere, og det tar tid å bli trygge i intervjurollen. Vi merket at det var lettere å stille de rette oppfølgingsspørsmålene under de siste intervjuene. Vi la også til flere spørsmål i intervjuguiden underveis, som kun de siste informantene ble spurt om. For det andre, tilegnet vi oss også en del kunnskap underveis etter at vi hadde gjennomført spørreundersøkelsen og de første intervjuene. Det kan derfor se ut til at det er de siste intervjuene som også har best kvalitet. Vi er også bevisste på at man fort kan bli for fokusert på å lete etter den informasjonen man har bestemt seg for å lete etter, og at vi dermed kan bli «blinde» for nye forhold i undersøkelsen. I spørreundersøkelsen og intervjuene har vi hatt fokus på de tre kategoriene, kartlegging, overvåking og utestenging, noe som kan resultere i at vi går glipp av andre funn. For å forhindre et for snevert fokus, har vi underveis stilt informantene spørsmål om det er andre kategorier de anså som relevante om Snap Map. Dette er også en måte å øke oppgavens indre gyldighet på, nettopp å kontrollsjekke med informantene om det stemmer overens med det de tenker selv (Jacobsen, 2022, s. 245). Her kom det blant annet frem at hovedgrunnen til at noen av informantene brukte Snap Map, var for å sjekke om venner og bekjente var aktive på Snapchat, noe vi ikke hadde forutsett i forkant av undersøkelsene.

4.7.3 Overførbarhet

Mens gyldighet og pålitelighet handler om at vi har beskrevet resultatene på riktig måte, går overførbarhet ut på om funnene kan overføres til andre enn de vi har undersøkt (Jacobsen, 2022, s. 255). På den ene siden, kan det være en fordel å gjennomføre intervjuer fordi vi får muligheten til å avdekke ulike fenomener, perspektiver og opplevelser (Jacobsen, 2022, s. 255). På den andre siden, er det vanskelig å si om disse opplevelsene og fenomenene gjelder

for resten av befolkningen, da vi kun har gjennomført 10 intervjuer. Det samme gjelder spørreundersøkelsen, hvor vi har i underkant av 200 respondenter, som ikke er nok til å kunne generalisere resultatene. Vi har fokusert på å få bredde i utvalget, fremfor det typiske utvalget, til tross for at Jacobsen viser til at man kunne fått høyere grad av overførbarhet ved å fokusere på det typiske utvalget (Jacobsen, 2022, s. 257). Ved å gjennomføre mixed methods, så kan vi øke sannsynligheten for overførbarhet, da det kan gi en bredere forståelse av resultatene (Creswell, 2022). Vi har også opplevd at vi i enkelte temaer, til slutt ikke fant mer ny informasjon, og at vi dermed fikk en metning av informasjon. Ifølge Jacobsen (2022) kan det være en indikasjon på at det vi fant i intervjuene, mer eller mindre gjelder for mange, og at det derfor er større sannsynlighet for at resultatene er overførbare (Jacobsen, 2022, s. 256).

4.7.4 Forskningsetiske retningslinjer og vurderinger

I masteroppgaven har vi gjennomført innsamling av informasjon i tråd med gjeldende retningslinjer, lover og regler. Vi har vært opptatt av å sikre informantenes og respondentenes menneskeverd og personvern. Vurderinger vi har gjort i prosessen har tatt utgangspunktet i NESH sine forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora fra 2021. I veilederen legges det vekt på at etiske vurderinger krever å bli veid opp mot hverandre, der deres retningslinjer er ment som rådgivende, veiledende og forebyggende (NESH, 2021, s. 44).

Vi har sikret at deltakerne i studien har hatt et *informert* samtykke (se vedlegg 3), noe som er gjort for å respektere menneskeverdet (NESH, 2021, s. 18). Anonymitet er ivaretatt hos hver enkelt informant, ved at vi har fjernet forbindelser mellom personer og informasjon (NESH, 2021, s. 23). Det er gjort ved å utelate all informasjon som omhandler navn, steds plassering, og andre identifiserende opplysninger i transkribering av intervjuer. Eksempelvis er ikke navn på videregående skole nevnt. Forskere skal vise respekt for personlig integritet, og alle har rett til et privatliv (NESH, 2021, s. 25). Respekt og bevaring av privatliv er forsøkt gjort ved å aktivt ikke legge vekt på temaer som psykisk helse og mobbing, som kan anses for å være sensitive temaer (Eriksen et al., 2022). Da vi tar opp spørsmål om utestenging i intervjuene, har vi utelatt informasjon under transkribering som handler om informantenes egen eller andres psykiske helse. Som forskere har vi ansvar for å unngå at deltakerne blir utsatt for urimelig belastning som følge av forskningen (NESH, 2021, s. 27). Vi ønsker ikke

at det skal ha noen negative konsekvenser for deltakerne å være en del av vår studie. Det har vi gjort blant annet ved at sitater er gjengitt korrekt, uten å bli tatt ut av konteksten.

Deler av vår datainnsamlingsmetode var meldepliktig til Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (tidligere NSD). Da vi samlet inn personopplysninger som stemme på lydbånd og alder, meldte vi inn dette til Sikt. Spørreundersøkelsen var ikke meldepliktig til Sikt, siden vi ikke skulle samle inn eller behandle personopplysninger. Meldeskjemaet til intervju ble sendt inn i slutten av oktober, og ble vurdert godkjent (se vedlegg 4) i midten av november. Godkjenningen betyr at vår innsamlingsmetode var i tråd med personvernreglementet til Sikt, noe som beskrives nærmere av Sikt i vedlegg 4. Siden vi har informasjonsplikt overfor informantene våre, utformet vi derfor et informasjonsskriv og samtykkeskjema i tråd med Sikt sin mal (vedlegg 3). I informasjonsskrivet ga vi en beskrivelse av prosjektets hensikt og formål, og opplysninger om deltakernes rettigheter og hva deltakelse i prosjektet innebar. Vi tydeliggjorde at informantene kunne trekke seg før, under og etter intervjuet. Det ble også presisert muntlig at vi ikke ønsket navn på personer som ble snakket om under intervjuene, men ga beskjed om at hvis dette likevel skulle forekomme, ville det bli anonymisert under transkribering. På bakgrunn av informantenes alder, var det spesielt viktig at vi brukte et klart og forståelig språk. Vi forsøkte derfor å utforme informasjonsskrivet så kortfattet og lett forståelig som mulig, der vi byttet ut formelle ord med et hverdagspråk. Informasjonsskrivet ble gitt skriftlig til informantene før intervjuene. I tillegg spurte vi om de ønsket at skrevet skulle bli lest opp høyt av oss. Siden informantene våre var over 16 år, kunne de samtykke uten foresatte.

Det er viktig at informasjonsskrivet blir gitt i god tid før intervjuene, for å sikre at informantene er informert på forhånd. Å gi informasjon i god tid, var utfordrende å gjennomføre for informantene ved videregående skole på bakgrunn av at informantene ble tilfeldig trukket av læreren da vi ankom skolen. Vi fikk derfor ikke vite hvem vi skulle intervju i god tid før intervjuet. En uke før vi gjennomførte intervjuene, presenterte læreren vi hadde kontakt med, prosjektet vårt for sine klasser. Presentasjonen ble gjort for å forhøre seg om interessen for å stille til intervju, men også for å informere de som ønsket å stille til intervju om prosjektets formål, målgruppe og metodikk. Gjennom kommunikasjon over e-post med læreren, ga vi informasjon om prosjektet som skulle videreformidles til elevene. Det ble presisert at deltakelse i prosjektet innebar prinsippet om anonymitet. Siden vi ikke var til stede når denne informasjonen ble gitt, kan vi ikke kvalitetssikre at informasjon ble

gjengitt korrekt. Det var likevel viktig for oss at læreren som kjenner sine klasser fikk presentere prosjektet, og forhørt seg om interesse for å stille til intervju. Samtykket til å delta i intervju skal være frivillig uten et ytre press (NESH, 2021, s. 18). Vi så også viktigheten av å selv presentere prosjektet for klassen, for å sikre at all informasjon ble gitt.

I metodekapittelet har vi belyst metoden vi har valgt for å besvare problemstillingen vår. Vi har redegjort for styrker og utfordringer med metoden, og hvilke etiske vurderinger vi har tatt. I de neste kapitlene vil vi presentere våre funn, vår analyse og drøfting.

5.0 Unges bruk av Snap Map

I dette kapittelet vil vi fokusere på den første delen av problemstillingen, nemlig hvordan unge bruker Snap Map. Her har vi som formål å presentere våre funn som viser den generelle bruken av Snap Map blant vårt utvalg. Kapittelet vil fungere som et grunnlag for kapittel 6 og 7, og vi vil derfor legge mindre vekt på drøfting og teori, og mer på fokus på funn i dette kapittelet.

Dette kapittelet er delt i to. I første del vil vi gjøre rede for hvordan respondentene og informantene bruker Snap Map. Her ser vi et mønster på tvers av datamaterialet fra kvalitativ og kvantitativ metode. Vi vil belyse hvordan Snap Map er med på å både dekke et behov for informasjon og tidsfordriv. Til tross for at vi ikke hadde noen spørsmål om vaner i spørreundersøkelsen, kom det fram både i den kvantitative og den kvalitative delen at mange i vårt utvalg bruker Snap Map av ren vane. Vi ser derfor at Snap Map har gått igjennom en domestiseringsprosess, lik den beskrevet av Silverstone & Haddon (1996).

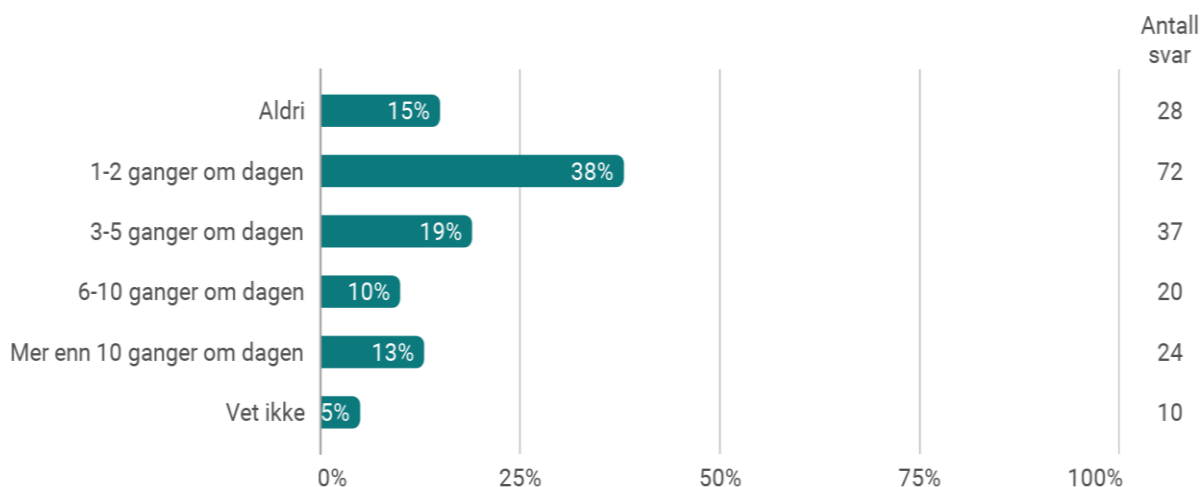
I del to av kapittel 5, vil vi belyse hvem vårt utvalg av respondenter og informanter velger å være synlig for på Snap Map. Her ser vi en tydelig sammenheng i funnene, hvor de fleste er synlige for nære venner, men at det varierer om de har på for enda flere, og om de er synlige for familie. Vi vil også gå kort inn på hvorfor noen velger å ikke være synlig på Snap Map, der vi finner at det er et relativt lavt antall respondenter, og ingen informanter som ikke er synlige for noen. Til slutt, vil vi se på hvordan synligheten på Snap Map brukes til å se om noen er aktive eller ikke inne på appen. Det er en relativt kort forventet responstid. Både respondenter og informanter forteller at de bruker Snap Map for å tolke om noen er interessert i å snakke med dem eller ikke.

5.1 Hva brukes Snap Map til?

I Medietilsynets undersøkelse *Barn og medier 2022*, kommer det frem at Snapchat er det mest brukte sosiale mediet i aldergruppen 16 til 17 år, og 94 prosent av unge bruker Snapchat daglig (Medietilsynet, 2022, s. 4). Til tross for at Snap Map er en vesentlig del av Snapchat, gir rapporten til Medietilsynet ingen innblikk i unges bruk av Snap Map, noe våre funn tilsier at burde ha et større fokus.

I både intervjuene og i spørreundersøkelsen kom det raskt frem at de aller fleste brukte mye tid på å gå inn for å sjekke kartet. Et av spørsmålene som respondentene ble spurt om i

undersøkelsen, var hvor mange ganger de sjekker Snap Map i løpet av dag. På dette spørsmålet, er svarfordelingen slik:

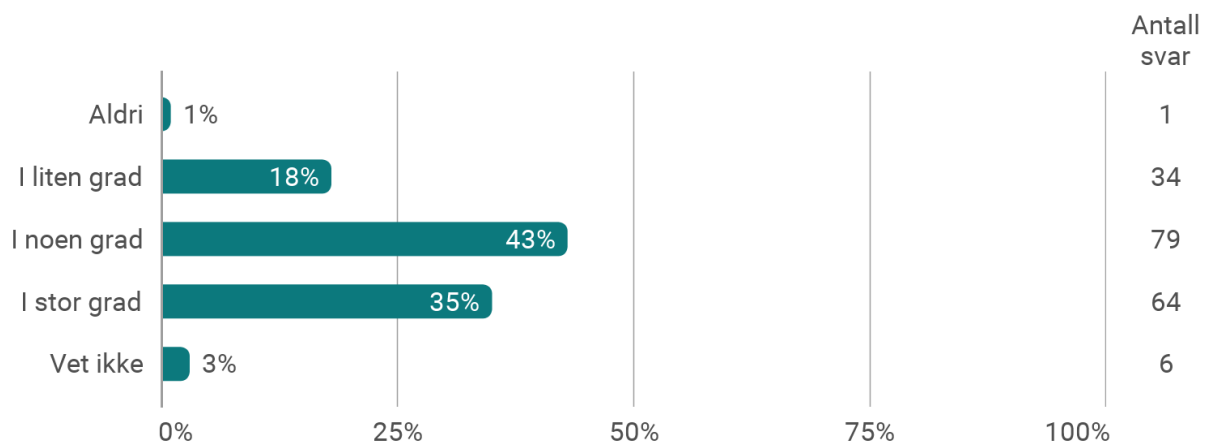

Figur 6. *Hvor mange ganger sjekker du Snap Map i løpet av en dag?* (N=191).

Det kommer frem at de aller fleste sjekker Snap Map 1 til 2 ganger om dagen, men det er faktisk til sammen ca. 30 prosent som oppgir at de sjekker Snap Map både mellom 3 til 5 ganger om dagen, og 6 til 10 ganger om dagen. I tillegg svarer 13 prosent at de sjekker Snap Map mer enn 10 ganger om dagen. Tallene indikerer at Snap Map er noe som blir hyppig brukt av unge, noe som samsvarer med at Snapchat blir brukt av over ni av ti unge i 2022 (Medietilsynet, 2022, s. 4). I intervjuene kommer det også frem at flere sjekker Snap Map ofte. En av de som gjør dette er Sonja:

«Jeg kan typ gjøre det ... fem til ti ganger om dagen.»

Vi har også forsøkt å kartlegge om respondentene opplever at andre sjekker kartfunksjonen ofte. Under spørsmålet «Opplever du at de rundt deg sjekker Snap Map ofte?», er svarfordelingen slik:

Figur 7. *Opplever du at de rundt deg sjekker Snap Map ofte?* (N=184).

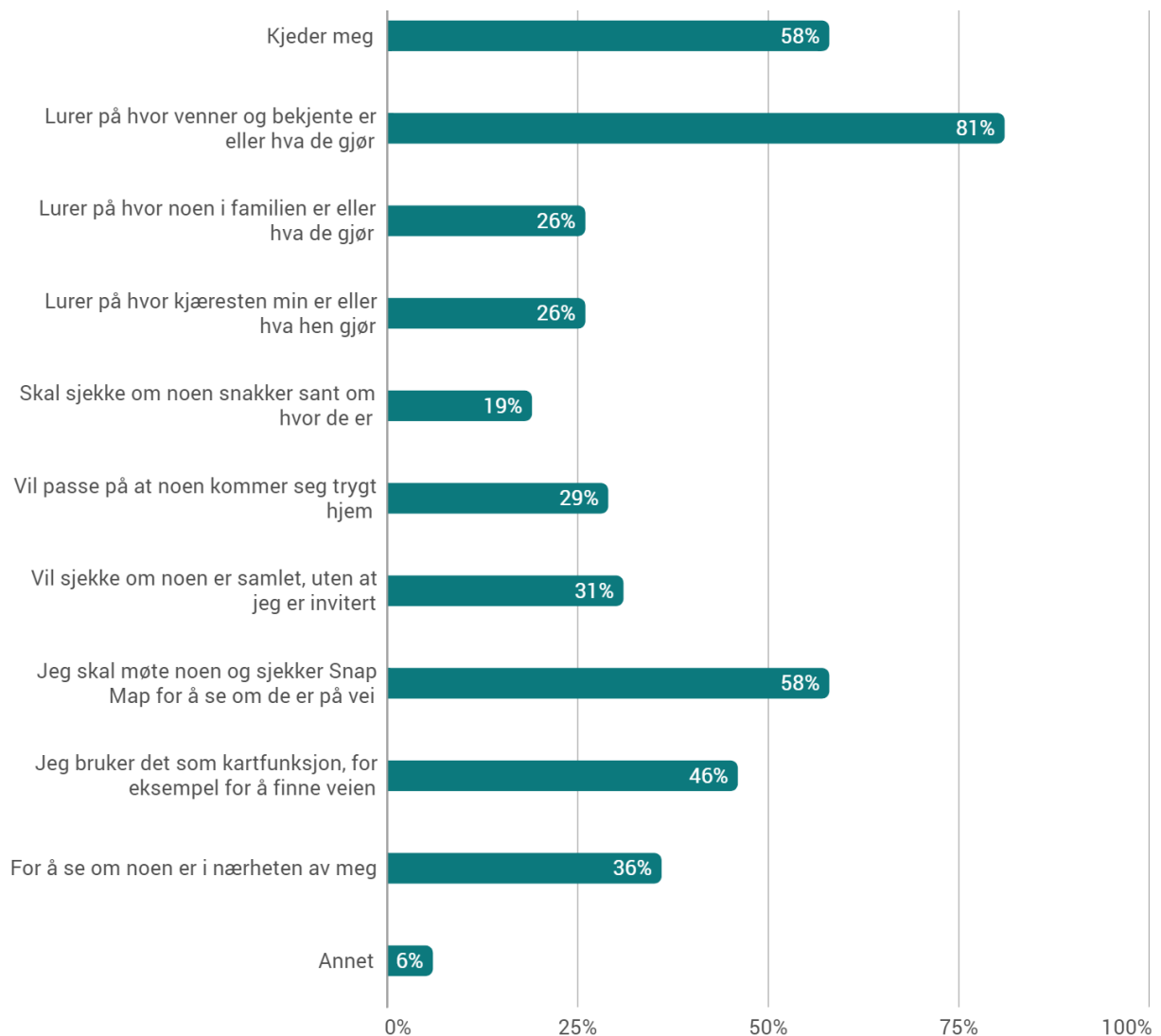
Med tallene i spørreundersøkelsen, kommer det frem at de fleste av våre respondenter opplever at andre sjekker Snap Map ofte. Omkring litt under halvparten føler at andre i noen grad sjekker Snap Map, mens 35 prosent opplever at andre sjekker Snap Map i stor grad. Da vi spurte Louise om hun har inntrykk av at andre sjekker Snap Map ofte, så svarer hun:

«Ja, jeg tror det er ganske sånn ... litt på min alder, at jeg tror det er ganske normalisert at man går inn på Snap Map for å sjekke hvor folk er.»

Videre forteller Louise at hun merker at folk følger med, særlig hvis hun har valgt å skru av Snap Map for noen personer. Da kan hun få spørsmål om hvorfor hun ikke har Snap Map påskrudd for dem, og hun forteller at det føles ut som at folk har en trang til å vite hvor noen er og hva de gjør til enhver tid. I likhet med Louise, opplever også Henrik at andre sjekker Snap Map ofte. Han forteller at han av og til har valgt å skru av Snap Map, selv om han som regel har det påskrudd for alle. Som begrunnelse for dette, forteller han:

«En ting som har skjedd mye i det siste ... Hvis det er flere vennegjenger på en måte, eller du henger med de også ikke de, da har det vært behagelig å ta det av. Det er fordi du gidder ikke snakke om det på en måte, for de kan være sånn 'hæ hvorfor er du med dem og ikke oss?' på en måte.»

For å forsøke å få et innblikk i hvordan unge bruker Snap Map, spurte vi respondentene i undersøkelsen om hvorfor de sjekket Snap Map. Dette spørsmålet ble gitt til de som oppga at de sjekket Snap Map, hvor de kunne velge flere av svaralternativene, da det er tenkelig at det kan være flere årsaker:

Figur 8. *Hvorfor sjekker du Snap Map?* (N=160).

Her oppga 81 prosent av respondentene at de brukte Snap Map til å sjekke hvor venner eller bekjente er eller hva de gjør. Dette stemmer overens med Marwick (2012) sin definisjon av sosial overvåking, hvor man bruker sosiale medier til å følge med på hva andre holder på med (s. 378). Vi tolker derfor dette funnet som at mange unge bruker Snap Map for å utføre sosial overvåking av andre. Videre, viser tallene fra figur 8 at flere sjekker Snap Map når de kjeder seg. Dette samsvarer også godt med hva flere av informantene forteller. Sebastian forklarer hvorfor han sjekker Snap Map:

«Jeg sjekker det hvis jeg kjeder meg, hvis jeg skal se hvor noen av vennene mine er, eller hvis jeg skal spørre om noen vi skal finne på noe.»

I tillegg til Sebastian, er Sonja, Alex og Henrik blant de som forteller at de pleier å gå inn på Snap Map når de kjeder seg. Her er også det å sjekke hvor venner eller bekjente er eller hva

de gjør, vanlig ifølge informantene. Aalen & Iversen (2021) påpeker at sosiale medier kan være med på å dekke ulike behov, slik som et behov for informasjon, underholdning eller tidsfordriv (s. 43). Det kan derfor tenkes at Snap Map er med på å dekke flere behov hos brukerne. For det første, kan det å være nysgjerrig på hvor venner eller bekjente er, og dermed kunne følge med på dette, dekke et behov for informasjon. For det andre, kan det tenkes at flere bruker Snap Map for å dekke et behov for underholdning eller tidsfordriv, ved at de går inn på kartet når man kjeder seg. At man går inn på Snap Map fordi man kjeder seg, kan også bli sett på som en vanesak, noe vi vil gå nærmere inn på senere i dette kapittelet.

Det kommer også frem i vårt datamateriale at flere bruker Snap Map av rent praktiske grunner. I spørreundersøkelsen, kommer det for eksempel frem at flere bruker det for å sjekke om noen er på vei hvis de skal møtes, eller som en vanlig kartfunksjon. Johannes forteller at han liker å bruke Snap Map til å bli kjent med nye steder:

«En ting som har gjort ting lettere, er hvis man skal besøke noen så er det lettere å se på Snap Map hvor de er istedenfor å bare få en adresse, eller man kan se om den personen er hjemme eller om de er der man skal møtes. Og man kan jo trykke på et sted å se alle 'snappene' som er lagt ut der i nærområdet, så man kan bli kjent med et område på en ny måte. Og det er jo også hvis man skal reise så kan man se, for eksempel hvis man skal til Roma så kan man trykke på snapper som har blitt lagt ut i Roma, som attraksjoner, uteliv, restauranter og kafeer, og da kan man jo også få lyst til å reise dit enda mer.»

Johannes er ikke alene blant informantene om å bruke Snap Map som en kartfunksjon. Flere av informantene forteller at det kan være praktisk for å finne frem. Nora er også en av de som benytter kartet for å enklere finne frem til steder, og at hun også kan bruke kartet for å enklere forklare andre hvor hun selv bor. Funnene om hvordan unge bruker Snap Map, kan derfor oppsummeres med at de er med på å dekke ulike behov, som informasjon og tidsfordriv.

Til tross for at vi forsøkte å finne så mange relevante svaralternativer i spørreundersøkelsen som mulig, dukket det opp andre bruksområder under svaralternativet «annet», hvor respondentene kunne legge inn en kommentar. Under kommentarfeltet, var det særlig to temaer som gikk igjen, nemlig at de brukte Snap Map av vane, og at de brukte det for å se om andre var aktive inne på Snapchat eller ikke. Disse to bruksområdene var ikke noe vi var

klare over på forhånd, men noe vi ble klare over underveis. Likevel, var dette noe som kom tydelig frem både i spørreundersøkelsen og blant intervjuene. I neste delkapittel vil vi derfor se nærmere på hvordan bruken av Snap Map er en vanesak for mange av respondentene og informantene.

5.1.1 En del av den daglige rutinen

Da Snap Map kom i 2017, var det ingen etablerte normer eller spilleregler for hvordan man skulle bruke funksjonen. I dag, kan våre funn tyde på at Snap Map har blitt såpass integrert i hverdagslivet til brukerne av Snapchat, at det har blitt en del av daglige rutiner og vaner å skulle gå inn på kartet for å følge med på hvor andre er.

At det å sjekke Snap Map har blitt en vane for mange i vårt utvalg, var ikke noe vi forutså på forhånd av studien, men som likevel dannet et tydelig mønster i materialet vårt. Da Johannes ble spurt om hva han vanligvis sjekket på Snap Map, kom det frem at det har blitt en naturlig del av å bruke mobilen sin:

«Først pleier jeg å sjekke nærområdet, i den byen jeg er i. Hvem som er hjemme kanskje? Ja, også sjekker jeg da vennene mine. Også ser jeg om de er tilgjengelig. Det er ikke det at jeg leter etter noe, men ja ... det er en mekanisme som ligger i det. At jeg har gjort det såpass mange ganger at man er vant til å bare dobbeltsjekke.»

At Snap Map gikk fra å være en helt ny funksjon i 2017 til å bli en slags automatisk mekanisme for Johannes anser vi som svært interessant. Johannes er ikke alene om å rapportere om dette, så hvordan kan det ha seg at Snap Map går fra å være en ny og ukjent funksjon for bare noen år siden til å bli en innlemmet del av hverdagslivet til mange brukere av Snapchat? Et poeng fra Aalen & Iversen (2021) er hvordan teknologien blir integrert i hverdagen gjennom fire faser (s. 48). Med domestiseringsteorien tatt i betraktning, virker det plausibelt ut ifra vårt datamateriale at vi ser en sammenheng med denne teorien og hvordan Snap Map blir brukt. Under spørsmålet om hvorfor respondentene bruker Snap Map, kom det i svaralternativet «annet» frem interessante svar. En av respondentene skrev:

«Det har blitt en vane å ‘svippe innom’ Snap Map uten at jeg tenker over det.»

Flere kommenterer også «vanesak» under dette spørsmålet. Dette gjør seg også synlig hos Nora. Da vi spurte hvorfor hun sjekker Snap Map, forteller hun:

«Jeg vet ikke, jeg tror det er en vanesak. Hvis jeg for eksempel går inn på Snap Map, også sitter noen bak meg, også sier de sånn ‘åå, stalker du?’. Også tenker jeg liksom at ‘nei, jeg registrerte ikke at jeg er inne på Snap Map en gang! Jeg vet ikke hvem jeg leter etter, jeg bare er her automatisk’. Det er jo en litt dårlig vane, men veldig mange bruker det jo.»

I likhet med kommentaren til respondenten fra spørreundersøkelsen, forteller Nora at hun går inn på Snap Map på automatikk. Domestiseringsteorien tar utgangspunkt i at man ikke kan se på mennesker eller teknologi hver for seg når vi skal forstå hvordan det utvikles normer for teknologibruken (Aalen & Iversen, 2021, s. 45). Videre kan teorien også være med på å forklare hvordan for eksempel ulike normer påvirker hvordan teknologi, som Snap Map, blir brukt (Aalen & Iversen, 2021, s. 45). Louise er også en av de som forteller at det er blitt en vane å gå inn på Snap Map:

«Det er på en måte en vane å gå inn å se på hvor folk er. Hvis jeg er et sted, så vil jeg sjekke om noen andre er på samme sted i tilfelle jeg møter på de der jeg er.»

Som vist i eksemplene over, har flere til felles at de bruker Snap Map av vane, og som Nora beskriver som en automatisk handling. Ut ifra hvordan flere informanter forteller om at deres venner også bruker Snap Map, kan vi anta at dette kan være en motivasjonsfaktor til å bruke Snap Map, noe som er den første fasen i domestiseringen. I fase to av domestiseringsprosessen presentert av Aalen & Iversen (2021), begynner det å utvikle seg normer og bruksmønstre, noe vi også ser i datamaterialet vårt. Dette gjør seg synlig i eksempelet til Louise, som fortalte at hun pleide å sjekke Snap Map for å se om andre var på samme sted, og dermed viser til et bruksmønster. Tredje fase, som innebærer at teknologien har blitt en del av brukernes hverdagsliv og fått en verdi hos brukerne, ser vi hos utvalget vårt. Flere i utvalget har til felles at det har blitt en vane eller rutine i hverdagen å sjekke Snap Map, og flere forteller også at de tilbringer mye tid på å se hvor andre er. I spørreundersøkelsen svarer flesteparten at de sjekker Snap Map hver dag, og flere svarer også at de sjekker det mer enn 10 ganger daglig. Da det blir brukt mye tid på Snap Map, kan det derfor tenkes at Snap Map er noe som, i likhet med den siste fasen av domestiseringsprosessen, har fått en verdi for brukeren. Vi ser at Snap Map har vært igjennom en slags domestiseringsprosess i samsvar med Silverstone & Haddon (1996) sin domestiseringsteori, hvor Snap Map har blitt en del av hverdagslivet og vanene til flere i vårt utvalg. De overnevnte funnene, kan knyttes til hvordan unge bruker Snap Map i dag, men vi

ser det også relevant å se nærmere på hvorfor man ønsker å være synlig for andre, da det også hører til bruken av applikasjonen.

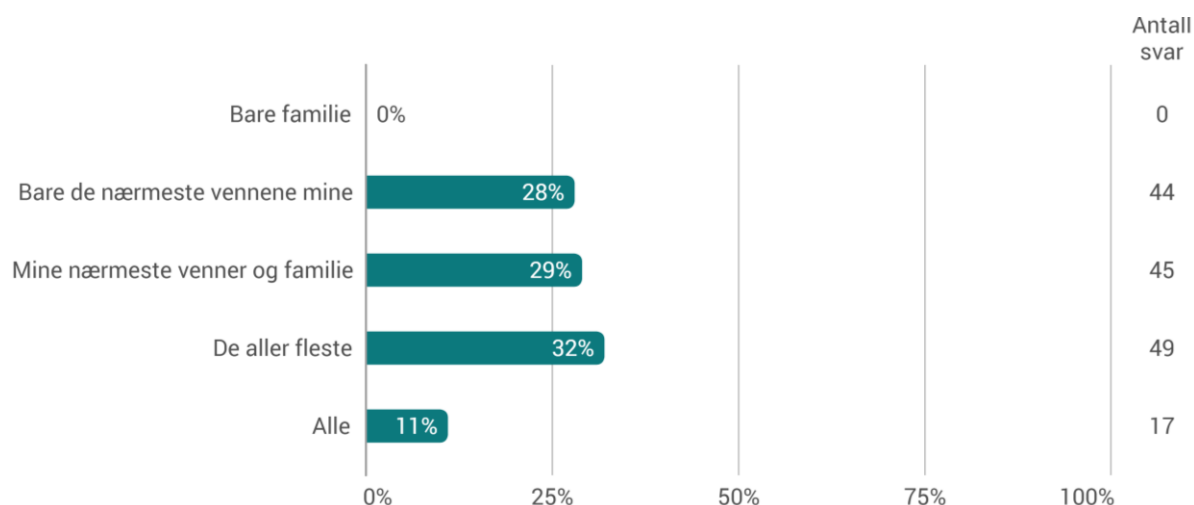
Etter å ha sett på funnene våre basert på både spørreundersøkelsen og intervjuene, ser vi en tydelig sammenheng mellom både det kvalitative og det kvantitative datamaterialet. Gjennom å undersøke hvordan unge bruker Snap Map, ser vi for det første at det blir brukt til å se hvor venner eller bekjente er, noe som er en form for sosial overvåking (Marwick, 2012, s. 378), og som vi også vil gå nærmere inn på i delkapittel 6.1. For det andre bruker utvalget vårt Snap Map som underholdning og tidsfordriv, og det kommer frem at flere av respondentene og informantene sjekker Snap Map av ren vane. Et funn i undersøkelsen vår er at flere bruker det av praktiske grunner, som for eksempel Johannes, som oppgir at han kan bruke det til å bli kjent med nye steder.

5.2 Synlighet

Det kan se ut til at det er spesifikke spilleregler for hvordan Snap Map skal brukes. Unge har en forventning om at andre jevnaldrende skal være 'på' til enhver tid. For eksempel blir det tydelig at hvis du ønsker å bevare en relasjon med andre, må man også være tilgjengelig. Sonja setter ord på hvordan en gutt hun var interessert i, ikke spilte etter de riktige reglene: «[...] du er jo aktiv nå, men du har ikke svart meg [...]». Delkapittel 5.2 vil bygge videre på forrige del, men vi vil her belyse videre hvordan unge spiller «spillet». Våre funn viser at de aller fleste har kartet påskrudd for nære venner, men at det varierer om de også har det på for familie eller utvidet vennekrets. Det viser seg også at ikke kartet alltid er påskrudd, men at noen også velger å skru av kartet midlertidig. En av informantene skrur rett og slett av kartet for å unngå å skape konflikt og splittelser i vennegjengen sin.

I forrige delkapittel viste vi at alle våre informanter og 82 prosent av respondentene i spørreundersøkelsen at de er synlige for andre på Snap Map. Hvem de er synlige for, varierer likevel, da man kan regulere dette på personvernstillinger. Til tross for at man kan regulere hvem man er synlig for, oppgir 32 prosent av respondentene at de er synlig for de aller fleste, og 11 prosent at de er synlige for alle. Med vårt datamateriale skal vi derfor undersøke hvorfor vårt utvalg velger å være synlig eller ikke, og hvordan det allerede ved valg av synlighet oppstår normer og spilleregler for bruken av Snap Map. Til slutt, ser vi på hvordan flere har en forventet responstid knyttet til å definere relasjoner.

Av de omtrent 80 prosentene av respondentene som har valgt å være synlig for andre, fikk videre spørsmålet om hvem de var synlige for:

Figur 9. Hvem er du synlig for på Snap Map? (N=155).

Her er svarene mer jevnt fordelt med unntak av svaralternativet «bare familie», hvor ingen har valgt dette alternativet. Også svaralternativet «alle» har litt færre enn de andre, mens resten har svart jevnt mellom at de enten deler posisjonen sin med de aller fleste, de nærmeste vennene og familie, eller bare de nærmeste vennene sine. Dette samsvarer godt med hva informantene svarte i intervjuene. Et eksempel er når vi spurte Sebastian om han hadde på Snap Map:

«Ja, det har jeg. Jeg har det på for vennene mine, og ... eller ... jeg har det på de aller fleste bortsett fra familien egentlig.»

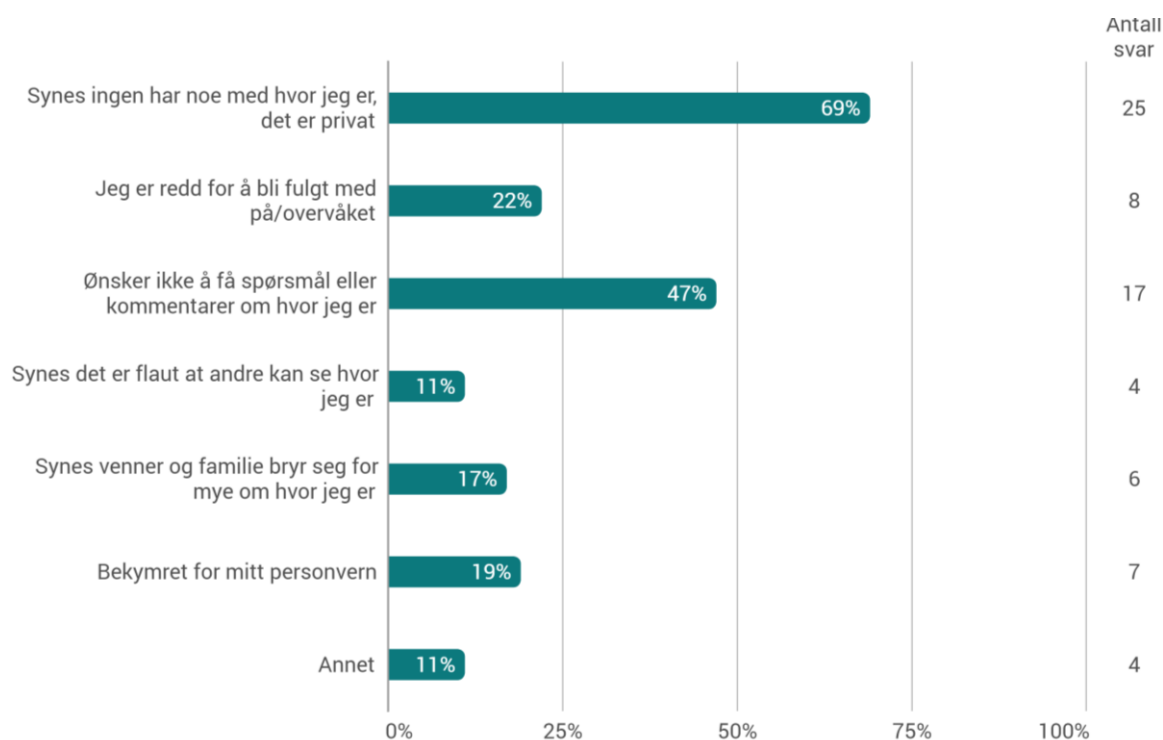
Ut ifra disse svarene kan vi foreløpig anta at for flere av brukerne av Snap Map, er det vanligere å vise posisjonen sin for venner, enn for familie. I likhet med spørreundersøkelsen, var det ingen blant de intervjuede som svarte at de hadde på posisjonen sin kun for familie. I intervjuene var en gjenganger at de ikke ønsket å dele posisjonen sin for foreldre, slik som man ser med eksempelet fra Sebastian. Da vi spurte Sonja om hvem hun var synlig for på Snap Map, svarte hun:

«Ehh. Jeg har det på for ... familie som jeg vet ikke 'snitcher' til foreldrene mine. Også har jeg det på for nære venner, og folk fra folkehøyskolen. Det er liksom for at de også skal kunne se hvor jeg er og hva jeg gjør i verden og sånn. Så jeg har det egentlig på for folk jeg tror kan ha en interesse av å vite hvor jeg er. Men det er kun for nære venner, og ikke bare sånne 'randoms'.»

Sitatene fra både Sebastian og Sonja viser at de har gjort et utvalg av hvem de velger å være synlig for på Snap Map. Til felles har de at de ikke ønsker å være synlig for familie, og i Sonjas tilfelle spesielt foreldrene sine. Når det gjelder resten av utvalget deres, har Sebastian valgt å ha det på for de aller fleste, mens Sonja kun er synlig for nære venner.

I vårt datamateriale ser vi altså at de aller fleste som velger å ha på Snap Map, er synlige for nære venner, men at det varierer hvor mange som har på for de aller fleste og for familiemedlemmer. Det er ingen som oppgir at de er synlige kun for familie. Brandes & Levin (2014) viser til hvordan tenåringer er i en fase i livet hvor venner blir viktigere enn tidligere i barndommen (s. 744). Dette viser også Aalen & Iversen (2021) til, og påpeker at samtidig som venner blir viktigere enn før, kan relasjoner med venner også bli viktigere enn med familiemedlemmer (s. 56). Brandes & Levin (2014) og Aalen & Iversen (2021) sine utsagn om tenåringers relasjoner samsvarer med det vi ser i vårt datamateriale. Å skulle dele posisjonen sin, kan oppleves som privat for enkelte, og som man tenker er bare for de nærmeste. Funnene våre kan tolkes som at det er viktigere å dele posisjonen sin med venner, da de er i en tettere relasjon med disse enn med familie i denne fasen av livet. En annen tolkning kan også være at de ønsker å unngå å bli fulgt med på, og overvåkes av foreldre. Slik overvåking kan muligens fortere anta en form som kan gå over til en kontroll lik den Ugelvik (2019) beskriver som å gå fra å være produktiv til å bli destruktivt kontroll (s. 37). Dette vil vi også gå nærmere inn på i kapittel 6.2. Videre kan det også tenkes at våre informanter og respondenter har tatt hensyn til eget personvern når de har vurdert hvem de skal være synlige for og ikke. Ifølge Hargittai & Marwicks studie (2016) om unges forhold til personvern, hevdet de unge selv at de bryr seg om eget personvern på sosiale medier (s. 3737).

I sammenheng med personvern, har vi også sett på begrunnelser for at noen i datamaterialet ikke ønsker å være synlige for andre på Snap Map. Da vårt fokus ligger på hvordan Snap Map brukes, vil vi derfor kun se på dette kort. Som nevnt tidligere, var alle våre informanter synlige for noen på Snap Map. Dette kan også ha sammenheng med at de ønsket å la seg intervjues, og dermed også hadde en interesse for temaet. I spørreundersøkelsen, oppga omtrent 20 prosent av respondentene at de ikke var synlige for noen på Snap Map. Da vi spurte respondentene om hvorfor de ikke var synlige for andre på Snap Map, viste svarfordelingen seg slik:

Figur 10. *Hvorfor deler du ikke posisjonen din (har på spøkelsesmodus)? (N=36).*

Her hadde respondentene muligheten til å velge flere alternativer, hvor svaralternativet «synes ingen har noe med hvor jeg er, det er privat» var det som fikk flest antall svar, men også «ønsker ikke å få spørsmål eller kommentarer om hvor jeg er» var det omtrent halvparten som var enig i. Det er relativt få som har svart at de ikke er synlig på Snap Map fordi de er bekymret for sitt eget personvern, men det kan likevel tenkes at svaralternativet «synes ingen har noe med hvor jeg er, det er privat» kan tolkes som en refleksjon rundt eget personvern. Det er likevel få som oppgir dette konkret, noe som står i kontrast til Hargittai & Marwicks studie (2016), hvor de fant at mange unge i dag hevder selv at de er opptatt av eget personvern ved bruk av sosiale medier. Som vi vil gå nærmere inn på i kapittel 6.1, finner vi at vårt utvalg gir uttrykk for at de ikke er opptatt av eget personvern. Av informantene vi intervjuet, var det ingen som hadde skrudd av synligheten på Snap Map permanent, men flere nevnte at de kunne gjøre det av og til, eller at de hadde det av for enkelte hele tiden. En av dem er Johannes, som forteller om noen av grunnene til at han velger å skru av synligheten på Snap Map enkelte ganger:

«Hvis jeg skal være med noen venner uten at hele vennegjengen skal vite det, så kan jeg skru av. Med det er for å ikke lage noe drama, og så de andre ikke skal bli lei seg. Også er det jo hvis man har en ekskjæreste eller noe, for da er det best å bare skru av permanent for dem.»

Her er med andre ord, grunnen til at Johannes velger å skru av synligheten ikke på for å beskytte eget personvern, men heller for å unngå å skape konflikt i vennegjengen. Det er flere som nevner lignende grunner som Johannes, som at de forteller at de skrur av synligheten for å unngå kommentarer om hvor de er.

Et annet fremtredende funn i vår undersøkelse, er hvordan Snap Map blir brukt for å sjekke om noen er aktive eller ikke på Snapchat. Her ser vi at et gjennomgående tema er hvordan Snap Map synliggjør tilgjengeligheten til brukerne, og at mange bruker denne funksjonen for å «spille det sosiale spillet», og for å tolke relasjoner med andre. At det å kunne se om andre er aktive eller ikke inne på appen var en faktor for at flere bruker Snap Map, ble svært tydelig for oss da vi intervjuet Alex. Da vi spurte Alex om hva han synes var det viktigste med Snap Map, fortalte han at hovedgrunnen til å bruke Snap Map var for å kunne se om noen er aktive eller ikke:

«Det er jo det å sjekke hvorfor folk ikke har svart meg da, man ser jo når sist de var på Snap. Så da kan man jo se om de er opptatt eller ikke. Så det er jo hovedgrunnen til at jeg bruker Snap Map egentlig, for hvis jeg skal få noen beskjeder, så vil jeg se om de er opptatt eller ikke. Så det er egentlig hovedtingen jeg bruker Snap Map til da.»

I likhet med hvordan Snap Map er en vanesak for flere, er dette noe vi ikke var klar over før undersøkelsen, men som vi oppdaget underveis. Vi hadde derfor ikke med dette som et svaralternativ, men som likevel dukket opp i spørreundersøkelsen under «annet», hvor respondentene hadde mulighet til å legge igjen kommentarer. Én av kommentarene under spørsmål om hvorfor de ikke valgte å være synlig for andre på kartet står skrevet slik:

«Jeg vil ikke at folk skal se når jeg sist var aktiv på Snapchat, så hvis jeg ikke ønsker å svare med en gang, kan de ikke se at jeg ignorerer de.»

En forklaring på at respondentene ikke ønsker å være synlig på Snap Map er med andre ord fordi man ikke ønsker å svare noen på Snapchat med en gang. Både respondentene fra spørreundersøkelsen og Alex forteller at de bruker Snap Map til å sjekke om noen er aktive på Snapchat uten å svare tilbake. Alex forteller også at dette er hovedårsaken til at han bruker Snap Map. Med funksjoner som viser når noen sist var aktiv, slik som Snap Map, vil det bli vanskeligere å skulle skjule sin aktivitet, noe Aalen & Iversen (2021) argumenterer for at kan skape ulike former for sosialt press. På den ene siden kan man velge å være «usynlig» på kartet, og dermed heller ikke vise aktiviteten sin. På den andre siden, hevder Aalen & Iversen for at det likevel vil være normer knyttet til å alltid skulle være tilgjengelig på sosiale medier,

noe selskapene bak ulike sosial medier, slik som Snapchat, har lært seg å spille på (Aalen & Iversen, 2021, s. 60).

I de overnevnte kommentarene kommer det frem at de vil sjekke om noen er aktive om de ikke har fått svar på 'snappen'. Vi ser derfor at det er en forventning om at personene de snakker med skal svare med en gang. Det kommer også frem at de går ut ifra at noen ikke er interessert i å snakke med dem, hvis de ikke har svart mens de er aktive på appen. Sonja forteller at hun gjerne kan bruke mye tid på Snap Map hvis hun er interessert i å finne ut om noen er interessert i å snakke med henne eller ikke:

«Jeg kan godt bare sitte en hel dag å bare titte på kartet. Noen ganger tenker jeg at 'du er jo aktiv nå, men du har ikke svart meg', og da sitter jeg bare sånn 'svar meg!'. Men det er jo bare noen som jeg vil ha svar fra, for jeg sitter jo ikke sånn på alle som sender meg en snap. Men det er mer sånn hvis jeg snakker med en gutt og han ikke svarer meg, så blir jeg litt sånn 'faen, fakk deg liksom. Hvorfor svarer du meg ikke?'.»

Her forteller Sonja at hun kan følge med på kartet om noen er aktive eller ikke for å finne ut om de har sett 'snappen' hennes eller ikke. Her kan det derfor tenkes at det er en felles mening blant utvalget vårt om at det er forventet å svare på en 'snap' så fort man er inne på applikasjonen, og om ikke kan det være et tegn på at man ikke er interessert i å snakke med personen. Det er med andre ord en relativt kort forventet responstid, og normer og spilleregler knyttet til hvor fort man svarer på Snap Map. Dette kan tolkes som at «spillet» handler om å svare med en gang hvis man ønsker å vise at man er interessert i personen man fikk en snap fra, og at det for noen kan være en indikasjon på at man ikke er interessert hvis man ikke svarer mens man er inne på appen. Med andre ord, ser det ut til at flere bruker Snap Map for å tolke relasjonen man har med noen. Dette ligner også på funnene i Eriksen et al. sin rapport, *stress og press blant ungdom* (2017), som viser at det ofte er mye press rundt det å være tilgjengelig på sosiale medier, noe som kan skape mye stress blant unge (s. 73). I rapporten kommer det blant annet frem at flere unge kan sitte i flere timer hver dag for å svare på Snapchat, for å pleie relasjoner med andre jevnaldrende (Eriksen et al., 2017, s. 74).

Sett under ett, har vi i kapittel 5 forsøkt å besvare første del av problemstillingen: hvordan unge bruker Snap Map i dag. Her finner vi merkbare sammenhenger mellom det kvalitative og kvantitative datamaterialet. For det første, finner vi at Snap Map blir brukt til å følge med på hvor venner og bekjente er, og kan sees som sosial overvåking. For det andre, peker

resultatene på at Snap Map brukes for å dekke et behov for informasjon og tidsfordriv. Flere svarer at de bruker Snap Map om de kjeder seg, eller av praktiske grunner. Et annet fremtredende funn i oppgaven, er hvordan både respondenter og informanter forteller at de bruker Snap Map av vane. Her har vi dermed argumentert for hvordan Snap Map har vært igjennom en domestiseringsprosess, og blitt en del av hverdagslivet til flere av brukerne. I siste del av kapittelet, har vi nå sett på hvordan de fleste er synlige for venner, men at det varierer om de er synlige for enda flere eller familie. Flere av informantene forteller også om hvordan de ikke ønsker å være synlig for foreldrene sine. Vi ser også at flere fra vårt utvalg ser på om noen er aktive eller ikke inne på appen, og hvor lang tid det tar før de får svar på en Snap. Her avdekkes det med andre ord komplekse spilleregler for hvordan man skal bruke Snap Map. Denne delen har hatt et fokus på funn av den generelle bruken, og mindre fokus på teori og drøfting. I de to neste kapitlene vil vi også presentere funn, men her vil vi rette oppmerksomheten mer mot teori og drøfting.

6.0 Snap Map som arena for overvåking

I denne delen av masteroppgaven vil vi presentere vår analyse og drøfting av datamaterialet. Dette kapittelet vil være en forlengelse av kapittel 5, med fokus på den delen av problemstillingen som handler om hvordan unge opplever kartfunksjonen som en arena for overvåking.

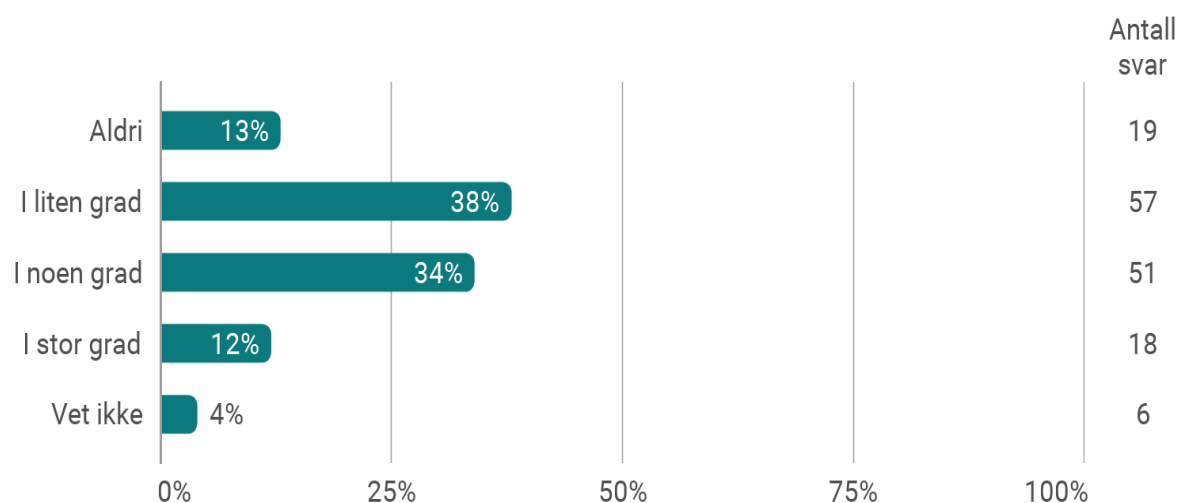
Med Snap Map åpnes det et eget univers med muligheter for å kunne følge med på hva andre gjør, hvem de er sammen med og hva som foregår fra by til by, og ikke minst som Johannes fortalte tidligere at «[...] man kan se om den personen er hjemme eller om de er der man skal møtes» og at man ved å trykke på snapper i et spesifikt område «kan [...] få lyst til å reise dit enda mer». Til tross for Snap Map sine mange positive sider, har kartet også negative sider. Mulighetene for å følge med på hva andre gjør og hvem de er sammen med, kan resultere i ubehagelige «stalking»-opplevelser, som til slutt kan gå over til en form for sosial kontroll. På bakgrunn av at overvåkingen kan gå over til kontroll, har vi valgt å strukturere kapittelet i to deler, der første del handler om overvåking, og i andre del belyses sosial kontroll.

6.1 Overvåkningsparadokset

Når ungdommene i vårt datamateriale blir spurt om hvorvidt de føler at andre følger med på hvor de er eller hva de gjør på Snap Map, er det flere som forteller om konkrete opplevelser der andre har sjekket hvor de er, hva de gjør og hvem de er sammen med. Noen forteller om episoder der venner og klassekamerater sender meldinger med spørsmål om hvorfor de befinner seg på ulike plasser eller hvorfor de er på samme lokasjon som andre de kjenner. Ifølge Aalen & Iversen (2021) er det ikke nødvendigvis uvanlig å se nærmere på en bestemt person, fordi det kan være uttrykk for normal interesse for venner og familie som for eksempel bor langt borte (s. 75). Likevel er det en tydelig distinksjon her, fra å bruke sosiale medier som et uttrykk for en interesse kontra som en handling om kontroll - noe som er i tråd med hvordan Alice Marwick definerer sosial overvåking. Ifølge Marwick (2012) handler sosial overvåking om at mennesker bruker Web 2.0-sider som eksempelvis Facebook eller Twitter for å se hva venner, familie eller andre holder på med. Hun legger vekt på at sosiale medier er laget nettopp for at man skal kunne følge med på andre (Marwick, 2012, s. 378). Snapchat sin tilleggsfunksjon Snap Map er et sosialt medium som er lagd for at man kan følge med på andre, men som i konsekvens kan bli et redskap for sosial overvåking. Overvåkingen kan foregå i ulike grader og variasjoner, og det kan kategoriseres fra alt som «stalking» til «creeping» (Marwick, 2012, s. 379). Flere av våre informanter bruker nettopp

ordet «stalking» når de snakker om at de bli fulgt med på av sine venner eller bekjente. Likevel er det påfallende, at til tross for at ungdommene forteller at de er klar over at andre følger med på hvor de er eller hva de gjør, så uttrykker de færreste at de blir overvåket. Med andre ord, vil vi argumentere for at det befinner seg et *overvåkningsparadoks*: De vet at de kan bli overvåket, og i tilfeller faktisk blir det, men uttrykker likevel lite uro eller bekymring ovenfor overvåkningen.

For å kartlegge om ungdommene har inntrykk av at de blir fulgt med på av andre på kartfunksjonen, stilte vi spørsmålet «Får du inntrykk av at andre følger med på hvor du er på Snap Map?». Respondentene hadde mulighet til å huke av for svaralternativer fra «aldri» til «i stor grad». Fordelingen viste seg slik:

Figur 11. Får du inntrykk av at andre følger med på hvor du er på Snap Map? (N=151).

Spørreundersøkelsen gir oss en indikasjon om at mange har inntrykk av at noen følger med på de på Snap Map. Dersom vi slår sammen i stor- og noen grad, er det omtrent halvparten som har inntrykk av å bli fulgt med på, der tolv prosent oppgir at de i *stor grad* har inntrykk av å bli fulgt med på. Sonja er en av ungdommene som forteller at hun har opplevd at andre har fulgt med på henne på kartet. Når hun blir spurt om det er noe hun har opplevd, så forteller hun:

«Jeg husker da jeg var med en fyr en gang, og da fikk jeg Snap av en venninne som lurte på hva jeg gjorde der. Da var jeg sånn ‘la meg leve’ og ‘la meg gjøre det jeg vil’ fordi selv om folk vet hvor jeg er, så trenger de ikke si noe på det.»

Videre forteller Sonja at hun synes folk burde slutte å bry seg om hvor hun befinner seg og hvem hun er sammen med. Samtidig beskriver Sonja også at meldingen fra venninnen er betryggende, og begrunner det med at hvis det hadde skjedd noe så hadde hun visst hvor hun befant seg. Som en forlengelse av at Sonja har inntrykk av at andre følger med på hvor hun er, beskriver hun en hendelse som nylig skjedde:

«Det er jo litt morsomt nå, fordi jeg bor jo på [en plass] nå, og da har jeg fått en del spørsmål om hvorfor jeg er der så mye. Da har jeg bare fortalt at jeg er der for å passe kjæledyret til en i familien. Det er jo kanskje fordi de har lagt merke til at jeg er der så mye, men jeg føler meg ikke stalket eller overvåket av den grunn. Jeg har jo vært der så mye at folk har lagt merke til det. Det er ikke noe jeg har brydd meg om.»

Sonja har over en kort tidsperiode flyttet til en annen bopel for å hjelpe et familiemedlem som er bortreist. På Snap Map vil hennes bitmoji derfor være synlig på en annen adresse enn tidligere, og det har mange stilt spørsmål om. Selv om Sonja er klar over at hun blir fulgt med på, så føler hun ikke nødvendigvis at det faktisk at andre stiller spørsmål ved hvor hun er, som overvåkende. Snarere legges det vekt på at hun ikke har brydd seg om spørsmålene hun har fått. Sonja beskriver en situasjon som har fellestrekk med andre historier ungdommene har fortalt. For eksempel så forteller Alex om en gang da han fortalte vennene sine at han skulle øve til en prøve på skolen, men istedenfor spurte foreldrene hans om han kunne bli med de i matbutikken. Han fikk flere meldinger om hvorfor han ikke var hjemme på Snap Map likevel. I spørsmål om han følte at han ble fulgt med på, svarte han:

«Ja, de følger vel litt med på meg. Men det er jo ikke akkurat overvåking føler jeg, men de følger jo med på meg. Men litt mer sånn at man kjeder seg, så går man inn på kartet.»

Også Henrik forteller at han har fått meldinger med spørsmål om hvorfor han befinner seg på ulike plasser, og om det tenker han:

«Jeg synes det er litt morsomt, eller det blir morsomt at folk faktisk henger seg opp i det. Men de er bare nysgjerrige da. Hvis det er sånn der ... Hvis de tror at 'oi, kanskje han er hos en jente?''»

Selv om Henrik vektlegger at han synes det er morsomt at folk bryr seg om hvor han er, så har han flere ganger valgt å skru av Snap Map fordi han ikke orker å få spørsmål. Av og til setter

han seg selv i spøkelsesmodus fordi han synes at det er mer behagelig. Han forteller likevel at selv om han setter seg i spøkelsesmodus, så får han fremdeles meldinger. Forskjellen er da at meldingene ofte handler om hvorfor han har skrudd av Snap Map, og ikke hvorfor han befinner seg på ulike plasser.

Et mulig bidrag i forståelsen av hvorfor de færreste ungdommene ikke føler seg overvåket selv om de er klar over at de blir det, er teorien om panoptikon. Innsatte i det panoptiske fengselet var klar over at de kunne bli observert fra vaktårnet til enhver tid, men uten å vite hvilke tidspunkt de faktisk ble observert (Foucault, 1975/1999, s. 180). Observatørene eller vokterne hadde makt over de innsatte, der vaktårnet i midten av fengslet muliggjorde at *få kunne overvåke mange*, forstått som at vokterne kunne overvåke alle fangene på samme tid fra samme plass. Å aldri vite når de selv ble overvåket, var en stor belastning for fangene. De innsatte mistet rett og slett det som var menneskelig ved dem fordi de til slutt bare ble behandlet som «kategorier» (Johansson, 2008, s. 320). Foucault beskrev at undertrykkingen og traumet som fangene ble utsatt for, ble internalisert i kroppene deres som en forplanting som festet seg under huden (Johansson, 2008, s. 321).

Teorien om panoptikon har av mange blitt overført for å forstå effekten av elektronisk overvåking (se eksempel Lyon, 1994; MacMillan, 2008). I vårt datamateriale forteller Henrik, Sonja og Alex at de er klar over at de blir overvåket, selv om de ikke opplever det som overvåking. I liket med de innsatte i det panoptiske fengslet, vet ungdommene hvem som mulig kan observere dem, men de vet ikke når det kan foregå og hvem som gjør det til hvilke tidspunkt. På denne måten er det visse likhetstrekk mellom Snap Map og panoptikon ved at informantene blir utsatt for overvåking, men vet ikke når de blir det. Det er likevel klare forskjeller fra det panoptiske: Ingen av ungdommene verken føler seg overvåket eller ytrer noen form for bekymring, selv om de vet at de blir overvåket. De innsatte i det panoptiske fengslet tok stor skade av å bli utsatt for overvåkingen – men hvorfor virker det som at ungdommene ikke bryr seg i det hele tatt?

I likhet med David Lyon (1994) er det flere ting som taler for at teorien om panoptikon ikke bidrar til å forklare alle sider ved den digitale overvåkingen. På den ene siden, så vil informasjon om hvem som sjekker hvor man er på Snap Map til hvilke tidspunkt være vanskelig å finne frem til fordi du av stor sannsynlighet ikke fysisk vil kunne se det. På den andre siden opplyser flere av ungdommene at de har fått meldinger om hvor de er, dermed får de både vite hvem som har overvåket dem og til hvilket tidspunkt det har foregått. I tillegg så

vil overvåkingen i det panoptiske fengslet dreie seg om at få overvåker mange, men det er ikke nødvendigvis tilfellet på Snap Map. Informantene som forteller at de har blitt overvåket, forteller at de også har overvåket andre, noe som gjenspeiler at måten Snap Map brukes er preget av gjensidighet. Det vil derfor ikke være riktig å si at overvåkingen på kartfunksjonen dreier seg om overvåking av de få, men snarere at 'mange overvåker mange'. Er det da mulig å tenke seg at teorien om panoptikon trenger en utvidelse siden heller ikke synoptikon⁵ beskriver overvåkingen på Snap Map godt nok? Er det slik at man må bruke en annen form for 'opticon' – en som beskriver pulveriseringen av overvåking og kontroll der alle har mulighet til å overvåke alle. Vi foreslår derfor en ny tilspisset form for 'opticon' – et supraopticon⁶.

Oppeves overvåkingen som skummel eller harmløs?

Selv om de fleste ikke opplever at de blir overvåket, er det noen av våre informanter som har gjort seg opp flere tanker om Snap Map som arena for overvåkning. Å få meldinger om hvor du befinner deg fordi du er synlig på kartfunksjonen, kategoriseres av noen som både skummelt og harmløst på samme tid. Nora er et godt eksempel på en slik tankegang, der hun i første omgang forteller:

«Jeg synes jo egentlig det er skummelt, jeg synes jo det. Men jeg er jo en som bruker Snap Map. Så det er jo sånne som meg jeg er redd for. Neida, men det er jo egentlig veldig skummelt.»

Nora forteller at hun syns at «stalkingen» på applikasjonen kan være skummel, selv om hun tidligere har fortalt om Snap Map sine positive sider som at det for eksempel er en trygghetsfaktor. Da Snap Map ble lansert, husker hun at hun både hadde en følelse av nysgjerrighet, men også en annerledes følelse om at alle vennene hennes nå kunne se hvor hun befant seg til enhver tid. Videre forteller Nora:

«Ja, det er jo litt med de som man har hatt på Snap Map for, som man kanskje egentlig ikke trenger å ha det på for. At du får litt sånn der 'jeg ser hvor du er på bussen' eller 'jeg så du var der og der', og da blir du sånn 'hvorfor så du hvor jeg

⁵ Synoptikon er identifisert av sosiologen Thomas Mathiesen som overvåking som dreier seg om at mange overvåker få (Mathiesen, 1994).

⁶ «Supra» henviser her til den latinske forståelsen av «ovenfra». Opticon fra gresk kan bety syn eller synlig; og kan tolkes som overvåkning (Foucault, 1975). «Supra-opticon» kan dermed foreslås som et begrep for overvåkning ovenfra.

var?'. Det var litt ... Men som regel er det sånn harmløst, for det er jo de som er meg nærmest som tørr å spørre også.»

Videre forteller Nora:

«Men det er jo sikkert noen som har fulgt med på meg også. Jeg vet jo om folk som har sjekket om jeg er hjemme, eller hvis jeg har vært i hjembyen min så har jeg fått 'åja, du fikk ikke den invitasjonen fordi du ikke var der'. Men de visste jo egentlig ikke at jeg ikke var hjemme, men så har de jo sett det på Snap Map. Det er jo ikke en legit grunn til å ikke bli invitert.»

Nora foreller at når noen spør hun om hvor hun er eller hva hun gjør, så tenker hun at det ofte er en harmløs handling uten baktanker. Likevel forteller hun at hun kan bli litt småirritert over at andre har fulgt med på hvor hun er, særlig når det går utover å bli invitert med på ting. Det kan i likhet med Nora, også virke som at også Sara opplever overvåkingen som både skummel og harmløs på samme tid. Sara forteller om da det var populært å legge ut «shoutout for shoutout» i Story for noen år siden. Det gikk ut på at man delte brukernavnene til hverandre i Story, og at man på denne måten fikk flere kontakter på Snapchat. Sara har derfor svært mange venner på Snapchat, og viser stedsposisjonen sin til alle. Selv tenker hun at det ikke var en lur handling, samtidig som hun ikke orker å bruke tid på å slette kontakter. Ofte får hun meldinger med spørsmål om hvor hun er og hva hun gjør, og når vi spør hva hun tenker om å få spørsmål svarer Sara:

«Det kommer egentlig veldig an på hvem som spør egentlig. Så jeg bare ... jeg tenker ikke så mye over det for jeg sier jo bare hvor jeg er. Jeg bare forklarer hvorfor jeg er der jeg er.»

I likhet med Nora, kan det virke som at Sara også synes at meldinger fra venner er harmløse. Det som derimot har større betydning for Sara, er hvem som er avsender av meldingene. Hun forteller at det kan være ubehagelig å få meldinger som ikke er av nære venner, og at dette kan være skummelt. Tankefull peker hun på at hun burde tenke mer over det, og forteller at det kan skje 'gale' ting om man ikke er forsiktig.

Også her ser vi tendensene av det vi kaller for et overvåkingparadoks: ungdommene vet at de blir overvåket, men opplever likevel ikke at de blir det. Det kan anses å være paradoksalt at ungdommene både ser på overvåkingen som ganske ubehagelig og skummel, samtidig

som det i noen tilfeller egentlig bare oppfattes som harmløse handlinger. En slik tankegang kan sees i sammenheng med at det er en naturlig del av mennesket å være nysgjerrig på andre, og med denne bakgrunnen normaliseres det å følge med på eller «stalke» hva andre gjør ved hjelp av sosiale medier (Aalen & Iversen, 2021, s. 76-77). Et interessant aspekt ved at Nora og Sara opplever overvåkingen som både skummel og harmløs på samme tid, er fordi det har blitt normalisert og dermed oppleves som uskyldig. Når andre venner og bekjente også tenker at det ikke er unormalt å følge med på andre, kan man fort ta etter dette, noe Silverstone & Haddon (1996) også påpeker. Det interessante i denne sammenhengen er hvordan den sosiale dynamikken foregår på et vis der alle kan overvåke alle – altså supraopticon – og skiller digital sosial overvåkingen fra andre overvåkingsformer.

Unge tanker om personvern

Personvern spiller en viktig rolle i diskusjonen om sosiale medier (Enjolras et. al, 2013, s. 194). Ifølge Datatilsynet handler personvern om retten til privatliv, men også om at man skal kunne bestemme over egne personopplysninger (Datatilsynet, 2019). På den ene siden samler Snapchat inn personopplysninger om oss, der de blant annet oppbevarer informasjon om vår lokasjon ved hjelp av GPS, trådløse nettverk, mobiltårn og andre sensorer. Informasjonen Snapchat samler inn, blir blant annet brukt til å personliggjøre deres tjenester, og skreddersy annonseinhold (Snapchat, 2022). På den andre siden vil også personvern omhandle de personopplysninger forbrukere av Snapchat og Snap Map kan samle inn. Gjennom sosial overvåking vil du kunne samle inn informasjon om hvor andre er, og hva de gjør (Marwick, 2012). I studien «Ghost protocol - Snapchat as a method of surveillance» (2021) konkluderes det med at Snap Map kan fungere som en erstatter for tradisjonell CCTV-overvåking (Matthews et al., 2021). Det gir oss derfor et inntrykk av hvor mye informasjon som er tilgjengelig om andre ved hjelp av Snap Map. Vår studie støtter opp om disse funnene, men til tross for hvor mye informasjon andre kan samle inn om brukerne, uttrykker få av våre informanter at de er bekymret for sitt eget personvern.

Et av våre hovedfunn er at det er få av ungdommene som uttrykker noen form for bekymring for eget personvern. Blant ungdommene, er Alex en av de som ikke uttrykker bekymring for personvernet sitt. Han forteller at hvis noen følger med på han på kartet, så mener han at det bare er en «konsekvens» av at han selv har valgt å være synlig på kartet. Avslappet forteller han:

«Hvis jeg hadde vært veldig opptatt av det så hadde jeg skrudd av posisjonen. Men det gjør meg ikke noe at folk vet hvor jeg er.»

I likhet med Alex, forteller også Nora at hun selv har tatt et valg om å ha på Snap Map for andre. Når vi spør om hun har vært bekymret for sitt personvern, så svarer hun:

«Nei, jeg tenker ikke så mye på det. Men jeg ser for meg at mange følger med, men det er ikke sånn ... Jeg har jo gitt tilgang til å så sykt mye på sosiale medier, liksom Instagram og telefonen min vet jo hvor jeg er. Så om Snapchat vet det, så er ikke det så annerledes. Det er jo mitt valg å ha telefon, og hvis jeg hadde vært veldig redd for det så måtte jeg ... Det er jo ikke dem som følger med sin feil, det er jo et aktivt valg jeg har tatt. Jeg er jo ikke redd for det, men man kan jo være uheldig, men det kan man være med alt. Så jeg velger ikke å ofre det for mye tanker, men jeg har tenkt på det. Jeg er jo ikke helt naiv og ikke bryr meg noen ting, men det er bare sånn liksom.»

Oppsummert forteller Nora at hun tar i bruk flere ulike medietjenester, og at hun derfor har samtykket til at informasjonen om henne kan bli brukt til ulike formål av appene og av de som besitter de. Derfor anser hun det ikke som noe annerledes med Snap Map. Hun konkluderer med at det ikke er noe å være redd for, og at hun derfor velger å ikke bruke verken mye tid eller energi på å tenke over informasjonen som er tilgjengelig om henne på Snap Map og andre sosiale medier. Rett og slett forteller Nora at «det bare er sånn». I likhet med Nora, uttrykker heller ikke Louise bekymring for personvernet sitt. Det hun derimot legger vekt på, er at tanken om informasjonen som er tilgjengelig om henne kan være skummel, samtidig som hun legger vekt på at hun ikke tror at hun selv er interessant å følge med på:

«Det er jo en veldig skummel tanke ... Å forestille seg at folk ser på hvor jeg er. Men jeg tror ikke at jeg er så interessant å følge med på. Men det er sikkert mange som føler på redsel for at noen følger med på dem.»

Det kan være flere grunner til at få i vårt materiale uttrykker noen form for bekymring for sitt personvern. For det første kan det være at informantene ikke vet hva personvern innebærer eller hvilke betydninger det har. Uten en felles forståelse av begrepet personvern, vil det vanskelig kunne måles eller sies noe om. Staude & Martinsen (2013) peker på at man enkelt kan miste oversikten når det gjelder personvern fordi det kan være utfordrende å forstå rekkevidden av hvordan informasjonen flyter på nettet (s. 191). Samtidig har vi forsøkt å

forklare informantene hva vi la i begrepet personvern, når vi har stilt spørsmål om det. I tillegg er det flere av våre informanter som selv fortalte hva de la i ordet personvern, når de snakket om det. En av ungdommene, Henrik, hadde blant annet god kunnskap om all informasjonen som appene samlet inn og brukte for å skreddersy annonser. Blant annet fortalte han:

«Når man aksepterer vilkår og terms, så takker du jo ja liksom ... altså det er jo ingen som leser det, så du takker jo bare godta. Og det er sånn alle snapper du har sendt, de er jo liksom ikke lagra, men hvis du sendte en Snap for et år siden, så er den fremdeles i skydataen til Snapchat.»

Henrik vet med andre ord altså godt at å ta i bruk applikasjoner, også handler om å godta en rekke betingelser på bekostning av hans eget personvern. Likevel betyr ikke dette at alle har like god oversikt. Sentio Research sin undersøkelse av unges holdninger og kunnskap om personvern fra 2018, viste at det er få unge som faktisk leser personvernserklæringene når de tar i bruk sosiale medier (Medietilsynet, 2018). Det betyr ikke nødvendigvis det samme som at man ikke forstår betingelsene i personvernserklæringen, men det kan derimot kanskje indikere at det er noe de færreste bruker tid og energi på å tenke over.

Videre, i likhet med de andre ungdommene, forteller Sonja at hun ikke er bekymret for sitt personvern, men hun påpeker at det er dumt at hun ikke bryr seg. Hun deler sin stedsposisjon med mange, og hvis hun for eksempel er ute på byen i helgene, så legger hun til mange ukjente i sin kontaktliste. I løpet av en kveld kan hun legge til fem nye personer på Snapchat. Sonja påpeker at det egentlig ikke er lurt fordi det kan være kan være kriminelle, til og med mulige voldtektsmenn i hennes venne-liste. Til tross for dette, uttrykker ikke Sonja bekymring for personvernet sitt, og velger å være synlig for alle på kartet. Samtidig forteller hun om en ubehagelig opplevelse, om en gang da hun var sammen med en gutt. Ved en feiltakelse klarte Sonja å ta meg seg hans hodetelefoner hjem etter de hadde vært sammen. Den eneste kontaktinformasjonen de hadde utvekslet var Snapchat. En dag da Sonja dusjet, opplevde hun noe overraskende:

«Jeg titter ut av vinduet, og der står han. Jeg var bare sånn hva faen skjer nå, og jeg orker ikke. Han sa til meg at han hadde vært utenfor huset mitt i ti minutter, og da har han stalket meg gjennom Snap Map. Det var liksom litt ... da ble jeg litt sånn herregud hvorfor hadde jeg egentlig på Snap Map? Etter det så ... hvis jeg ikke er helt

trygg på personen, så har jeg ikke på Snap Map for den personen. Han kjente meg ikke en gang, og det syns jeg er litt skummelt. I alle fall når han har stått utenfor huset mitt i ti minutter.»

Til tross for at Sonja opplevde en ganske inngripende hendelse, fortalte hun tidligere at hun ukritisk la til alle mulige personer hun traff i løpet av en bytur i sin venne-liste. Hun ytrer ikke bekymring for sitt eget personvern, men legger vekt på at hendelsen var ubehagelig. Hvorfor ser det likevel ut til at hun i likhet med de andre ungdommene, ikke er bekymret personvernet sitt? Det som Sonja forteller kan sees i sammenheng med det at andre sjekker Snap Map både oppleves som skummelt og harmløst på samme tid, og det som vi har valgt å kategorisere som et *overvåkningsparadoks* – at ungdommene vet at de blir overvåket selv om de ikke føler at de blir det.

Slik vi tolker det, kan Sonjas opplevelser knyttes til Tokunagas (2011) begrep ‘interpersonal electronic surveillance’ (s. 706). Begrepet handler om at en person i skjul samler informasjon om andres offline eller online atferd. Handlingen er bevisst gjort for å eksempelvis sjekke om partneren sin har avvikende atferd (Tokunaga, 2011, s. 706). I følge Tokunaga (2011) er også en slik type overvåking vanlig blant yngre mennesker (s. 706). Bauman & Lyon (2013) hevder at overvåking har blitt et nøkkelord i det moderne samfunnet. Det ser også vi her, at det blir normalisert at vi stadig utsettes for overvåking gjennom sosiale medier.

6.2 Fra overvåking til sosial kontroll

Nært knyttet til sosial overvåking, er sosial kontroll. Ifølge Aalen & Iversen (2021) åpner sosiale medier opp for muligheter til å overvåke andre, og særlig uten at andre merker at det foregår. Den sosiale overvåkingen bidrar til innhenting av informasjon om andre personer, noe som igjen kan bidra til at det oppstår situasjoner der noen får kontroll over andre (s. 76-77). I vårt datamateriale vil vi argumentere for at det er nettopp dette vi ser – at tittingen, ‘stalkingen’ og overvåkingen bikker over til en form for sosial kontroll som av flere både blir opplevd og utøvd på samme tid.

Våre funn viser at de fleste informantene har på følelsen av at andre ofte sjekker hvor de befinner seg på kartet. Samtidig er det få som ønsker å skru av kartet av den grunn. Henrik, som er en av informantene, forteller at som et forsøk på å slippe unna konfrontasjoner eller drama på bakgrunn av at han befinner seg på ulike plasser på kartet, valgte han å skru denne funksjonen av. Problemet var at selv da kartet var avskrudd, ble han tilsendt meldinger med

spørsmål om hvor han var. Ifølge Henrik er Snap Map egentlig bare et «stort spill med en haug med spilleregler». Hvis ungdommene ikke spiller etter de uskrevne og nærmest usynlige reglene, vil det kunne få konsekvenser for dem. Slik som ungdommene vi har intervjuet snakker om det, er det nærliggende å tolke funnene i retning av det Ugelvik (2019) beskriver som uformell kontroll. De sosiale normene med å være pålogget, tilgjengelig og *synlig* er tydelig tilstedeværende og sterke, noe som understrekes igjennom de sanksjonene som oppstår når de ikke følger spillereglene.

Datamaterialet viser også at det er mulig å skille mellom ulike former for uformell sosial kontroll. Den første er en mer inngripende form, som kommer til uttrykk der informantene forteller om de sanksjonene og umiddelbare sosiale reaksjonene som oppstår ved å ikke følge de sosiale normene. Den andre formen er mer indirekte, og kommer ikke til uttrykk igjennom sanksjoner på samme måte, men tar form av et sosialt kontrollbehov. Flere av ungdommene forteller at de har et behov for å ha en form for kontroll før de møtes på sosiale arrangementer. Ved å sjekke Snap Map på forhånd ser de hvem som er eller skal på arrangementet, og dermed får de en forforståelse for hvilke sosiale spilleregler som vil tre i kraft. Det må også nevnes at vi finner eksempler på mer destruktive former for sosial kontroll i materialet. Ella forteller for eksempel om episoder knyttet til en av sine ekskjærester; der Snap Map førte til begrensinger av hennes frihet.

Et siste poeng vi kan trekke frem, er at flere av ungdommenes forteller om hvordan foreldrene benytter kartfunksjonen til å følge med hva barna de gjør eller hvor de oppholder seg. Dette er også en form for sosial kontroll, men som Ugelvik (2019) beskriver er knyttet til den primære sosialiseringprosessen, snarere enn det sekundære som utøves av venner og bekjente (Ugelvik, 2019, s. 81).

Sosial kontroll?

Henrik forteller at i situasjoner der han ikke har skrudd av Snap Map, har det ofte ført til en rekke spørsmål fra vennene hans. Da han var på fest en helg, dro han tidlig for å møte en jente som han hadde et ekstra godt øye til. Han ønsket at det skulle være hemmelig, men erfarte raskt å få spørsmål om hvorfor han dro tidlig på bakgrunn av at det var synlig på kartet. Han forteller:

«For jeg vet jo ikke selv engang, om vi er sammen eller ikke. For man vil ikke ha spørsmål eller snakke om det på en måte. Og når de ser at jeg stikker tidlig og at jeg ikke er på kartet, da ble det mange meldinger.»

Til tross for sin opplevelse, uttrykker ikke Henrik at han nødvendigvis ønsker å skru av Snap Map, i stedet legger han vekt på at det kunne vært behagelig å skru det av. Videre forteller Henrik at han overtenker mye på grunn av Snap Map. For eksempel så forteller han at hvis det har vært 'drama' i vennegjengen hans og de har en seriøs samtale på Snapchat, så blir han bekymret hvis ingen åpner meldingene hans. Da pleier han heller å sende meldinger i form av bilder på Snapchat. Han beskriver det som en «life-hack», fordi det gjør at man ikke kan «half-swipe» meldingene, da man må åpne 'snappen' for å kunne se meldingene fremfor om det var en skrivemelding. Videre forteller Henrik:

«Det blir sånn der 'dont hate the player, hate the game' på en måte. For det er jo sånn det er.»

Alt som gjøres på Snap Map og Snapchat er ifølge Henrik et spill, og han legger vekt på at det ikke alltid er like lett å delta i spillet og gjøre det som er riktig til enhver tid. Det faktum at Henrik forteller at Snap Map oppleves som et spill, kan forstås i lys av domestiseringsteorien til Silverstone & Haddon (1996) som viser at bruken av teknologi blir en del av hverdagslivet vårt, der det etableres normer for skikk og bruk. Normene for skikk og bruk kan forstås som spilleregler som befinner seg i det aktuelle sosiale mediet. Ifølge Ugelvik (2019) vil de uskrevne reglene bli synlige idet vi bryter med de (s. 77). At Henrik velger å være hemmelighetsfull og «tukler» med hvordan meldinger blir sendt ved hjelp av «hacks», kan ansees for å bryte med normene for skikk og bruk på Snap Map. Hvis vi går ut ifra at det er fellesskapet som etablerer normene på Snap Map, er det ifølge Ugelvik (2019) disse normene som former den sosiale kontrollen (s. 89). Med forståelsen av sosial kontroll som et fenomen der man prøver å få noen til å oppføre seg på en spesifikk måte, vil man kunne hevde at man gjennom Snap Map kan utsettes for sosial kontroll.

På den ene siden så vet vi ikke om Henrik føler seg direkte kontrollert, selv om det er flere av vennene hans som handler på en måte som gjør at de ønsker at han skal oppføre seg på en spesifikk måte. På den andre siden, ytrer ikke Henrik et ønske om å skru av Snap-kartet. Å skru av kartet, kunne ha minsket kontrollen fordi handlingene hans ikke blir direkte synlige. En mulig grunn til at Henrik ikke ønsker å skru av kartet, kan sees i sammenheng med at ungdommer ofte vil «sole seg i glansen av sine jevnaldrenes blikk» (Ugelvik, 2019, s. 89). Det betyr med andre ord, at det andre jevnaldrende mener om ulike ting, vil være svært betydningsfullt. Det kan derfor tenkes at Henrik synes det er viktigere å fremdeles ha på kartet for andre, fremfor å skulle skru det av. Louise forteller at hun tenker at å sjekke Snap Map

ofte, er en normalisert handling blant unge. Dette kan forklares med Ugelvik sin påstand om at vi mennesker blir kontrollert og kontrollerer andre hele tiden (Ugelvik, 2019, s. 89).

Tanken eller opplevelsen av å bli utsatt for sosial kontroll oppleves med andre ord ikke som unormalt eller klaustrofobisk, nettopp fordi det har blitt en del av det normale hverdagslivet. Dette stemmer også overens med domestiseringsteorien, hvor bruken av sosiale medier har blitt en integrert del av hverdagslivet.

Ifølge Ugelvik (2019) kan vi plassere sosial kontroll på en skala fra eksplisitt til implisitt kontroll. Den eksplisitte kontrollen kan kategoriseres som synlig, til implisitt, usynlig kontroll (Ugelvik, 2019, s. 44). Denne skalaen vil altså gjelde for både de som kontrollerer andre, men også de som blir kontrollert selv. Spillereglene som befinner seg blant ungdommene på Snap Map, kan dreie seg om en implisitt form for kontroll. Alle vet at det befinner seg et sett med regler for de som deltar, og hvis reglene ikke følges, kan straff påføres. For eksempel «straffes» Henrik med å få tilsendt meldinger hvis han skrur av Snap Map. Dette er også Henrik bevisst på. Han vet i forkant at en konsekvens av å skru av kartet, er at han får tilsendt meldinger med spørsmål om hvorfor han ikke har det påskrudd. I tillegg er det stor sannsynlighet for at det blir mindre god stemning innenfor hans vennekrets. Det som imidlertid tyder på at kontrollen er mer eller mindre implisitt (usynlig), er at spillereglene verken er skrevet ned eller blir snakket om. Det kan derfor tenkes at ungdommene bevisst eller ubevisst blir eksponert eller utsatt for implisitt kontroll, selv om de til en viss grad vet at det befinner seg et sett med regler som de må følge for å ikke få konsekvenser.

Unge behov for kontroll

I delkapittel 5.1 viste vi en oversikt fra spørreundersøkelsen om ulike grunner til at ungdommene sjekker Snap Map (se figur 8). Her hadde respondentene mulighet til å krysse av for flere svaralternativer på samme tid, der den mest fremtredende grunnen til at kartet ble sjekket var at de lurte på hvor venner og bekjente var, eller hva de gjør. Sett ut ifra formålet med applikasjonen - å få tilgang til informasjon om hvor vennene dine er (Snap Inc., 2022a), - kan det virke som at det også er naturlig at dette har blitt krysset av for. I tillegg til at de fleste lurte på hvor venner og bekjente er, indikerer spørreundersøkelsen også at noen sjekker Snap Map fordi de ønsker å kartlegge om noen snakker sant om hvor de er, eller at de ønsker å vite om noen er samlet uten at de selv er invitert. Det kan også se ut til at flere sjekker Snap Map fordi de har et behov for å ha kontroll over hvem som er sammen og ikke. Thomas er en av ungdommene som forteller om behovet for kontroll:

«Det er jo av og til at jeg bare sjekker for å ha litt kontroll på hvor folk er, og liksom hvis jeg skal en plass så er det greit å se hvilke folk som er der før jeg drar dit.»

Videre forteller Thomas at kontrollen gir han mulighet til å forberede seg på hvem han kommer til å møte, og at dette er noe han gjør nesten hver gang før han skal møte noen. Det har blitt en del av hans rutine. I likhet med Thomas, forteller også Ella at hun følger med på hva andre gjør på kartet:

«Eh ... jeg bare ser hvor vennene mine er og hvem som er sammen og hva folk gjør liksom.»

Ut ifra det både Thomas og Ella forteller, kan det antas at begge har et behov for å ha kontroll over hvor deres omgangskrets befinner seg. De ønsker å vite hvem som er sammen og hva andre gjør, og uttrykker dette som et behov. Vi spurte informantene om hvorfor de ikke heller bare ringte eller sendte melding til vennene sine for å spørre om hva de gjorde. Da var begrunnelsene blant at det var et større tiltak eller mer «stress» enn å sjekke kartet. Noen av ungdommene fortalte at hvis de ringte eller sendte melding, ble de samtidig «bundet opp til» å faktisk måtte finne på noe med dem eller ha en god grunn til å spørre om slik informasjon.

Ugelvik (2019) sin definisjon av sosial kontroll er at man forsøker å få noen til å oppføre seg på en bestemt måte (s. 14). Thomas eller Ella sitt kontrollbehov handler nødvendigvis ikke om en direkte form for sosial kontroll. Det er blant annet på bakgrunn av at det ikke er noen som behøver å endre atferd i henhold til gitte normer (Ugelvik, 2019, s. 213). På den ene siden, utøver Thomas og Ella sosial overvåking fordi de bruker Snap Map til å følge med på hvor andre er (Marwick, 2012). På den andre siden, ser det ut til at ungdommene også blir eksponert for en form for indirekte kontroll⁷. Det er med bakgrunn i at de sjekker hvor andre er på kartet fordi de ikke ønsker å avvike fra «spillereglene». I dette tilfellet kan spillereglene handle om at hvis informantene hadde kontaktet vennene sine direkte for å spørre hva de gjorde, fremfor å kun sjekke hvor de var på Snap Map, ville det fått konsekvenser for dem. Konsekvensene blir ikke beskrevet som om de nødvendigvis er dårlige, da Thomas og Ella forteller at de hadde blitt bundet opp til å finne på noe med vennene sine eller ha en god grunn til å spørre. Likevel kan det her finnes et sett med uformelle regler som er mer eller mindre implisitte, og i likhet med det Goffman (1971)

⁷ Indirekte kontroll forklares av Ugelvik (2019) som kontroll rettet mot kroppen, men som ikke utøves fysisk (s. 39)

beskriver, kan de uformelle reglene være bundet ut i et sosialt press. Ifølge Goffman (1971) vil normene (reglene) fungere som en forpliktelse overfor andre, eller som en forventning om hva man skal gjøre og ikke (s. 96-97). Dermed kan det argumenteres for at det forårsaker en indirekte form for kontroll. Det er derimot ikke sikkert at verken Thomas eller Ella tenker at de tar del i det som kan tenkes å være et indirekte kontrollert spill.

I tillegg til at de to ungdommene, Ella og Thomas, blir utsatt for en mindre inngripende indirekte kontroll – kan det virke som at Ella har opplevd en mer alvorlig form for sosial kontroll da hun var sammen med ekskjæresten sin. Hun forteller at hun ikke er i et forhold med noen akkurat nå, men at da hun sist var det, så førte Snap Map til ubehagelige opplevelser:

«Da jeg hadde kjæreste så fikk jeg ofte screenshots av bilder av meg på kartet, også var det sånn ‘hvorfør er du der og der?’ Han var litt ... ja ... kontrollerende.»

Ella forteller at hun ofte opplevde at kjæresten fulgte med, og det merket hun spesielt ved at hun fikk tilsendt bilder av sin egen stedsposisjon på kartet. Meldingene hun fikk hadde ofte en negativ undertone. Videre forteller Ella at hun i begynnelsen av forholdet ikke brydde seg noe særlig om det, samtidig som hun med egne ord beskriver det som «violation of private space». Oversatt til norsk kan det forstås som «brudd på privatlivet». Hun opplevde at den daværende kjæresten hennes forsøkte å kontrollere hvem hun var sammen med, og at han derfor sendte skjermbilder av hennes stedsposisjon for å gjøre henne klar over at hun ble fulgt med på.

Snap Map muliggjorde at Ella ble utsatt for sosial kontroll av ekskjæresten sin. Ved at ekskjæresten bevisstgjorde henne om at hun ble fulgt med på, medførte det at hun også endret atferd. Hun hadde ikke mulighet til å befinne seg på de plassene hun ønsket, fordi ekskjæresten kontrollerte henne. Sett ut ifra at Ella selv forteller at hun synes at han var kontrollerende, og vet at han følger med, kan det forstås som eksplisitt kontroll. Det er ikke slik at kontrollen som Ella blir utsatt for er usynlig eller at kontrollen kommer til syne i det noen bryter med hverdagslivets normer (Ugelvik, 2019, s. 77). Kontrollen er synlig (eksplisitt) for Ella, men kanskje usynlig (implisitt) for andre rundt henne. I en av Marwicks case-studier pekes det på at «stalking» av andre på Facebook, bidrar til at den som overvåker søker å beholde en form for makt overfor den man overvåker. Dette er til tross for at man egentlig befinner seg i en posisjon der man har mindre makt (Marwick, 2012, s. 388). I likhet

med case-studien, uttrykker også ekskjæresten til Ella at han føler et behov for å utøve denne type kontroll. Det er mulig å tenke at ekskjæresten rett og slett ønsker enten få mer, eller beholde en maktposisjon.

Foreldres behov for kontroll

Til tross for at studiens målgruppe er unge mellom 16 og 25 år, tyder vår empiri på at Snap Map ikke utelukkende kun blir brukt av unge. Flere av ungdommene forteller at deres foreldre bruker Snap Map til å følge med på hvor de befinner seg. At en mer voksen aldersgruppe også bruker Snapchat, støttes av Ipsos (2023) sin undersøkelse av medievaner. Selv om det er flest unge mellom 18 og 29 år som oppgir at de har brukerkonto på Snapchat (84 prosent), oppgir så mye som 74 prosent av voksne mellom 30 og 39 år at de også har brukerkonto. I aldersgruppen 40 til 49 år er det ytterligere 80 prosent av de som oppgir at de har bruker (Ipsos, 2022, s. 10). Tallene viser ikke hvor mange som tar i bruk Snap Map, men gir oss en indikasjon av at også voksne bruker applikasjonen.

I likhet med flere av ungdommene i vårt datamateriale, har Thomas blitt fortalt av foreldrene sine at han må ha Snap Map påskrudd for dem:

«De lastet bare ned Snapchat så de kunne se hvor jeg var. Så ... Snap Map ... liksom hvis jeg tar det av, så får jeg liksom en kjapp telefon av mamma og pappa som spør hvor jeg er og hvorfor jeg har tatt av Snap Map.»

Videre forteller Thomas at hvis han ikke har vært inne på Snapchat på en time eller to, som gjør at han ikke viser sin aktive stedsposisjon, så blir han kontaktet av foreldrene sine. Av og til har han tatt i bruk andre metoder, slik at foreldrene ikke ser hvor han befinner seg på Snap Map:

«Det var en gang kanskje for et år siden, så var jeg på en fest liksom. Det syns ikke foreldrene mine var så greit, at jeg festa liksom. Så da pleide jeg å stikke til en venn først som er i nærheten, så festet jeg mappen der. Etter det gikk jeg videre da. Så der løy jeg på en måte litt til foreldrene mine. Men de ringte meg da, og da spurte de meg fordi jeg ikke hadde vært aktiv på flere timer, liksom der du fester mappen vil det stå ... hvis du ikke har vært der på tre timer, så står det for eksempel 'inaktiv' på tre timer liksom. Så når de ringer og spør, så pleier jeg å si at jeg fortsatt er hos kompisen min, men så er jeg jo egentlig ikke der.»

Fremfor å fortelle foreldrene sine om hvor han er, velger Thomas heller å stedfeste Snap-kartet sitt til en annen lokasjon enn han befinner seg. Han forteller videre at tenker at han lurer foreldrene sine, men at det er bedre enn at de blir bekymret. Vi spurte Thomas om han egentlig skulle ønske at han ikke trengte å ha på Snap Map for foreldrene sine, der han svarer:

«Ja, egentlig. For det blir mye mas liksom, hvis de ser meg på en plass liksom. Hvis jeg er på byen ganske seint som er noe jeg ikke får lov til, så hender det at de bare ringer mange ganger og sier at jeg må hjem og sånn der.»

I motsetning til det Thomas beskriver her, forteller både Ella og Sebastian at de har valgt å skru av Snap Map for foreldrene sine. De forteller at de ikke ønsker at foreldrene deres skal kontrollere eller overvåke hvor de er, og har derfor valgt å skru av Snap Map for dem. Ella forteller at hun tidligere delte stedsposisjonen med moren sin, men har nå valgt å skru det av:

«Ehm ... Jeg hadde det på for mamma, men så tok jeg det vekk, for hun sjekka det for mye. Men jeg hadde på for mamma før. Jeg føler meg litt overvåket når familien kan se hvor jeg er.»

I likhet med Ella, har heller ikke Sebastian Snap Map påskrudd for familie. Utenom familien sin, deler han posisjonen sin med alle vennene sine på Snapchat. Vi spurte han om hvorfor han har valgt å gjøre det, og da svarte han:

«Det er fordi hvis jeg er ute og vi plutselig skal gjøre noe som jeg vet at jeg kanskje ikke får lov til, så ... liksom jeg vet jo at mamma ikke akkurat går inn og sjekker, men ... Jeg bare liker å ha bare ha det av for de egentlig. Jeg vil ikke at de skal se.»

Ugelvik (2019) forklarer at som en naturlig del av sosialiseringprosessen, vil barn være underlagt sosial kontroll av sine foreldre. Faktisk så er sosialisering et viktig utgangspunkt for sosial kontroll (s. 81). Den sosiale kontrollen som utøves av foreldrene er sammensatt og kompleks, og denne type sosial kontroll kan kategoriseres som uformell kontroll. For selv om foreldrene begrenser sine barn med kontroll, er foreldrene i den tidlige fasen av sosialiseringen også viktige forbilder (Ugelvik, 2019, s. 83). På den ene siden er det naturlig at foreldrene til Thomas ønsker å kontrollere hvem han er sammen med og hva han gjør. Ifølge Ugelvik (2019) kan det være tegn på kjærlighet og omsorg, der den sosiale kontrollen bidrar til noe som er bra (s. 36). På den andre siden, beskriver også Ugelvik (2019) at foreldres sosiale kontroll kan være destruktiv (s. 37). På bakgrunn av at foreldrene til Thomas lastet ned Snapchat kun for å følge med på hvor han var, og at Thomas velger å finne andre

metoder for å skjule stedsposisjonen, kan det virke som at den sosiale kontrollen er destruktiv. For Thomas kunne jo istedenfor gjort det samme som Ella og Sebastian – rett og slett bare skrudd av kartet for foreldrene sine.

Sett under ett, har vi i kapittel 6 forsøkt å belyse hvordan unge opplever kartfunksjonen som en arena for overvåking. Vi finner det vi tolker som et overvåkningsparadoks, der ungdommene vet at de blir overvåket uten at de selv opplever at de blir overvåket. Det kan virke som om ungdommene som forteller om overvåkingen, både føler at overvåkingen er harmløs, men også skummel på samme tid. I tillegg viser våre funn at til tross for at flere har hatt ubehagelige opplevelser med å bli overvåket, viser de færreste bekymring for sitt eget personvern. Videre har vi sett at det kan tenkes at flere av ungdommene både har opplevd og utøvd sosial kontroll. Det viser seg at den sosiale kontrollen ikke bare gjelder ungdommene seg imellom, men at også foreldrene inntar en aktiv rolle i kontrollen på Snap Map. Nærmere kan det se ut til at det finnes et sett med spilleregler inne på Snap Map, der det er spesifikke uformelle normer som må følges. Det kan virke som at normene er noe som blir formet av fellesskapet. Hvis man velger å avstå fra de uformelle reglene, kan det tenkes at det får konsekvenser for ungdommene.

7.0 Muligheter og begrensinger for deltakelse

Fra å belyse hvordan kartfunksjonen oppleves som en arena for overvåking, der overvåkingen ser ut til å bevege seg mot en form for sosial kontroll, vil vi i dette kapitlet undersøke siste del av problemstillingen. Vi vil belyse, analysere og drøfte hvordan unge opplever Snap Map som en arena for muligheter og begrensninger for deltakelse. Kapitlet er delt i to, der kapittel 7.1 og underkapitlet 7.1.1 vil ha fokus på muligheter for deltakelse. I kapittel 7.2 vil vi belyse unges opplevelse av begrensninger for deltakelse.

Før vi redegjør for våre hovedfunn i denne delen, vil vi først belyse at vi med *deltakelse* forstår det som muligheten eller begrensningen man har til å delta. Det kan handle om å delta ved at man enten blir invitert eller inkludert av andre. Vår forståelse av ordet deltakelse, knytter vi nært til Aksel Tjora (2018) sin forklaring av fellesskap. Sosiologen viser til at som mennesker jakter vi alltid etter et fellesskap og en følelse av å være en del av noe større (Tjora, 2018, s. 131-132). At man ønsker å være en del av et fellesskap, forstår vi også som en del av ønsket om å bli sett. Begrensninger for deltakelse, ser vi dermed på som motsetningen til muligheter, og som et fravær av fellesskap. Her vil en følelse av å være utenfor fellesskapet i forbindelse med begrensninger for deltakelse på Snap Map, handle om at man blir utestengt eller ikke invitert. Tjora peker på at resultatene av å være en del av et fellesskap kan være nokså uforutsigbare (Tjora, 2018). Derfor må ikke fellesskapet tas for gitt når man først er en del av det, for man kan raskt miste evne til å forstå hvordan det føles å bli holdt utenfor fellesskapet (Tjora, 2018, s. 131-132). I vår forståelse av deltakelse, er også Pierre Bourdieu og sosial kapital helt sentral (Bourdieu, 1986/2006, s. 17). Faktisk viser Lora Appel et al. (2014) at sosial kapital kan ansees som både en årsak og konsekvens av bruken av ulike sosiale medier (Appel et al., 2014, s. 398) – noe vi senere vil vise at kan bidra til å forklare våre funn. Bourdieu (1986/2006) definerer sosial kapital som de ressursene vi mennesker har knyttet til det å ha et nettverk eller relasjoner. Hvis du besitter en høy andel av sosial kapital, vil du ifølge Bourdieu ha et større nettverk av relasjoner, og dermed flere muligheter for deltakelse. Den sosiale kapitalen vil da være et produkt av investeringsstrategier der vi jobber for å etablere relasjoner (Bourdieu, 1986/2006, s. 17-18).

På bakgrunn av vår forståelse av deltakelse, vil vi i første del av kapitlet belyse våre funn når det gjelder hvilke muligheter ungdommene opplever at de har for deltakelse. Funnene indikerer blant annet at ungdommene ytrer et stort ønske om å vise til andre at de er sosiale. For å gjøre dette, benytter de investeringsstrategier og det som likner egne former for ritualer

for samhandling. Ved hjelp av strategier, har de mulighet til å tilegne seg høyere sosial kapital ved å vise seg frem på kartfunksjonen, noe det ser ut til at flere er opptatt av. Vi vil vise at det virker som at ungdommen både opplever kartfunksjonen som en arena der de får muligheten til å vise seg frem og høyne sin sosiale kapital, men at det i stor grad allerede gjelder de som besitter høy sosial kapital offline. Det kan derimot virke som at de som besitter en lavere sosial kapital offline, ikke nødvendigvis har like gode muligheter for å høyne sin sosiale kapital ved hjelp av Snap Map. Våre funn indikerer at en av de mange ritualene som utspiller seg på kartfunksjonen, er basert på et prinsipp om gjensidighet. Dette har vi valgt å diskutere i et eget delkapittel. Det gjensidige spillet handler om at for å ha muligheten til å delta (se andre på kartet), må det være en gjensidig synlighet. Det kan som tidligere belyst, se ut som at ungdommene blir utsatt for uformell kontroll der det finnes spesifikke regler som må følges.

I siste del av kapittelet, vil vi belyse hvordan Snap Map begrenser deltakelsen. Ved å bruke photo elicitation som metodisk tilnærming, fortalte informantene om egne opplevelser og erfaringer knyttet til hvordan Snap Map begrenser deres følelse for deltakelse. Beskrivelsene til informantene, indikerer at det ser ut til at utestenging og fravær av fellesskap ofte allerede er til stede, og at Snap Map er med på å bevisstgjøre brukeren om at man ikke er invitert på sosiale sammenkomster. Vi vil samtidig peke på at Snap Map kan være med på å synliggjøre utenforskap, noe Sonja beskriver som at man ser «svart på hvitt» hvem som er alene og hvem som er sammen. Med forståelsen om at begrensninger for deltakelse handler om et fravær av fellesskap og utestenging, vil vi også argumentere for at Snap Map er med på å skape en arena for nye måter å utestenge på. Her vil vi belyse hvordan vårt datamateriale samsvarer med hypotesen av forskning om sosiale medier og sosial kapital, der det hevdes at «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123). Videre vil vi foreslå at prinsippet om at «de rikere blir rikere», også innebærer at «de fattige blir fattigere».

7.1 Snap Map gir mulighet for å bli sett

På bakgrunn av datamaterialet, tolker vi det som at flere av våre informanter ønsker å være synlige på Snap Map, til tross for og på bekostning av at de gjør seg selv til gjenstand for sosial overvåking. Det kan se ut til at det handler om et ønske om å bli sett av andre, og at de ønsker at jevnaldrende skal se at de har mange venner og er sosiale vesener. Måten informantene bruker Snap Map på, kan se ut til i stor grad å handle om et ønske om å høyne sin sosiale kapital. Hvis du besitter mye sosial kapital, vil du ifølge Bourdieu ha gode

ressurser knyttet til det å ha relasjoner med andre (Bourdieu, 1986/2006, s. 16). Nyere studier viser at de som er mer aktive på internett, også vil ha mulighet til å få et mer mangfoldig nettverk offline (Enjolras et al., 2013). Med andre ord, vil det være sannsynlig at hvis du har høy sosial kapital offline, vil du ha mulighet til å få enda mer sosial kapital hvis du spiller etter reglene på Snap Map.

Tjora (2018) beskriver at det på internett er egne ritualer for samhandling i spontane fellesskap på nett (s. 71). Vi ser også at det oppstår egne ritualer for samhandling på Snap Map. Noen av de «ritualene» eller måtene som ungdommene forteller at de bruker Snap Map på, forteller blant annet Henrik om når vi spør han om hvorfor jevnaldrende har kartet påskrudd:

«De har lyst til å vise at de er sosiale da. Det er ofte det som er typisk hvis du for eksempel har slått opp med noen på en måte. Da er de fleste veldig på å 'okay nå skal jeg legge ut på story og vise at jeg lever på en måte' og 'nå er jeg med dem og nå er jeg liksom'. Bare sånn generelt at de har lyst til å vise ... ja, vise at de har et sosialt liv da.»

Henrik forteller at han tror at mange er synlige på Snap Map fordi de ønsker å vise til andre at de har et sosialt liv – noe vi kan bekrefte at flere av ungdommene i vårt materiale også ønsker å vise. Ved å gi andre tilgang til deres stedsposisjon, kan også venner se hvor du befinner deg. Eksempelvis legger Henrik vekt på at det er vanlig å ville vise at man er sosial foran ekskjæresten sin, og at Snap Map er en måte å få gjort det på. Han beskriver hvordan man kan «tvinge» seg selv til å være sosial, kun for å *vise* at man er sosial på Snap Map.

For det første, er det verdt å bemerke at å ville vise at man har kommet seg over et brudd, i seg selv ikke kan kategoriseres som unormalt. Det som derimot kan påpekes, er at det kan se ut til at Snap Map kan fungere som et verktøy for å utøve dette – at det har byttet arena fra det som tidligere var i et «offline-liv», til at det nå er synlig online. For det andre kan det Henrik forteller, tolkes som et eksempel på det Tjora (2018) beskriver som egne ritualer for samhandling i fellesskap. At Henrik, og flere av de andre ungdommene bruker kartet for å vise at de er sosiale, kan tolkes som en del av de ritualene som befinner seg på Snap Map, og at disse er bevisste.

Med eksempelet ovenfor, er ikke Henrik den eneste som beskriver at Snap Map blir brukt for å vise seg frem for andre. Johannes forteller at han synes at en av de mange positive sidene

med Snap Map, er at kartet synliggjør at gjenger finner på ting sammen. Han forteller om hva slags følelse han får når en gjeng er samlet på kartet:

«Det ser jo litt koselig ut da, man får jo litt sånn, ja hvis man ikke er med selv så blir det litt sånn ‘jeg skulle vært der’, selv om man ikke vet hva som skjer der da.»

Videre forteller Johannes at det er gøy å få et slags bilde av at man er sammen. Han sammenlikner det litt med hvordan eksempelvis Snap Map ser ut til i de ulike årstidene. Hvis det snør ute vil det også snø på kartet, og hvis det er Valentines så vil kartet være fullt av hjerter. Dette kan sees i sammenheng med at det er 15 av våre respondenter som svarte i spørreundersøkelsen at de var synlig på Snap Map fordi de «[...] vil at folk skal se når jeg gjør noe gøy, for eksempel at jeg er på ferie eller på en konsert» (se figur 12).

Ut ifra det Johannes forteller, kan det se ut til at han ikke har noe problem med å være synlig på kartet. Tvert imot kan det virke som at han både synes det er gøy og koselig. Når han forteller om at han gjerne skulle vært på samme plassen der andre er synlige, forteller han selv at dette ikke bygger på at han føler seg utestengt. Aalen & Iversen (2021) oppsummerer hovedhypotesene av forskningen om hvordan sosiale medier slår ut med hensyn til sosial kapital, der en av hypotesene er at «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123). At de rike blir rikere kan forstås som at de personene som allerede besitter mye sosial kapital, også får muligheten til å øke sin kapital gjennom sosiale medier. Vi ser derfor at Johannes kanskje faktisk «vinner» ved å delta, og at han av denne grunnen derfor også synes det er gøy å se at andre er synlige sammen. Enjorlas et al. (2013) finner også at personer med mye sosial kapital, bruker sosiale medier til sin fordel for å kunne etablere flere relasjoner. De med høy sosial kapital kan da være personer som eksempelvis er utadvendte og ressurssterke fra før. Derimot vil de som i utgangspunktet har mindre sosial kapital, ha mindre nytte av sosiale medier (Enjorlas et al., 2013, s. 69). Det kan derfor være sannsynlig at Johannes i utgangspunktet besitter en nokså høy sosial kapital fra før, og at han av den grunn kan tenkes å tjene «sosiale poeng» ved hjelp av synligheten som Snap Map gir han. Det kan argumenteres for at han er et eksempel på at «de rikere blir rikere».

I likhet med Johannes, forteller også Ella at hun liker å være synlig på samme plass som andre. Hun påpeker derimot en vesentlig forskjell:

«Av og til kan det være gøy å se at mange er på en plass, så lenge man ikke føler seg utenfor da.»

Selv om Ella av og til synes det er gøy å se mange samlet på kartet, legger hun i motsetning til Johannes vekt på at det kun er gøy, så lenge ingen føler seg utestengt. Dette er det flere av våre informanter som forteller om, noe som senere i delkapittel 7.2 vil bli gjort rede for og diskutert. Sett i sammenheng med det Ella sier, så forteller Johannes om nettopp hvor viktig det er at man også virker tilgjengelig for andre, slik at man ikke blir «glemt». Når vi spør om hva han tenker at konsekvensene ville vært om han skrudde av Snap Map, så svarer Johannes:

«Det kan være vanskelig å ta kontakt med deg hvis du ikke vet ... eller det kommer jo helt an på hvor flink man er til å snakke ellers. Men jeg kan jo se at det kan være et problem hvis man er yngre. Hvis man ikke virker tilgjengelig slik man gjør på Snap Map, så blir man ikke invitert med på ting.»

På bakgrunn av at Johannes er blant våre eldste informanter, påpeker han at det å være synlig kanskje er viktigere jo yngre man er. Videre kan det virke som at Johannes mener at risikoen eller konsekvensen av å velge å ikke være synlig på kartet, er at du rett og slett blir glemt. Du vil ikke fysisk være synlig som en bitmoji på kartet, hvis du ikke har kartet påskrudd for andre.

Både Ella og Johannes synes det er gøy å være en del av en gjeng på Snap Map, og å se andre være en gjeng. Ella påpeker at hun liker å være synlig som en gruppe på Snap Map, så lenge hun ikke ble utstengt. Hvis du da er synlig på kartet alene, utenfor fellesskapet, kan det være en risiko for å miste noe av din sosiale kapital. Bourdieu (1986/2006) beskriver at sosial kapital handler om de ressurser som man har knyttet til det å ha relasjoner som er basert på gjensidighet og anerkjennelse (Bourdieu, 1986/2006, s. 16). Hvis du blir stående utenfor, kan det tenkes at relasjonene med andre ikke er basert på gjensidighet eller anerkjennelse. Med hypotesen om at «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123), kan det derfor i den andre enden av skalaen se ut til at hvis du allerede besitter mindre sosial kapital, vil du også «tape» på å ta del i sosiale medier.

Samtidig kan det ut ifra det Johannes forteller, tenkes at man også ønsker å være synlig på kartet, uavhengig om man besitter mye eller lite sosial kapital, i frykten for å bli glemt av fellesskapet. De spontane fellesskapene på nett med egne ritualer, som beskrevet av Tjora (2018), blir synlige her. Å delta ved være synlig på kartet, kan i seg selv forstås som et av ritualene som ungdommene må følge for å i det hele tatt ha muligheten til å bli inkludert av andre. Det kan forstås som en av investeringsstrategiene for å høyne sin sosiale kapital (Bourdieu, 1986/2006), der man investerer ved å ta del i fellesskapet på Snap Map.

Konsekvensene av å ikke følge reglene (ritualene) – å ikke være synlig – vil ifølge Johannes i verste fall føre til at man blir glemt. Dette kan knyttes nært til Eriksen et al. (2017) som hevder at det befinner seg et press om å være tilgjengelig, der sosiale medier knyttes tett sammen med status og tilgjengelighet (s. 73).

Også her, ser vi at det blir sentralt å påpeke at det oppstår et overvåkingsparadoks. Aalen & Iversen (2021) sin teori om hvordan unge veier fordeler og konsekvenser mot hverandre, kan være et bidrag for å forstå hvorfor det for enkelte er viktig å være synlig på Snap Map. Det er ikke nødvendigvis slik at ungdommen ikke bryr seg, ikke er klar over, eller at de mangler kunnskap om at de overvåkes. Tvert imot: Aalen & Iversen (2021) legger vekt på at en mulig forklaring til hvorfor unge fortsetter å bruke sosiale medier til tross for bekymring rundt eget personvern, er fordi fordelene ved å bruke mediene veier tyngre enn konsekvensene av å ikke bruke det (s. 94). Dermed så trenger ikke ungdommen å anses som passive uvitende aktører, men aktører som foretar aktive valg.

Våre informanter uttrykker ikke nevneverdig bekymring ovenfor overvåkingen, men de ytrer derimot at de er klar over at de blir overvåket og fortsetter med å bruke denne teknologien. En måte å forstå dette på, er at fordelene ved være en del av Map-kulturen der man viser seg på kartet, veier tyngre enn det å skulle skru det av. Konsekvensene av å skru av Snap Map eller å ikke tillate andre å følge med, kan gå ut over ungdommenes mulighet for å høyne sin sosiale kapital, noe som resonnerer med Lora Appel et al. (2014) sin studie. Studien viser at sosial kapital kan både ansees som en årsak til og virkning av bruken av sosiale medietjenester (Lora Appel et al., 2014, s. 398). Å være en del av fellesskapet på Snap Map, med andre ord at ungdommene velger å ha kartet skrudd på til tross for at de blir overvåket, kan være investeringsstrategier som over tid vil kunne føre til høyere sosial kapital, noe som igjen kan bidra til å øke andre former for kapital (Bourdieu, 1986/2006, s. 17-18). Besitter du mye sosial kapital, har du mest sannsynlig flere venner. Det kan derfor se ut til at ungdom i dag, sett ut ifra vårt datamateriale, ønsker å ta del i det spillet som befinner seg på sosiale medier generelt fordi fordelene ved å delta er av så stor gevinst. På den andre siden, de som da velger å ha Snap Map avskrudd, kan dermed bli utelatt fra spillet.

Videre, poengterer noen av våre informanter at Snap Map gir dem god oversikt over hvem som 'henger' sammen til vanlig, hvem som er gode venner, og hvem som ikke finner på noe sammen. Som vi har belyst, gir kartet mulighet til å få oversikt over om noen ikke har blitt invitert med på sosiale sammenkomster. Det er blant annet fordi deres bitmoji ikke vil være

synlig sammen med de gruppene som er samlet på kartet. Henrik legger særlig vekt på at Snap Map gir han god mulighet til å skaffe oversikt:

«Det er egentlig altfor enkelt, for folk tenker kanskje ikke helt over det, for du har alle vennene dine på Snapchat, også folk du ikke er venner med på en måte. Du har kanskje halvparten av numrene til de du har i 'vennelista' på Snapchat, hvis ikke færre. På Snap er det så enkelt, du har oversikt over alle [...].»

Videre forteller han om hvordan grupperinger blir synlige på Snap Map, noe vi vil bemerke som et interessant funn i vår oppgave:

«[...] også har vi jo det med de bitmojiene til folk. Du ser liksom, det har blitt mer og mer grupperinger, at folk velger å gå med samme klær og sånt.»

Henrik nevner at flere velger å kle opp bitmojiene sine i de samme klærne. Han tar så frem mobiltelefonen sin for å vise oss. Han går inn på Snap Map, der han forteller at «han og gutta» er ikledd den samme grønne luen og de samme røde buksene. Han forteller at initiativet til hva de skal kle bitmojien i, ofte kommer av at en i gjengen spør om de skal endre det. Vi spurte han om det er noen grunn til at de har på de samme klærne, og da svarte han:

«Det er på grunn av grupperinger, at man har lyst til å være ... eller vise at man er i samme gjeng. Det blir litt det samme som russegrupper på en måte.»

Videre forteller han at det er mange gjenger som gjør det samme, og ikke bare hans egen vennegjeng. For eksempel vet han om flere jentegrupper som har på seg de samme klærne på sine bitmojier. Ifølge Henrik gjør det at det er lett å se hvem som henger sammen, og hvem som ikke gjør det. Bourdieu (1986/2006) forklarer at din gruppe av relasjoner utgjør en kollektiv kapital, og det er den kollektive kapitalen som har betydning for din egen sosiale kapital (s. 16). Størrelsen på nettverket ditt er ifølge Bourdieu viktig (Bourdieu, 1986/2006, s. 17). Ved at gjengen til Henrik er synliggjort som en gjeng, vil han både oppfattes av andre som en person som besitter høy sosial kapital der gjengen hans utgjør en kollektiv kapital. Den muligheten som Henrik og hans vennegjeng har til å kunne være en stor gjeng med de samme klærne, er av stor sannsynlighet ikke tilfeldig. Det er grunn til å tro at Henrik også har et stort nettverk offline, og at det er det som derfor muliggjør å vise seg synlig. Det kan synes som at det er en strategi som gir han en enda større sosial kapital. Igjen, bekreftes her

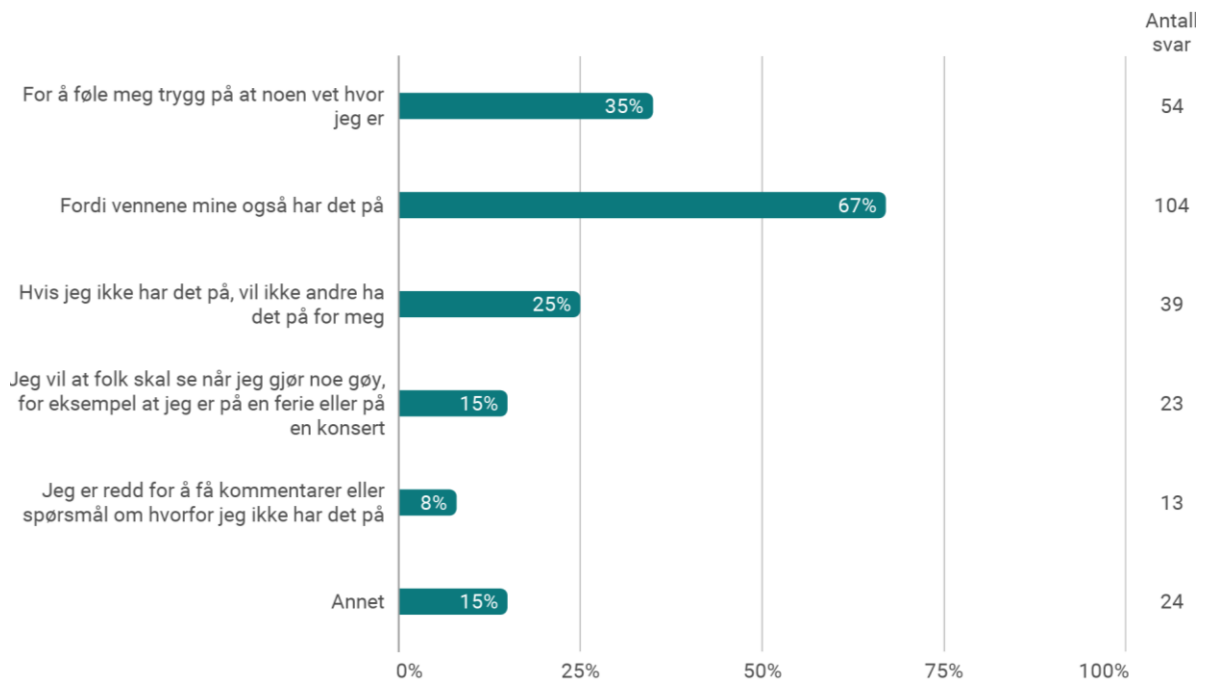
hypotesen om at «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123). Ifølge Tjora jakter vi alltid etter å være en del av noe større (Tjora, 2018, s. 7), et fellesskap, noe som det kan virke som at Henrik i stor grad gjør.

I tillegg til å påpeke at vennegjenger kan kle seg likt for å bli synlige, fortalte også Henrik om at Snap Map bidrar til å gi oversikt. Han beskrev det som at «det egentlig er altfor enkelt» å skaffe oversikt over hvem som er venner og ikke. Vi ser det som sentralt å nevne at det å være synlig på Snap Map, også gjør deg til gjenstand for sosial overvåking. Der vi tidligere har vist at det eksisterer et overvåkingsparadoks, kan det også her se ut til at ungdommene anser at å være en synlig sosial person, er viktigere enn det faktum av at de kan bli overvåket av andre. Vi tolker det som at hvis overvåkingen fører til høyere status, med andre ord at det å være synlig gir høyere sosial kapital, betyr konsekvensene mindre. Våre funn virker også som de er i samsvar med Marwick (2012) sin case-studie om det hun refererer til som «lifestreaming». I sin studie finner hun at folk utsetter seg for sosial overvåking, slik at andre personer skal kunne se dem. Folk velger å «lifestream» hele sitt liv på nett på bakgrunn av ønsket om en høyere sosial kapital (Marwick, 2012, s. 389-390).

7.1.1 Et gjensidig spill

Hvis du også ønsker å være en del av fellesskapet på Snap Map, med andre ord å ha muligheten til å delta, ser det ut til som vi tidligere har belyst, at du må følge de uformelle reglene som gjelder på arenaen. Våre funn indikerer at det er en felles oppfatning blant ungdommene om at det befinner seg et prinsipp om gjensidighet. Det handler om at hvis andre har påskrudd kartet for deg, må også du ha det påskrudd for dem. Denne formen for gjensidighet, også kalt for resiprositet, er ifølge Pelapat & Brown (2012) sentral når det kommer til å utveksle informasjon over sosiale medier. Vi finner det interessant at de informantene som nevner prinsippet om gjensidighet, ikke har en direkte tilknytning til hverandre, men fremdeles nevner de samme reglene. Flere av informantene forteller om hvordan det å være synlig på Snap Map kan være med på å definere hvor nære man er som venner, og vi velger derfor å se på denne formen for gjensidighet som en måte å delta sosialt på. Her er både teoriene om resiprositet og sosial kontroll bidrag for å forstå datamaterialet. At ungdommene forteller at Snap Map er basert på gjensidighet og uformelle spilleregler, kan indikere at det også utspiller seg en form for *gjensidig* sosial kontroll. Når vi da skal undersøke hvordan Snap Map kan gi muligheter for deltakelse, vil denne gjensidigheten av å dele stedsposisjon derfor være et fokus.

I spørreundersøkelsen spurte vi respondentene som er synlig på Snap Map, om hvorfor de har valgt å være synlige for andre. Her hadde alle mulighet til å velge flere svaralternativer samtidig. Svarfordelingen viste seg slik:

Figur 12. Hvis du er synlig på Snap Map, hvorfor har du det på? (N=160).

Svaralternativet «fordi vennene mine også har det på» skilte seg tydelig ut med å bli avkrysset av omtrent 70 prosent. Når vi skal se på gjensidighet, vil også svaralternativene «hvis jeg ikke har det på, vil ikke andre ha det på for meg» og «jeg er redd for å få kommentarer eller spørsmål om hvorfor jeg ikke har det på», være aktuelle å se på. Til tross for at de to sistnevnte svaralternativene har fått lavere antall svar, er det de som kommer tydeligst frem blant informantene i intervjuene. Sonja er en av våre informanter som forteller om gjensidigheten på Snap Map:

«Jeg tror at hvis jeg hadde skrudd av Snap Map nå, så hadde mange andre som har det på for meg også skrudd det av for meg. Jeg føler at Snap Map for mange er veldig gjensidig, at hvis du har på Snap Map for meg så har jeg det på for deg. Jeg tror det hadde vært litt sånn ‘hvor er du?’, ‘hva skjer?’, ‘hvorfor har du skrudd av Snap Map?’ og ‘hva gjør du?’ - sånne spørsmål. For jeg har alltid hatt det på og da kan det komme en del spørsmål om hva jeg gjør og hvorfor jeg har skrudd det av.»

Videre forteller hun:

«Også tror jeg det er mange som hadde tatt det av for meg. Det har jeg lagt merke til selv, for hvis noen har tatt det av for meg, så vil ikke jeg ha de på for de. Hvis jeg ikke får vite hvor de er, hvorfor skal de vite hvor jeg er da? Hvis jeg ser noen har skrudd det på for meg, så skrur jeg det også på for de. Det er jo en ganske fakka greie. Det er som et systematisk game som man har med hverandre.»

Sonja viser til hvordan det å være synlig for hverandre er gjensidig for mange. Hvis hun skrur av synligheten på Snap Map, kan hun få spørsmål om hvorfor hun har skrudd det av.

Gjensidigheten er også viktig for Sonja selv, hvor hun forteller at hun også skrur av for andre hvis de ikke er synlig på kartet. Å være synlig for hverandre på Snap Map samsvarer med Mauss (1924/1995) sin teori om resiprositet hvor det da kan tenkes at å være synlig for hverandre blir en slags symbolsk gave eller tjeneste. Her vil da denne symbolske gaven eller tjenesten være å gi andre tilgang til posisjonen sin, men at det betinger at de viser posisjonen sin tilbake, slik at det blir en gjensidig deling. Ifølge Perugini et al. (2003), kan resiprositet bli sett på som et slags spill mellom to aktører, noe Sonja også nevner, og selv kaller for «et systematisk game».

Å dele posisjonen sin med andre, blir også nevnt av flere av de andre informantene. Ella, Louise og Johannes forteller at de også kun har på Snap Map for de som viser det tilbake. Thomas beskriver hvordan det skal være gjensidig for han å dele posisjonen sin på Snap Map:

«Hvis noen av de nærmeste sier at jeg skal ta på Snap Map, og da sier jeg sånn ‘okei, jeg kan ta det på hvis du tar det på’. Også er det sånn at vi tar det på for hverandre. Da har vi kontroll på hvor hverandre er og sånn».

Det kan virke som at Thomas har et nokså avslappet forhold når det gjelder gjensidigheten. Han mener at det faktisk at hans venner er synlig for han, gjør det helt naturlig for han å også være synlig for dem. Det gir både han og vennene hans kontroll på hvor hverandre befinner seg. I likhet med belyst tidligere, ytrer flere av ungdommene et behov for å ha en oversikt over hvor venner er. I motsetning til det Thomas forteller om her, påpeker derimot Nora at hun opplever prinsippet om gjensidigheten som et press. I førsteomgang forteller Nora:

«Jeg har følt press for å ha det på for noen venninner liksom, så det er liksom sånn at man får noen kommentarer på at ‘hvorfor har du det ikke på?’. Hvis vi snakker om

Snap Map da, også er det noen som sitter ved siden av som ser at du ikke har på kart for de, men for andre, også blir de sånn 'hvorfors har du ikke på kart for meg da?', og da blir det liksom sånn 'oi, har jeg ikke det, men da må det ha skjedd en feil', også går det tre dager så fjerner du de igjen.»

Videre forteller Nora:

«Så man føler at det nesten er litt sånn at du velger dine nære venner der, og at folk kan bli litt fornærmet hvis man ikke har på kart for de, og det er jo egentlig litt sånn ... det er jo hva jeg holder på med så ingen har jo noe med det å gjøre.»

Det kan se ut til at Nora synes at det er fort gjort å tråkke feil. Hun føler at hun må komme med unnskyldninger om at det har skjedd en feil, hvis andre blir klar over at hun ikke har kartet skrudd på for enkelte. Det føles rett og slett ut som et press, at synligheten skal være gjensidig. De overnevnte informantenes utsagn, samt Noras beskrivelse av venninnenens spørsmål om å få se posisjonen på Snap Map, kan leses som en beskrivelse av resiprositet. Ifølge Eriksen (2003), kan en gave knyttet til gjensidighet overføres til mange ulike ting. I dette tilfellet er «gaven» å dele posisjonen sin med andre på Snap Map. Mauss (1924/1995) hevder at resiprositet i teorien egentlig er frivillig, men at det i praksis ofte blir en forpliktelse til å gi noe tilbake. Dette ser vi også hos Nora når hun forteller at hun opplever et press fra venninner om å vise posisjonen sin.

Hvis vi tar utgangspunkt i at prinsippet om gjensidighet er en del av de mange uformelle normene på Snap Map, vil ifølge Goffman (1971) uformelle normer ofte handle om nettopp et sosialt press (s. 96). Videre peker han på at normene vil påvirke mennesket ved at det for det første fungerer som en forpliktelse som krever at man gjør noe eller avstår fra å gjøre noe. For det andre, at det ligger en slags forventning om hva andre skal gjøre eller ikke (Goffman, 1971, s. 97). Det kan derfor tenkes at det ikke er så rart om Nora føler at gjensidigheten er et press, da det ifølge Goffman, ofte er tilfellet med uformelle normer. De uformelle normene i de ulike rommene vi befinner oss i, krever at vi som deltakere både er påpasselig, følger med og tilpasser oss de normene som gjelder.

Oppgaven om å følge de reglene som gjelder på Snap Map, virker ikke å alltid være like lett for informantene i denne studien. For hva skjer egentlig hvis Nora velger å ikke følge prinsippet om gjensidighet? Det kan se ut til at for at Nora skal kunne ha mulighet til å være en del av «map-kulturen», må hun også følge normene. Det kan derfor tenkes at Nora også

blir utsatt for sosial kontroll. Kontrollen blir ikke nødvendigvis gitt av en enkelt person, men kontrollen kommer til syne idet en norm brytes. I dette tilfelle vil det være idet Nora velger å ikke ha Snap Map på for alle, der venninnene hennes oppdaget at hun ikke følger «reglene». Ifølge Ugelvik er dette ofte tilfellet ved sosial kontroll – at den blir synlig idet noen bryter med de reglene som er satt av fellesskapet (Ugelvik. 2019, s. 77-78).

I tillegg til å oppleve et press om å dele posisjonen sin, forteller Nora om hvordan hun opplever at hun velger sine nære venner når hun bestemmer hvem som skal se posisjonen sin på Snap Map. I Noras tilfelle, opplevde hun at noen ble fornærmet over at hun ikke viste posisjonen sin. Videre forteller Nora om hva som skjer hvis hun ikke viser posisjonen sin til noen som viser den til henne:

«Hvis de hadde vært sånn ‘hvorfør har du det ikke på?’, så tror jeg at jeg hadde vært sånn ‘nei, jeg bare har det ikke på’, og da tror jeg de hadde blitt litt snurt.»

Nora beskriver også en hendelse som hun observerte blant to venninner:

«Senest her om dagen så var det en venninne av meg som så at en annen venninne ikke hadde på Snap Map for hun og da sa hun ‘jeg får ikke se deg på Snap Map?’, også svarte ho sånn ‘oi, det var en feil, det skal jeg ordne med en gang’. Men liksom, det er jo ikke en feil. For de er jo egentlig ikke så gode venninner da, fordi hun hadde det jo ikke på. For det er jo en tone der, når man spør sånn ‘hvorfør har du det ikke på for meg?’. Det virker jo som at man har de man liker best der da, og hvis du ikke er i ‘the inner circle’ så ser man det.»

Nora forklarer med andre ord, hvordan det å være synlig for hverandre på Snap Map, ofte kan være med på å definere vennskap om man kun har på for nære venner. I likhet med Nora, forteller flere av informantene at de kun er synlige for «de nærmeste», og at andre kan bli fornærmet over at de ikke er på listen. For enkelte, kan det da som vist hos Nora, oppstå en situasjon hvor man må definere vennskap. Dette forteller også Louise om:

«Jeg føler liksom at det er veldig lett å spørre ‘hvorfør har du ikke meg på Snap Map?’. Det har jeg i alle fall merket. Folk har liksom spurt meg hvorfør jeg ikke har de på Snap Map, men så er jo ikke jeg så ‘close’ med dem. Da føler jeg at de har litt trang for å se meg. Det er ikke så veldig nødvendig for de å se hvor jeg er hele tiden.»

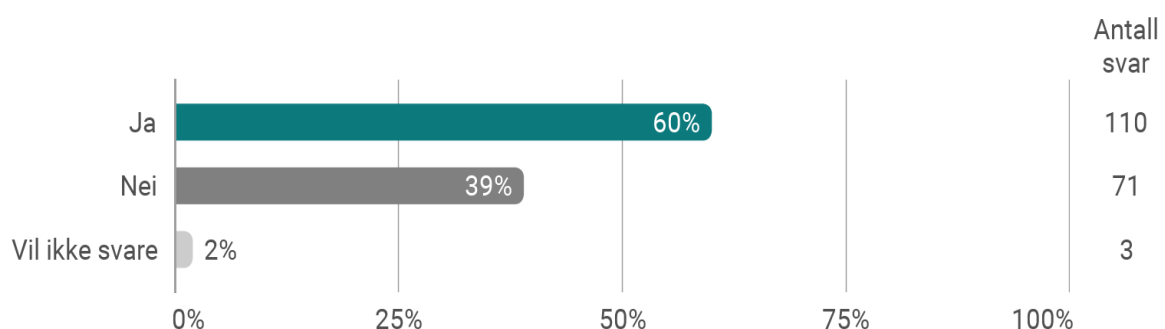
Nora og Louise har til felles at de har opplevd å få spørsmål og kommentarer knyttet til hvorfør de ikke er synlig på kartet. I spørreundersøkelsen var det kun åtte prosent som svarte

at de hadde på Snap Map fordi de var redde for å få kommentarer eller spørsmål om hvorfor de ikke hadde det på. Likevel, var det svært mange som svarte at de var synlige selv, fordi deres venner også var det. Til tross for at det var svært få som svarte at de var redde for å få kommentarer eller spørsmål, tolker vi det som et prinsipp om gjensidighet. Det er sannsynlig at flere velger å være synlig på Snap Map fordi det kan være et underliggende press eller en norm om at det er en gjensidighet knyttet til at man må eller burde ha på kartet fordi vennene også har det på, slik som Nora og Louise forteller om.

7.2 Snap Map synliggjør utenforskap

Hva skjer når du ikke lenger får være en del av fellesskapet, og det i tillegg blir synlig på et kart at akkurat du ikke får muligheten til å delta? Som vi nå har sett, kan Snap Map være en gøy måte å vise seg frem på, og en måte å øke egen sosial kapital. Der «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123) på sosial kapital, blir det enda mer synlig om du ikke er invitert, og vi foreslår derfor en videre tolkning om at også «de fattige blir fattigere». Det å ha muligheten til å se hvor vennene dine er til enhver tid på Snap Map samt følge med på hvem de er sammen med, kan vise at man til tider ikke er en del av fellesskapet. Tjora (2018) viser til hvordan man fort innenfor et fellesskap kan glemme betydningen å være en del av fellesskapet, og da samtidig glemme hvordan det føles å stå utenfor (s. 132). Til felles blant alle våre informanter, kom det frem egne opplevelser og eksempler fra hvordan Snap Map har vært med på å skape en følelse av å ikke være en del av fellesskapet. Vi vil derfor ut ifra vårt datamateriale belyse hvordan kartfunksjonen er med på å synliggjøre allerede eksisterende utenforskap, og at vi ser nye måter å utelukke noen fra fellesskapet.

Som vist innledningsvis i oppgaven, er det en økt mediedekning av Snap Map og utenforskap, og vi ønsket derfor å undersøke dette nærmere. Vi spurte derfor respondentene i spørreundersøkelsen om de hadde opplevd å føle på utenforskap etter å ha sett på Snap Map:

Figur 13. Har du følt deg utenfor fordi du har sett på Snap Map at flere av vennene dine har vært sammen uten deg? (N=184).

Her svarer 60 prosent av respondentene at de har opplevd å føle seg utenfor. Dette er med andre ord, noe mange av brukerne av Snap Map i vårt utvalg har følt på. Vi finner dette interessant med tanke på at i overkant av 80 prosent av respondentene også oppgir at de følger med på Snap Map daglig. Det kan derfor antas at til tross for at flere opplever å føle på utenforskap, er det flere som fortsetter å følge med på Snap Map daglig. Dette kan også ses i sammenheng med at vi finner at det foregår sosial overvåking på Snap Map. Marwick et al. (2017) finner i sin studie at flere bruker sosiale medier til tross for negative konsekvenser, nettopp fordi fordelene veier tyngre enn konsekvensene av bruken (s. 12). Her kan det derfor tenkes at de som har opplevd å føle seg utestengt ved å se på Snap Map, likevel har fordeler som veier tyngre. Disse fordelene kan for eksempel være å enkelte ganger få muligheten til å delta, eller som vi nevnte i kapittel 5, at Snap Map dekker et behov for informasjon og tidsfordriv.

Av informantene, oppga de fleste at de også hadde opplevd utenforskap etter å ha sjekket Snap Map. Her var photo elicitation som metode svært verdifull for å få frem informantenes egne opplevelser og erfaringer. Vi så for det første, at photo elicitation var med på å øke reliabiliteten i funnene våre. Da vi ba informantene om å beskrive hva de så på bildene, var det en felles oppfatning og beskrivelse av at de så en form for utenforskap på bilde 2, og «klassen» og «meg» var hver for seg. For det andre, har photo elicitation som metode til hensikt å vekke hukommelsen hos de intervjuede (Harper, 2022, s. 22-23), og fungerte dermed svært godt da informantene fortalte om egne opplevelser. Her forteller Sonja hva hun ser på bildene:

«Ja, jeg tenker at bilde nummer to viser utestenging. Personen som er alene er egentlig en del av en klasse, men klassen er samlet uten den personen. Det er jo en veldig utestengende effekt. Jeg har jo også følt på det en del, men det er fordi jeg jobber jo mye helger og sånn. Derfor har jo mange av mine venner vært samlet uten at jeg har vært der, men da er det jo en grunn til det. Da føler jeg jo ikke noe på det. Men det er likevel en utestengende effekt og det synliggjør det enda mer gjennom Snap Map.»

I tillegg til å beskrive hva hun ser på bildet, sammenligner hun det også med egen erfaring. Sonja beskriver hvordan hun synes at det å se at noen er samlet som gjeng, uten å være en del av gjengen på bildet selv kan gi en utestengende effekt. Hun legger også til at å se at noen er

samlet på Snap Map kan være med på å synliggjøre utestengingen. I likhet med Sonja, delte også Johannes sine egne erfaringer med å føle på utenforskap.

«Siste året på studiet har vi fått nye klasser og sånt. Og da ser man jo at den nye klassen henger mer sammen, også inviterer de ikke alle, så vi andre vet jo ikke om det. Og da ser man jo på Snap Map at halve klassen henger sammen, også er flere av oss andre ikke invitert.»

Videre forteller han også at han kan føle på mye mer utenforskap av å sitte hjemme og følge med på Snap Map, og legger til:

«En ting er at man ikke får en Snap om å være med på noe, men også da at man ser det faktisk på et bilde foran deg på et kart at ‘ja jeg ble faktisk ikke invitert på noe denne fredagen’.»

I vår forståelse av deltakelse, er deltakelse knyttet til en følelse av fellesskap og å være invitert. Her kan det derfor tolkes som at når Johannes ikke blir invitert til å være med klassen, opplever han et fravær av fellesskap og begrensning for deltakelse. Til tross for at Johannes føler på å ikke få deltatt i det sosiale med andre fra klassen, reflekterer han også over hvordan det ikke nødvendigvis bare er han som ikke er invitert, men at det ser slik ut på Snap Map. For Johannes, som mange andre, kan det fort oppfattes som at sosiale medier gjenspeiler virkeligheten. Timeo et al. (2020) viser til hvordan det har blitt vanligere å oppleve sosial ekskludering over sosiale medier, nettopp fordi måten vi er sosiale og kommuniserer med andre, i større grad foregår over sosiale medier enn tidligere (s. 174). Å få illustrert på et kart at for eksempel en klasse er samlet uten å få invitasjon, kan nok for mange oppfattes som en reell virkelighet. Johannes opplever også Snap Map slik:

«Det er jo veldig visualisert på en måte, for du ser deg selv som den ene bitmojien, også ser du alle vennene dine som bitmojier samla, så det gjenspeiler jo realiteten kan man si.»

Her beskriver Johannes hvordan han ser på Snap Map som en gjenspeiling av virkeligheten. I likhet med Johannes, er det ifølge Aalen & Iversen (2021), mange unge som sammenligner sosiale medier med hva som foregår i virkeligheten (s. 100). På en side, viser Snap Map hvor de vennene som velger å være synlige er, og hvor, for eksempel slik som Johannes, er alene et annet sted. På den andre siden, er det kun de som velger å være synlige som vises på kartet,

og man har dermed ikke oversikt over alle som ikke er synlige. Det vil derfor ikke være en korrekt realitet som blir fremstilt på Snap Map. Her er inntrykket av at man er utenfor fellesskapet likevel til stede. Vi finner derfor at å følge med på Snap Map kan gi et inntrykk av at man ikke nødvendigvis alltid er en del av fellesskapet. Men vi vil stille spørsmål til om det er Snap Map som er med på å bidra til å skape en utestengende effekt, eller om utestengingen allerede er til stede?

På den ene siden, ser det ut til at mye av utestengingen skjer fra før. Flere av opplevelsene som blir nevnt, handler om hvordan noen finner ut at de ikke er invitert, og dermed føler på et utenforskap. Om de ikke hadde sett det på Snap Map, så ville nok ikke det endret at de ikke var invitert. Vi ser derfor at Snap Map ikke nødvendigvis trenger å bidra til utenforskap, men heller *synliggjør* utenforskap som allerede eksisterer. Aalen & Iversen (2021) viser til hvordan mange unge enkelt kan identifisere hvem som er den mest populære jenta eller gutten i en klasse, men at det igjennom sosiale medier kan bli synliggjort på en helt annen måte (s. 56). Å være populær, kan overføres til det å ha en høy sosial kapital, og å være en del av et fellesskap. Ifølge Ugelvik (2019), blir normer utformet av fellesskapet, og ungdommer er i en fase i livet hvor det jevnaldrende mener om noe er viktigere enn ellers (s. 89). Det kan derfor bety mer for ungdommer at noen samles uten at man er invitert, fordi det er synlig på kartet. Sonja forteller at hun synes det er verre å finne ut at andre er samlet uten å få en egen invitasjon, fordi man ser det på Snap Map:

«Ja, for du får det liksom svart på hvitt at du er alene mens andre er sammen.»

Sonja er ikke den eneste som mener at man ser det «svart på hvitt» om man er alene, da det er flere av de andre informantene som er enige i at det blir mer synlig. Henrik forklarer at han synes det er verre å finne ut av det på egenhånd gjennom Snap Map, enn hva det hadde vært om han fikk høre det av noen andre senere. Henrik sier videre at for han blir det mer «visualisert», som igjen gjør det kjipere å finne ut av. Her tolker vi funnene som at informantene synes det er verre å ikke være en del av fellesskapet når de ser det på Snap Map, hvor posisjonen til venner illustreres på et kart. Det kan tenkes at det blir ekstra sårbart når det synliggjøres at man ikke er invitert, fordi det også kan synliggjøre en persons sosiale kapital. Henrik forteller om hvilke spørsmål som kan dukke opp om man ser at en person ikke er på samme sted på kartet:

«Det er jo ganske åpenbart at alle er der utenom han. Jeg vet jo ikke om han ikke kan eller om han føler seg utestengt. Men jeg tenker hvert fall at mange andre kan se at ‘oi, alle fra hans klasse er der, men ikke han, hva er det som skjer?’, også begynner de å tenke sånn ‘er han rar?’»

Henrik forteller også at han har opplevd å finne ut av at en elev på samme skole som han var blitt ekskludert fra vennegjengen fordi han fulgte med på Snap Map:

«Folk sier jo sånn ‘åå ser dere at alle var der bortsett fra den personen, kanskje det er noe drama?’. Det skjedde jo faktisk med noen jeg kjenner, en vennegruppe hvor det var noe drama, og at hele gjengen ekskluderte den personen. Og vi så at hele den gjengen var i [sted], bortsett fra den ene personen, som var hjemme. Så skjedde det flere ganger, og da var det sånn ... da visste jo alle det.»

At ikke alle er invitert til enhver sosial sammenkomst vil være naturlig, men ifølge Henrik kan synligheten av å ikke være invitert også vekke spørsmål hos andre. Eksempelet over hvor Henrik fant ut av at noen blir ekskludert viser hvor synlig man kan være overfor andre, og hvor mye andre kan følge med på en persons posisjon. Vi finner derfor at det foregår en sosial overvåking, som kan være med på å avdekke en persons sosiale kapital. Med andre ord, kan det tenkes at Snap Map gir muligheten til å se hvem som er invitert og som er en del av fellesskapet, og hvem som ikke er det. Her er det likevel viktig å legge til at det kan være mange årsaker til at noen ikke er på samme sted som resten av for eksempel klassen sin, og at denne synligheten ikke viser alle aspekter av hvor noen er eller hvem som er sammen. At noen er samlet uten at man er invitert selv kan likevel være en bevisstgjøring, som mange kanskje ikke hadde vært klar over om de ikke hadde sjekket Snap Map. Bevisstgjøringen og synliggjøringen kan nok for mange kjennes ekstra på om det kommer som en overraskelse, noe Louise forteller om. Hennes umiddelbare tanker hvis hun ser at hun ikke er invitert, beskriver hun slik:

«Det er veldig sykt å se alle samlet. Hvorfor inviterte ingen meg? Det er en ganske kjip følelse.»

I enkelte av intervjuene kommer det også fram at det har blitt vanlig å følge med på hvor andre er i frykt av å glipp av noe, også kalt for å få «FOMO»⁸. Nora er en av de som forteller at hun kan oppleve å gå glipp av noe sosialt fordi hun ser på Snap Map:

«Det er jo noe annet om du hadde blitt fortalt det i etterkant. For når du sitter hjemme og følger med på Snap Map og ser hva de gjør, blir det annerledes. De vet jo ikke at jeg følger med en gang. Det er jo veldig enkelt å oppsøke det når du har tilgang på det. Hadde man ikke hatt tilgangen til det, så hadde man jo ikke brydd seg så mye. Man får den ‘FOMO-følelsen’ da, for du ser jo at gjenger er sammen, også sitter du der utenfor da, og alle har på Snap Map. Det er jo nesten sånn at du skulle ønske de hadde det av. Du vil jo ikke se at de er i nærheten eller at de gjør ting uten deg liksom.»

Nora utdyper:

«Jeg har jo hatt episoder hvor det har vært folk som har vært samla rundt, enten om det har vært meg, eller om det har vært jeg som har den som er utenfor. Og da er det sånn ‘oi, hvorfor er de sammen nå, hvorfor er ikke jeg invitert på det?’. Og det er jo en mulighet til FOMO. At du går glipp av ting, eller at du blir utestengt, at du ikke får med deg det som skjer da. Så da får man jo litt dårlig forhold til det. Og da blir det ikke sånn ‘åå jeg skal bare sjekke hvor de er for å holde styr på de’, det er litt sånn at jeg sjekker med tanke på å ikke bli utestengt også og da blir det jo sånn ‘hvorfor er folk på byen? Hvorfor er ikke jeg invitert på byen?’»

Over forteller Nora at i tilfeller der hun ser at hun ikke er invitert, skulle ønske at vennene ikke var synlige, slik at hun ikke kunne se det. Her finner vi det interessant at Nora har det åpenbare valget om å ikke gå inn på Snap Map for å sjekke, men likevel ønsker hun å følge med. Her kan det tenkes at følelsen av «FOMO» spiller inn, og at man ønsker å sjekke om noen er sammen i tilfelle man går glipp av noe. Hun beskriver videre hvordan man kan få et litt dårlig forhold til det å sjekke Snap Map. I Tokunaga sin studie (2011) presenteres begrepet «interpersonal electronic surveillance». Her foregår overvåkingen aktivt av venner eller andre man har nære relasjoner til, over sosiale medier og med hensikt i å undersøke om

⁸ «FOMO» er en forkortelse for «Fear of missing out». Dominik Neumann (2020) beskriver fenomenet slik: «FOMO can be thought of as a state or a trait. The FOMO state is the occasional experience of anxiety or apprehension, for instance, when friends are out at a party that one is not attending.» (Neumann, 2020, s. 230).

noen har en avvikende atferd (Tokunaga, 2011, s. 706). Her kan derfor Noras avgjørelse om å følge med på om andre er samlet i tilfelle hun ikke er invitert, tolkes som en måte å begå «interpersonal electronic surveillance».

Vi har nå sett på hvordan Snap Map på den ene siden bidrar til å synliggjøre utestengingen som allerede eksisterer, men vi finner også at kartet kan bidra til nye former for utestenging. Som nevnt i kapittel 7.1, forteller Henrik om hvordan han og hans vennegjeng har på de samme «klærne» på sine bitmojier. Her kommer det frem at det ikke er uvanlig for vennegjenger han vet om å vise at man er en gjeng ved å ha på de samme klærne. For Henrik og hans gjeng, kan det tenkes at dette er en måte å vise at hans vennegjeng har en større kollektiv kapital, noe som igjen har betydning for deres sosiale kapital. Her er det ikke vanskelig å kunne se hvem som er med i hans gjeng og en del av fellesskapet, og hvem som ikke er det. Med dette tatt i betraktning, kan det tenkes at dette legger grunnlag for ekskludering blant de som opplever å ikke få være med på denne oppkledningen av bitmojiene. Det ser ut til at Snap map legger til rette for en ny type ekskludering. I likhet med hypotesen «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123), kan det derfor i den andre enden av skalaen tenkes at om du allerede besitter mindre sosial kapital, vil du også «tape» på å ta del i sosiale medier. Med andre ord, slik Aalen & Iversen (2021) viser til hvordan «de rike blir rikere», vil vi foreslå at «de fattige blir fattigere». Det vil si at de som i utgangspunktet har lite sosial kapital offline, taper sosial kapital ved å delta på Snap Map, ved at det blir mer synlig om man ikke er invitert. Her er det ikke sikkert at Henrik og vennene hans er klare over at de legger til rette for ekskludering, da de ser på kleskoden som en morsom form for gruppesynlighet. Likevel ser det ut til at denne kleskoden bidrar til at «de fattige blir fattigere», og «de rike blir rikere» når det kommer til besittelsen av sosial kapital fra Snap Map.

Dette stemmer godt overens med Tjora (2018) sitt poeng om at man inne i et fellesskap fort kan glemme hvordan det er å stå på utsiden av fellesskapet (s. 132). Poenget til Tjora er også svært relevant når vi nå skal se på Saras beskrivelse av hvordan hennes venninne opplevde å bli utestengt gjennom Snap Map. Hun forteller at hun tror mange kan oppleve en følelse av å bli utestengt hvis man sjekker Snap Map, og synes selv at dette er det hun synes er mest negativt med å bruke applikasjonen. En av de gangene hun husker best at noen rundt henne har opplevd å bli utestengt fordi de sjekket Snap Map, er da venninnen hennes så at hele vennegjengen plutselig var borte fra kartet:

«[...] alle i vennegjengen hennes skrudde av kartet på henne, også hadde jeg på kartet. Da kunne jeg se at de hadde det på, og at de tok det av bare for å gjemme seg for henne.»

Hvordan venninnen reagerte, beskriver Sara slik:

«Hun ble jo veldig sånn ‘hæ, seriøst?’, men jeg merket jo at den personen synes det var veldig fælt fordi de prøvde å vise at de ikke var sammen ... At hun bare syntes det var skikkelig teit. Hun sa jo sånn ‘hæ, det var skikkelig rart’, men man så jo at hun egentlig syntes det var veldig kjipt.»

Årsaken til at vennegjengen hadde gjort seg usynlige for venninnen blir ikke oppgitt, men det er likevel tydelig at denne venninnen blir holdt utenfor av fellesskapet i denne situasjonen. Eksempelet til Sara viser med andre ord en form for ekskludering av fellesskapet ved å bruke Snap Map. Timeo et al. (2020), peker på hvordan sosiale medier kan være en god måte å knytte relasjoner med andre, men at det også kan føre til negative opplevelser med ekskludering. Å bli ignorert eller utelatt over sosiale medier er subtilt, men likevel smertefullt for de som opplever det (Timeo et al., 2020, s. 179). I likhet med Timeo et al. (2020) sin studie, finner vi at Snap Map kan være med på å skape en svært subtil måte å ekskludere på, slik som eksempelet til Sara.

Sett under ett, finner vi at det foregår både en synliggjøring og bevisstgjøring av en allerede eksisterende utestenging. I tillegg vil vi også foreslå at Snap Map bidrar til nye former for ekskludering. Til tross for at det er flere respondenter og informanter som oppgir at de har følt seg utestengt fordi de har sett på Snap Map at andre er sammen, følger mange fortsatt med på Snap Map daglig. I likhet med funnene i Marwick et al. (2017) sin studie, ser det ut til at informantene opplever fordeler som veier tyngre enn de negative konsekvensene av bruken. Vi erfarte også at photo elicitation var en god måte å få frem informantenes egne opplevelser. Her fant vi at flesteparten av informantene hadde opplevd å føle på utenforskap etter å ha sett at andre er samlet på Snap Map. Videre, kom det også frem nye måter man kan oppleve å være utenfor fellesskapet. Et eksempel er hvordan Henrik og hans vennegjeng pleide å kle bitmojiene sine i samme klær, som en måte å vise at de er en samlet gjeng, og som samtidig synliggjør hvem som ikke er med i gjengen. Dermed vil vi hevde vi at unge opplever kartfunksjonen som en arena for å synliggjøre, men også bidra til utenforskap. Dette svarer på den delen av problemstillingen om unges opplevelse av Snap Map som en arena som begrenser deltakelse.

8.0 Konklusjon

I dette kapittelet vil vi oppsummere og konkludere masteroppgavens funn. Vi har valgt å dele kapittelet i to, der den første delen vil være en oppsummerende diskusjon hvor vi diskuterer våre funn og viser hvordan vi besvarer problemstillingen. Andre del vil være en friere diskusjon av det vi har lært, begrensinger underveis i oppgaven og tanker om videre forskning.

8.1 Oppsummerende diskusjon

Innledningsvis i denne oppgaven viste vi at ungdommer i dag har en mer digital oppvekst sammenliknet med tidligere. Stadig foregår viktige hendelser på sosiale medier, der internett «er en del av selve livet» (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 7). På bakgrunn av digitaliseringen, er det et behov for trygge rammer for det som foregår på nett. For å skape trygge rammer trenger vi kunnskap om hvordan unge bruker sosiale medier, der det statlige tilsynsorganet Medietilsynet skal følge opp og koordinere innsatsen for trygg digital oppvekst (Meld. St. 18 (2020-2021), s. 157). Vi stilte derfor spørsmål til hvorfor ikke Snap Map har blitt viet plass til i rapporter om unges medievaner. Til tross for at Snapchat er det mest populære sosiale mediet blant 16-18 åringer (Medietilsynet, 2022), der Snapchat sine egne tall på verdensbasis tilsier at mange av de som har brukerkonto i applikasjonen også bruker tilleggstjenesten Snap Map (Snap Inc, 2023e) – er det lite forskning på dette feltet. Som en del av lærerens arbeidsoppgaver, skal vi bidra til at unge har et reflektert forhold til egne og andres handlinger på nett (Utdanningsdirektoratet. 2021). Da er det også behov for kunnskap om hvilke handlinger som faktisk foregår på nett.

Formålet med oppgaven var derfor å bidra i diskursen om sosiale medier, slik at vi kan sette søkelys på Snapchat og Snap Map som en del av unges medievaner. Det vi da ønsket å besvare, var vår problemstilling: *Hvordan bruker unge Snap Map, og hvordan oppleves kartfunksjonen som en arena for overvåking, muligheter og begrensinger for deltakelse?*

På bakgrunn av oppgavens problemstilling, vil vi fremheve to hovedfunn. Grunnen til at vi velger å presentere to hovedfunn først, er både fordi vi ser de som gjennomgående i det meste av datamaterialet, men også fordi vi finner det interessant og overraskende at vi ikke finner noe lignende i eksisterende forskning.

For det første, gjennom en helhetlig tolkning av dataene, er vi overbevist om (1) at Snap Map kan ansees som et spill med et mangfold av komplekse spilleregler. Vår tolkning er basert på at de som bruker Snap Map må forstå og tilpasse seg de forskjellige spillereglene og sosiale normene for å få mest mulig ut av spillet. Omvendt, hvis du ikke behersker spillereglene, vil du heller ikke kunne delta. For eksempel finner vi at det er en forventning om at å være synlig på kartet skal være gjensidig. I tillegg hvis de velger å delta, kan det virke som at ungdommene automatisk også takker ja til sosial overvåking. Det vi ser er at ungdommene både bruker Snap Map for å overvåke andre, samtidig som de selv også utsetter seg for sosial overvåking. Det vi anser som svært interessant, som vi vil argumentere for å være vårt andre hovedfunn, er at (2) det eksisterer et overvåkningsparadoks. Til tross for at ungdommene i vår studie er klar over at de blir overvåket av andre og beskriver ubehagelige opplever med overvåking, er det nærmest ingen som faktisk føler selv at de blir overvåket. Paradokset blir spesielt synlig i situasjoner der informantene får spørsmål om hvor de befinner seg, men da fremdeles ikke føler seg overvåket.

Selv om vi fremhever to hovedfunn først, vil vi legge vekt på at de følgende funnene ikke er mindre viktige. Når vi har undersøkt hvordan unge bruker Snap Map, ser vi tydelige sammenhenger mellom det kvantitative og kvalitative materialet. Vi finner at Snap Map blir aller mest brukt til å følge med på hvor venner eller bekjente er, med andre ord at kartet blir et redskap for sosial overvåking. Andre måter Snap Map blir brukt av unge på er eksempelvis som et tidsfordriv, eller at de bruker det som et vanlig kart. Vi vil derfor hevde at Snap Map er med på å dekke et behov for informasjon. Et uventet funn i materialet vårt, er hvordan mange oppgir at de bruker Snap Map av ren vane. Snap Map har derfor blitt en integrert del av hverdagslivet til mange brukere i vårt utvalg. En del av det å bruke Snap Map, handler også om å være synlig for andre brukere. En gjenganger blant vårt utvalg, er at de fleste er synlig for nære venner, men at det varierer om de er synlig for familie og utvidet krets. At ungdommene ikke ønsker å være synlig for foreldrene sine, kan også henge sammen med hvordan flere forteller at det ikke er uvanlig at foreldre utsetter dem for sosial overvåking over Snap Map. I forbindelse med foreldreovervåking, ser vi at det kan være en fin grense mellom produktiv og destruktiv sosial kontroll. I valget om å være synlig på Snap Map, ser vi at det også her avdekkes komplekse spilleregler for bruken, hvor brukerne tolker responstiden fra andre på en 'snap' opp mot interesse for relasjon.

For å besvare «hvordan unge opplever kartfunksjonen som en arena for overvåking», er overvåkningsparadokset hovedfunnet. Vi tolker også at det finnes flere paradokser når det gjelder sosial overvåking. Noen av informantene som uttaler seg om overvåkingen, legger først vekt på at det oppleves som skummelt, samtidig som de paradoksalt nok, forteller at det bare er harmløst. Våre funn indikerer at de færreste er bekymret for sitt eget personvern og ikke ønsker å skru av Snap Map, til tross for at ubehagelige opplevelser. Vi tolker at overvåkingen, også i noen tilfeller går over til å handle om sosial kontroll. Kontrollen viser seg enten eksplisitt ved at man mer direkte må endre atferd på bakgrunn av hvordan man bruker Snap Map. I tillegg kan det virke som at kontrollen kan være implisitt, der den først kommer til syne idet noen bryter med de uskrevne og uformelle spillereglene. Med andre ord, viser våre funn at Snap Map også oppleves som en arena der man blir utsatt for sosial kontroll, ved at ungdommene må følge et sett med uformelle spilleregler.

Våre funn viser at «unge opplever kartfunksjonen som en arena for muligheter til deltakelse». Hovedsakelig ser det ut til at informantene opplever at kartet gir de muligheten til å vise seg fram. For å vise seg frem, og dermed ha muligheten til å kunne delta, benytter informantene ulike strategier. Strategiene fungerer som egne ritualer for samhandling, der Snap Map sine uformelle normer blant annet handler om at å ha på Snap Map skal være gjensidig. Det viser seg også at strategiene handler om et ønske om å høyne egen sosial kapital.

Vi ser samsvar i våre funn med hypotesen gitt av forskning om sosial kapital og sosiale medier, at «de rike blir rikere» (Aalen & Iversen, 2021, s. 123). De som allerede besitter høy sosial kapital offline, vinner også i større grad ved å delta på Snap Map. Samtidig som det viser seg at «de rike blir rikere», tolker vi våre funn som at også «de fattige blir fattigere» på sosial kapital gjennom å bruke Snap Map. Når det gjelder den delen av problemstillingen som handler om unges opplevelse av Snap Map som en arena som begrenser for deltakelse, ser vi at det er knyttet negative følelser til funksjonen. Det var særlig gjennom photo elicitation som metodisk tilnærming, at informantene fortalte om egne opplevelser og erfaringer knyttet til hvordan Snap Map begrenser deres følelse av deltakelse. Her er funnene delt i to, hvor vi for det første ser at der utestenging allerede er til stede, bidrar Snap Map til å synliggjøre og bevisstgjøre om det allerede eksisterende fraværet av fellesskap. For det andre, bidrar også Snap Map til nye former for ekskludering.

8.2 Avsluttende bemerkninger og veien videre

Sett under ett, mener vi at våre funn indikerer at det er behov for mer kunnskap om unges medievaner for at vi som samfunnskunnskapslærere, skolen som institusjon og andre etater skal kunne skape trygge rammer i unges digitale oppvekst. Vi anerkjenner at digitaliseringen er en sentral del av ungdommers liv, og at det er viktig å ha kunnskap om sosiale medier. Vi ser også at Snap Map burde ha en sentral plass i Medietilsynets rapporter. Under arbeidet med dette forskningsprosjektet har vi fått nyttig kunnskap og et større innblikk i unges medievaner, og vi har sett at Snap Map både har positive og negative sider. De negative sidene som for eksempel overvåking, kontroll og utestenging som foregår på bakgrunn av Snap Map, mener vi det bør rettes fokus mot. Når 79 prosent av barn før fylte 13 år har skaffet seg brukerkonto på Snapchat (Medietilsynet, 2022, s. 9), mener vi at lærere bør snakke med elevene, og at det er viktig at foreldre snakker med barna sine om konsekvensene av bruken.

Vi vil trekke frem at særlig photo elicitation var en lærerik opplevelse, som har vært med på å gi liv til datamaterialet med spennende opplevelser fortalt av informantene. Å gjennomføre mixed methods har vært med på å gi oss et bredt og rikt materiale. Vi ser at vi har fått flere funn, som ikke hadde kommet frem om vi bare hadde brukt en av metodene alene. Likevel, har det vært svært krevende å bruke mixed methods, siden vi har arbeidet med store mengder datamateriale. Selv om vi har fått mange svar, sitter vi også igjen med nye områder det trengs mer kunnskap om, som for eksempel foreldres syn på sosial overvåking.

Å skrive en hel masteroppgave på kun ett semester, gir åpenbart begrensninger, og vi sitter også igjen med mye verdifullt materiale som vi ikke har muligheten til å bringe ut i lyset i denne oppgaven. Vi håper likevel at vår oppgave kan bidra i diskursen om unges medievaner, og sette et søkelys på behovet for kunnskap om unges bruk av Snap Map. Fordi vi har et relativt lavt antall respondenter i vår spørreundersøkelse, kan vi ikke komme med svar som er signifikante. Her mener vi likevel at de kan være med på å gi en indikasjon på de ulike spørsmålene. På bakgrunn av dette, vil vi dermed foreslå at det trengs enda mer kartlegging med et større antall respondenter enn hva vi har hatt kapasitet til. Vi etterlyser også forskning som sier noe om bruken av hvert enkelt sosialt medium, og ikke bare hvor mange som bruker det, da vi anser denne kunnskapen som vesentlig for å kunne skape trygge rammer for unges digitale oppvekst.

Litteraturliste

- Alvesson, M. (2011). *Interpreting Interviews*. SAGE.
- Appel, L., Dadlani, P., Dwyer, M., Hampton, K., Kitzie, V., Matni, Z.A., Moore, P. & Teodoro, R. (2014). Testing the validity of social capital measures in the study of information and communication technologies. *Information, Communication & Society*, 17(4), 398–416. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2014.884612>
- Avatar. (u.å.). I NAOB – Det Norske Akademis ordbok. Hentet 11. mai 2023. Fra <https://naob.no/ordbok/avatar>
- Bakken, A., Hegna, K. & Sletten, M. A. (2021). Offline, online: Digitale ungdomsliv gjennom tre tiår. Pedersen, W. & Ødegård, G (Red.), *Ungdommen* (s. 29-62). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.142>
- Barne- og familiedepartementet. (2021). *Rett på nett: nasjonal strategi for trygg digital oppvekst*. (Q-1254 B). <https://www.regjeringen.no/contentassets/668a08806f0244a49ea985c8eb18d075/no/pdfs/rett-pa-nett.pdf>
- Bauman, Z., & Lyon, D. (2013). *Liquid surveillance: a conversation*. Polity.
- Bergens Tidende. (2017, 3. juli). Frykter ekskluderende mobiltjeneste. VG. <https://www.vg.no/stories/lokalt/i/QV9bJ/frykter-ekskluderende-mobiltjeneste>
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1966). *Den samfunnsskapte virkelighet*. Fagbokforlaget.
- Boase, J., Horrigan, J. B. & Wellman, B. (2006). *The strength of internet ties*. Pew Internet & American Life Project.
- Bourdieu, P. (1980/1990). *Structures, habitus, practices*. In: *The Logic of Practice*. (Nice, R. Overs.). Polity Press. (Opprinnelig utgitt 1980).
- Bourdieu, P. (1986/2006). *The Forms of Capital*. In: *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood. (Opprinnelig utgitt 1986).
- Brandes, S. B. & Levin, D. (2014). “Like My Status.” *Feminist Media Studies*, 14(5), 743-758. doi: 10.1080/14680777.2013.833533

- Brandtzæg, P. B. (2012). Social Networking Sites: Their Users and Social Implications – A Longitudinal Study. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(4):467-488.
- Bø, I. & Schiefloe, P. M. (2007). *Sosiale landskap og sosial kapital: Innføring i nettverkstenking*. Universitetsforlaget.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4. Utg.). SAGE.
- Creswell, J. W. (2022) *A concise introduction to mixed methods research* (2. utg.). SAGE.
- Datatilsynet. (2019, 17. juli). *Hva er personvern?* Hentet 1. mai 2023.
<https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/hva-er-personvern/>
- Ellison, N. B., Steinfield, C. & Lampe, C. (2007). The benefit of Facebook “friends”: Social capital and college students use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4): 1143-1168
- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K. & Wollebæk D. (2013). *Liker – liker ikke*. Cappelen Damm.
- Eriksen, I. M., Sletten, M. A., Bakken, A., & von Soest, T. (2017). Stress og press blant ungdom. Erfaringer, årsaker og utbredelse av psykiske helseplager. In *NOVA Rapport 6/17*. Oslo Metropolitan University - OsloMet: NOVA.
- Eriksen, K. G, Goldschmidt-Gjerløw, B., Jore, M., K. (Red.). (2022). *Kontroversielle, emosjonelle og sensitive tema i skolen*. Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2003). *Hva er sosialantropologi*. Universitetsforlaget.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Pantheon Books.
- Foucault, M. (1999). *Overvåkning og straff: det moderne fengsels historie* (D. Østerberg, Overs.). Gyldendal. (Opprinnelig utgitt 1975).
- Goffman, E. (1971). *Relations in Public: Microstudies Of The Public Order*. Allen Lane The Penguin Press.
- Haddon, L. (2011). Domestication Analysis, Objects of Study, and the Centrality of Technologies in Everyday Life. *Canadian Journal of Communication*, 36(2), 311–324. <https://doi.org/10.22230/cjc.2011v36n2a2322>

- Hanssen, T. S. (2019). «Prisen å betale» - En studie av hvordan unge voksne forholder seg til personvern på nett. [Masteroppgave]. Institutt for informasjons- og medievitenskap.
- Hargattai, E. & Marwick, A. (2016). “What Can I Really Do?”: Explaining the Privacy Paradox with Online Apathy. *International Journal of Communication*, 2016(10), s. 3737–3757.
<https://www.zora.uzh.ch/id/eprint/148157/1/HargittaiMarwickPrivacyApathyFinal.pdf>
- Harper, D. (2002) Talking about pictures: A case for photo elicitation, *Visual Studies*, 17(1), 13-26, DOI: [10.1080/14725860220137345](https://doi.org/10.1080/14725860220137345)
- Hartmann, M. (2013). From domestication to mediated mobilism. *Mobile Media & Communication*, 1(1), 42–49. <https://doi.org/10.1177/2050157912464487>
- Hartmann, M. (2020). (The domestication of) Nordic domestication?1. *Nordic Journal of Media Studies*, 2(1), 47–57. <https://doi.org/10.2478/njms-2020-0005>
- Haugseth, J. F. (2013). *Sosiale medier i samfunnet*. Universitetsforlaget.
- Ipsos. (2022). *Sosiale medier tracker* (Q4, 2022).
<https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/publication/documents/2023-01/Ipsos%20SoMe-tracker%20Q4%202022.pdf>
- Ipsos. (2023). *Sosiale medier tracker* (Q1, 2023).
<https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/publication/documents/2023-04/Ipsos%20SoMe-tracker%20Q1%202023.pdf>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Abstrakt forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.

- Johansson, T. (2012). The sociology of the self. I G. C. Aakvaag, M. H. Jacobsen & T. Johansson (Red.), *Introduction to sociology: Scandinavian sensibilities* (s. 318-336). Pearson.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112–133.
<https://doi.org/10.1177/1558689806298224>
- Kunnskapsdepartementet. (2021). *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold – 2021-2024*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/bf09aa64a96c4d5e8a69abd4c723f8e9/no/pdfs/f-4464-frihet-fra-negativ-sosial-kontroll-og-aeres.pdf>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (2. utg.). SAGE
- Leech, N. L. & Onwuegbuzie, A. J. (2009). A typology of mixed methods research designs. *Quality & Quantity*, 43(2), 265–275. <https://doi.org/10.1007/s11135-007-9105-3>
- Lie, M., & Sørensen, K. H. (1996). *Making technology our own?: domesticating technology into everyday life*. Scandinavian University Press.
- Lyon, D. (1993). An Electronic Panopticon? A Sociological Critique of Surveillance Theory. *The Sociological Review*, 41(4), 653–678. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1993.tb00896.x>
- Lyon, D. (1994). *The Electronic Eye: The Rise of Surveillance Society*. University of Minnesota Press.
- Lyon, D. (2018). *The Culture of Surveillance: Watching as a Way of Life*. Polity Press.
- MacMillan, T.H. (2008), Theorizing Surveillance: The Panopticon and Beyond by DAVID LYON (ed.). *Canadian Review of Sociology*, 45(1), 120-122. <https://doi.org/10.1111/j.1755-618X.2008.00005.x>
- Madsen, O. J & Soest, T. V. (2021). En plaget ungdomsgenerasjon? Pedersen, W. & Ødegård, G (Red.), *Ungdommen* (s. 29-62). Cappelen Damm Akademisk.
<https://doi.org/10.23865/noasp.142>

- Marwick, A. E. (2012). The Public Domain: Surveillance in Everyday Life. *Surveillance & Society*, 9(4), 378-393. <https://doi.org/10.24908/ss.v9i4.4342>
- Marwick, A., Fontaine, C., & Boyd, D. (2017). “Nobody Sees It, Nobody Gets Mad”: Social Media, Privacy, and Personal Responsibility Among Low-SES Youth. *Social Media + Society*, 3(2). <https://doi.org/10.1177/2056305117710455>
- Mathiesen, T. (1997). The Viewer Society: Michel Foucault’s ‘Panopticon’ Revisited. *Theoretical Criminology*, 1(2), 215–234. <https://doi.org/10.1177/1362480697001002003>
- Matthews R., Lovell, K. & Sorell M. (2021). Ghost protocol – Snapchat as a method of surveillance. *Forensic Science International: Digital Investigation*. <https://doi.org/10.1016/j.fsidi.2021.301112>
- Mauss, M. (1995). *Gaven*. (T.E. Hylland, Overs.). Cappelen Akademisk Forlag (Opprinnelig utgitt 1924).
- McQuail, D. (1987). *Mass communication theory: An introduction* (2. Utg..). Sage Publications
- Medietilsynet. (2014). *Barn og medier 2014*. <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2014-barn-og-medier-9---16-ar-korrigert-februar-2016.pdf>
- Medietilsynet. (2018). *Unge bekymrer seg for det de deler på nett*. <https://www.medietilsynet.no/nyheter/nyhetsarkiv/aktuelt-2018/unge-bekymrer-seg-for-det-de-deler-pa-nett/>
- Medietilsynet. (2021). *Skal – skal ikke... Barnet mitt på sosiale medier – dette trenger du å vite*. <https://www.medietilsynet.no/digitale-medier/barn-og-medier/sosiale-medier/>
- Medietilsynet. (2022). *Barn og medier 2022*. https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/Barn_og_unges_bruk_av_sosiale_medier.pdf
- Meld. St. 18. (2020-2021). *Oppleve, skape, dele: Kunst og kultur for, med og av barn og unge*. Kulturdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/57f98cf5845f4d3093b84a5f47cef629/nno/pdfs/stm202020210018000dddpdfs.pdf>

- Mertens, D. (2019). *Research and Evaluation in Education and Psychology: integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (5. utg.). SAGE.
- Mott, R., Tummons, J., Simonsen, J., & Vandermau, R. (2020). Photo Elicitation: Useful Supplemental Tool for Qualitative Interviews with Youths. *The Journal of Extension*, 58(1). <https://tigerprints.clemson.edu/joe/vol58/iss1/4>
- NESH. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. (5. utg.). De nasjonale forskningsetiske komiteene. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Neumann, D. (2020). Fear of Missing Out. *The International Encyclopedia of Media Psychology*, J. Bulck (Red.). <https://doi.org/10.1002/9781119011071.iemp0185>
- Ong, E.Y.L., Ang, R.P., Ho, J.C.M., Lim, J.C.Y., Goh, D. H., Lee, C.S. & Chua, A.Y.K. (2011). Narcissism, extraversion and adolescents' self-presentation on Facebook. *Personality and individual differences*, 50(2), 180-185.
- Pedersen, K. J. (2022, 9. juli). Snapkartet: Den moderne barnevakten. *NRK*. <https://www.nrk.no/norge/foreldre-folger-med-pa-barna-pa-ulike-karttjenester-1.16018612>
- Pelaprat, E., & Brown, B. (2012). Reciprocity: Understanding online social relations. *First Monday*, 17(10). <https://doi.org/10.5210/fm.v17i10.3324>
- Perugini, M., Gallucci, M., Presaghi, F., & Ercolani, A. P. (2003). The personal norm of reciprocity. *European Journal of Personality*, 17(4), 251–283. <https://doi.org/10.1002/per.474>
- Postholm, M., B. & Jacobsen, D., I. (2016). *Læreren med forskerblikk: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Cappelen Damm.
- Silverstone, R., & Haddon, L. (1996). Design and the domestication of information and communication technologies: technical change and everyday life. Oxford University Press.

- Sirgurdsen, I. M. & Rognaldsen, E. (2022, 14. September). Studenter mener Snapchats nye funksjon er “creepy”. *NRK*. <https://www.nrk.no/sorlandet/studenter-mener-snapchats-nye-ghost-trail-funksjon-er-creepy-1.16094666>
- Snap Inc. (2023a). *Annual Report*. <https://investor.snap.com/financials/Annual-Report/default.aspx>
- Snap Inc. (2023b). *How do I turn on Ghost Mode*. <https://help.snapchat.com/hc/en-us/articles/7012322854932-How-do-I-turn-on-Ghost-Mode->
- Snap Inc. (2023c). *How long does my location stay on Snap Map*. <https://help.snapchat.com/hc/en-us/articles/7012280385684-How-long-does-my-location-stay-on-Snap-Map->
- Snap Inc. (2023d). *January 2023 Investor Presentation*. <https://investor.snap.com/events-and-presentations/presentations/default.aspx>
- Snap Inc. (2023e). *Investor Day – Oppsummering*. <https://newsroom.snap.com/nb-NO/investor-day-2023>
- Snap Inc. (2022a). *Annual Report*. <https://investor.snap.com/financials/Annual-Report/default.aspx>
- Snap Inc. (2022b, 18. februar). *Finn venner på Snap-kartet*. <https://values.snap.com/nb-NO/news/looking-out-for-friends-on-the-snap-map>
- Snap Inc. (2022c, 18. oktober). *Happy 15th birthday, Bitmoji*. <https://newsroom.snap.com/nb-NO/happy-birthday-bitmoji>
- Snap Inc. (u.å.). *Sikkerhet*. <https://values.snap.com/nb-NO/safety/safety-education>
- Snapchat. (2022). *Personvern*. Values Snap. Hentet 1. mai 2023. <https://values.snap.com/nb-NO/privacy/privacy-policy>
- Språkrådet. (2020). *Verbing*. Språknytt. <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/spraaknytt-32020/historia-bak-verbing/>
- Staude, C., & Marthinsen, S. T. (2013). *Sosial kommunikasjon: personlig - samtale - verdi*. Kommuneforlaget.

- Sundfør, K. (2022, 11. Mars). Snapchat har blokkert kartfunksjon i Ukraina. *NRK*.
<https://www.nrk.no/sorlandet/snapchat-har-blokkert-kartfunksjon-i-ukraina-1.15882443>
- Timeo, S., Riva, P. & Paladino, M. P. (2020). Being liked or not being liked: A study on social-media exclusion in a preadolescent population. *Journal of Adolescence*, 2020(80). S. 173-181. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.02.010>
- Tjora, A. (2018). *Hva er fellesskap*. Universitetsforlaget.
- Tokunaga, R. S. (2011). Social networking site or social surveillance site? Understanding the use of interpersonal electronic surveillance in romantic relationships. *Computers in Human Behavior*, 27(2), 705-713. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.08.014>
[Get rights and content](#)
- Ugelvik, T. (2019). *Sosial kontroll*. Universitetsforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2021). *Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse (PfdK)*. <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/profesjonsfaglig-digital-kompetanse/rammeverk-larerens-profesjonsfaglige-digitale-komp/innledning/#Om-pfdk>
- Vassenden, A. (2018). Produktive anomalier: Teoriutvikling i empirisk sosiologi. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 2(2), 145–163. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2018-02-03>
- Weesteng, K. (2017, 27. Juni). Krips med råd til foreldre etter “Snap Map”-oppdatering. *Nettavisen Nyheter*. <https://www.nettavisen.no/nyheter/innenriks/kripos-med-rad-til-foreldre-etter-snap-map-oppdatering/s/12-95-3423352823>
- Aalen, I. & Iversen, M. H. (2021). *Sosiale medier* (2. Utg.). Fagbokforlaget.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Vedlegg 1: Tabeller for operasjonalisering

(S1)	Du identifiserer deg som:
(S2)	Hvor gammel er du?
(S3)	Har du på Snap Map? (deler du stedsposisjonen din på Snap Map?)
(S4)	Hvorfor deler du ikke posisjonen din (har på spøkelsesmodus)?
(S5)	Hvem er du synlig for på Snap map?
(S6)	Hvis du er synlig på Snap Map, hvorfor har du det på?
(S7)	Hvis du er synlig på Snap Map, skrur du noen gang av posisjonen din?
(S9)	Hvorfor sjekker du ikke Snap Map?

Tabell 4. Spørsmål for å kartlegge omfanget av Snap Map

(S8)	Hvor mange ganger sjekker du Snap Map i løpet av en dag?
(S10)	Hvorfor sjekker du Snap Map?
(S11)	Opplever du at de rundt deg sjekker Snap Map ofte?
(S12)	Får du inntrykk av at noen følger med på hvor du er på Snap Map?

Tabell 5. Spørsmål for å måle begrepet «overvåking»

(S13)	Har du følt deg utenfor fordi du har sett på Snap Map at flere av vennene dine har vært sammen uten deg?
(S14)	Opplever du at andre rundt deg har følt seg utenfor etter å ha sett på Snap Map at flere er samlet uten at de er invitert selv?

Tabell 6. Spørsmål for å måle begrepet «utestenging»

Vedlegg 2: Intervjuguide

Åpningsspørsmål:

1. Bruker du mye tid på mobilen din? Hva bruker du mest tid på?
2. Er sosiale medier viktig for deg?
3. Hva syns du om Snap Map?
4. Har du inntrykk av at Snap Map blir brukt mye av unge i dag?

Tema 1: Kartlegging

5. Har du på Snap Map?
6. Hvorfor har du det på eller ikke på?
7. Pleier du å skru det av eller på i noen spesielle situasjoner?
8. Hvem er du synlig for og hvem er du ikke synlig for? Hvorfor?
9. Sjekker du Snap Map ofte? Hva sjekker du?

Tema 2: Overvåking

10. Får du inntrykk av at de rundt deg sjekker snap map?
11. Har du følt at noen følger med på deg? Hva føler du om det?
12. Har du noen opplevelser eller erfaringer av at andre har sjekket hvor du er?

Tema 3: Utestenging

Photo elicitation: viser et bilde om gangen.

13. Hva tenker du når du ser disse bildene? Hva ser du på bilde 1 og hva ser du på bilde 2? Er dette noe som har hendt deg eller noen du kjenner? Får du inntrykk av at den personen som er alene ikke har så mange venner/er upopulær?
14. Har du opplevd å finne ut av at noen er samlet uten at du har visst det fordi du har sett det på Snap Map? Eller motsatt?
15. Tror du at det hadde vært noen konsekvenser for deg om du skrudde av Snap Map?

Annet:

16. Hva synes du er positivt med Snap Map?
17. Hva synes du er negativt med Snap Map?
18. Har du noen erfaringer eller opplevelser med Snap Map som du ønsker å dele?

Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Ungdommers bruk av Snap Map»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke ungdommers bruk av Snap Map. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Snap Map har blitt en del av hverdagen til mange unge, og vi ønsker derfor å undersøke dette nærmere. Snapchat har blitt en ny og moderne sosial plattform, der særlig Snap Map er et lite utbredt forskningsfelt. Som kommende lærere ved videregående skole, er dette relevant for oss fordi det påvirker mange unges hverdag. Vi ønsker å forske på ungdommer mellom 16 og 25 år, for å se om mange bruker det, hvordan det brukes og positive eller negative sider ved Snap Map.

Denne studien er en del av en masteroppgave i sosiologi ved lektorutdanning 8-13 ved Universitetet i Agder.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har fått spørsmål om å delta fordi du er mellom 16 og 25 år. Det kan være at du har fått forespørselen via en post på sosiale medier, gjennom en bekjent eller gjennom en spørreundersøkelse på skolen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du blir med på et intervju. Det vil ta deg ca. 45-60 minutter, men dette kan også variere. Intervjuet inneholder spørsmål om hvordan du bruker Snap Map, hvem du er synlig for, og dine tanker rundt funksjonen. Vi tar lydopptak og notater fra intervjuet, men disse vil bli slettet etter at vi overført lydopptaket til skrift.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil si at ingenting av det du forteller i intervju, vil kunne spores tilbake til deg. Vi vil heller aldri notere navn eller andre personopplysninger som kan kunne spores tilbake til deg før, underveis eller etter intervju. Navnet ditt vil erstattes med et tall for å sikre at intervjuet er anonymt. I vår oppgave er vi ute etter å finne eventuelle mønstre ved bruken av Snap Map, og er derfor ikke ute etter én persons opplysninger alene. Det vil derfor ikke bli mulig å gjenkjennes på bakgrunn av svarene du gir. Oppgir du eventuelle navn eller andre opplysninger om andre, vil vi ikke bruke dette i oppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes i slutten av mai 2023. Etter intervjuet vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres. Lydopptak vil bli skrevet om til tekst, deretter slettet og navn vil bli omgjort til tall.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitet i Agder har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitet i Agder ved Tale Steen-Johnsen, e-post: tale.steen-johnsen@uia.no, telefon: 38141646
- Vårt personvernombud: Trond Hausø, e-post: Personvernombud@uia.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen,

Tale Steen-Johnsen

(Forsker/veileder)

Thea Elise Sorknes & Tilde Amanda Høvset

__(Studenter)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Ungdommers bruk av Snap Map», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til: å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Godkjenning fra Sikt

14.05.2023, 12:17

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Bruken av Snap Map blant ungdom](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

462102

Vurderingstype

Standard

Dato

15.11.2022

Prosjekttittel

Bruken av Snap Map blant ungdom

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Avdeling for lærerutdanning

Prosjektansvarlig

Tale Steen-Johnsen

Student

Tilde Amanda Aunedi Høvset

Prosjektperiode

21.11.2022 - 01.06.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.06.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!